

INTERNATIONAL STUDIES CENTER

STUDY PAPER

August 2023

โอกาสและข้อท้าทาย ในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

•

Opportunities and Challenges for
Thailand-Türkiye Relations

ياسمين شتتار • انوار كوما • مروة بلايپول

Yasmin Sattar • Anwar Koma • Marwah Plaipon

โอกาสและข้อท้าทาย ในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

Opportunities and Challenges for
Thailand-Türkiye Relations

ยาสมิน ชัตตาร์ / Yasmin Sattar

อันวาร์ กอมะ / Anwar Koma

มรรวะ พลายพล / Marwah Plaipon

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน
(Fundamental Fund) (กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม)

ประจำปีงบประมาณ 2564 รหัสโครงการ POL6405024S

โอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

Opportunities and Challenges for Thailand-Türkiye Relations

ISBN 978-616-341-134-1

จัดพิมพ์โดย ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทร. 02 203 5000 ต่อ 45120

พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2566 **จำนวน** 500 เล่ม

พิมพ์ที่ บริษัท พี. เพรส จำกัด เลขที่ 129 ถนนสุขุมวิท 81 แขวงอ่อนนุช
เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250 โทร. 02 742 4754

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

โอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี Opportunities and Challenges
for Thailand-Türkiye Relations.-- กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC)
กระทรวงการต่างประเทศ, 2566.
110 หน้า.

1. ตุรกี -- ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ. I. ชื่อเรื่อง

327.561

ISBN 978-616-341-1

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศตุรกี ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งจากเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศตุรกีและเอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบันในช่วงระหว่างดำเนินการวิจัย ตลอดจนฝ่ายราชการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นจากกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงศึกษาธิการ รวมไปถึงนักวิชาการและภาคธุรกิจในมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศไทยและตุรกีที่ได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่องานวิจัยในครั้งนี้

ดังนั้นแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้จะสำเร็จมีได้หากปราศจากความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทุกฝ่าย โดยคณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีได้อย่างต่อเนื่องและเป็นไปอย่างเต็มศักยภาพของทั้งสองประเทศต่อไป

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2565

คำนำ

ไทยกับตุรกีมีความสัมพันธ์กันมายาวนาน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชัดเจน ตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 คือช่วงกลางของกรุงรัตนโกสินทร์กับช่วงท้ายของอาณาจักรออตโตมัน แต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2501 ซึ่งครบ 65 ปีในปีนี้อาจกล่าวได้ว่าในอดีต ทั้งสองประเทศมิได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากนัก แต่ในปัจจุบันตุรกีมีบทบาทบนเวทีโลกมากขึ้นและได้เริ่มแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่างๆ นอกเหนือจากพันธมิตรเดิมในยุโรปและประเทศเพื่อนบ้าน ดังจะเห็นได้จากข้อริเริ่ม Asia Anew ที่ได้ประกาศเมื่อปี 2562 ดังนั้น การสร้างความร่วมมือระหว่างไทยและตุรกีจึงมีโอกาที่จะพัฒนาให้เพิ่มพูนมากขึ้นได้ต่อไป

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center - ISC) ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยาสมีน ซัตตาร์ ดร. อันวาร กอมะ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และนางสาวมรรระ พลายนล ผู้ช่วยวิจัย ที่ได้อนุญาตให้ศูนย์ฯ จัดพิมพ์เอกสารศึกษาเรื่อง *โอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ ไทย-ตุรกี* เป็นเอกสาร Study Paper ของศูนย์ฯ อีกฉบับหนึ่ง เอกสารฉบับนี้ได้ปรับปรุงมาจากรายงานวิจัยซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2564 โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์โอกาสและข้อท้าทายที่จะช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์ ไทย-ตุรกี รวมทั้งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อกระตุ้นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศด้วย

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลงานชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ในฐานะเป็นชุดข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีซึ่งยังมีอยู่ค่อนข้างน้อย และเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนทางพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศในอนาคต สมดังเจตนารมณ์ของผู้เขียนและผู้จัดพิมพ์ต่อไป

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ
กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโอกาสและข้อท้าทายที่จะช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศตุรกี รวมถึงจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการกระตุ้นความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ โดยมีวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการเก็บข้อมูลผ่านเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกภาคส่วนที่มีส่วนในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกี จำนวน 16 ท่าน ทั้งแบบออนไลน์และแบบภาคสนาม ประกอบกับตัวเลขจากการสำรวจด้วยกลุ่มตัวอย่างเฉพาะ ผลการศึกษาพบว่านโยบายการต่างประเทศของตุรกีนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเน้นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการทูตเชิงมนุษยธรรม โดยตุรกีเน้นสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ โดยมีกลไกความร่วมมือผ่านกลไกทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีร่วมกัน รัฐบาลตุรกีได้ประกาศนโยบาย Asia Anew Initiative เพื่อสร้างความร่วมมือกับประเทศในเอเชีย ซึ่งหมายรวมถึงประเทศไทยด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับตุรกีมีแนวโน้มที่จะมีความใกล้ชิดมากขึ้นเนื่องจากกิจกรรมทางการทูตที่มีมากขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 2018 สำหรับโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทยกับตุรกีนั้นมีทั้งในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์ที่เอื้อต่อการเป็นศูนย์กลาง (hub) ของทั้งสองภูมิภาค ภูมิหลังประวัติศาสตร์ที่ไร้ข้อขัดแย้ง และเศรษฐกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเหมือนกัน นอกจากนี้ การเจรจากรอบการค้าเสรีที่ใกล้แล้วเสร็จก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ แต่กระนั้นความห่างไกลทางภูมิศาสตร์ และองค์ความรู้ที่จำกัดทั้งในระดับภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาลยังคงเป็นข้อท้าทายสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไทย-ตุรกี นโยบายต่างประเทศ ความร่วมมือระหว่างประเทศ การทูตเชิงมนุษยธรรม

Abstract

This paper examines the opportunities and challenges of Thailand-Türkiye relations and offers policy recommendations for fostering relations between the two countries. It uses a qualitative method including document research, and in-depth interviews of 16 key informants, on both online and onsite platforms. It also uses a survey with a specific group. The findings show that Turkish foreign policy was based on economic cooperation and humanitarian diplomacy and utilizes cooperative mechanisms in political, economic, social, and technological areas. In essence, Türkiye announced Asia Anew Initiative to reinforce cooperation in Asia including Thailand. Since 2018, Thailand-Türkiye relations have developed significantly through diplomatic activities. The relations between two countries can improve further if they emphasise their shared strength in geopolitics which can be a hub in the two regions, historical background of friendship, tourism and industry-based economy. Besides, the ongoing negotiation of the Free Trade Area is also another factor that strengthens their relations. Nevertheless, key challenges to their strong relations remain long-distance of their geography and limited knowledge in the levels of the public sector, private sector, and social sector.

Keywords: International Relations, Thailand-Türkiye, Foreign Policy, International Cooperation, Humanitarian Diplomacy

สารบัญ

บทนำ: ตุรกีกับความสัมพันธ์ต่อประเทศไทย	12
บททวนความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี	18
- ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี	19
- ทบทวนศักยภาพของประเทศตุรกี	26
- แนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ของไทย	52
โอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี	56
- โอกาสในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย-ตุรกี	57
- ข้อท้าทายในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศไทย-ประเทศตุรกี	77
ข้อเสนอแนะต่อการหนุนเสริมความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี	84
- ด้านการเมือง	87
- ด้านเศรษฐกิจ	88
- ด้านสังคม	90
- ด้านเทคโนโลยี	92
บรรณานุกรม	99

บทนำ:
ตุรกีกับความสัมพันธ์ต่อประเทศไทย

ประเทศตุรกีตั้งอยู่ระหว่างทวีปเอเชียกับยุโรป ตามฉายาดินแดนสองทวีปของตุรกี ซึ่งเป็นสิ่งที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย แต่ทว่าประเทศตุรกีที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในสังคมไทยอยู่แล้วนั้นเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตุรกีที่ผิดเพี้ยนบ้าง อีกทั้งเป็นข้อมูลที่ไม่ละเอียดนัก หรือเป็นข้อมูลเพียงไม่กี่ด้าน เช่น คนส่วนใหญ่อาจเข้าใจว่าอิสตันบูลเป็นเมืองหลวงของตุรกี ทั้ง ๆ ที่จริงแล้วนั้นเมืองหลวงของตุรกีคือกรุงอังการา หรือความเข้าใจผิดที่ว่าตุรกีเป็นประเทศอาหรับ ซึ่งในความเป็นจริงนั้นแม้ว่าตุรกีจะมีชายแดนติดกับประเทศอาหรับ อย่าง ซีเรีย อิรัก อิหร่าน และอาจจะมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกับชาวอาหรับอยู่บ้าง เช่นเดียวกับภาษาตุรกีที่มีคำศัพท์ยืมจากภาษาอาหรับจำนวน 6,463 คำ จากคำศัพท์ 104,481 ตามพจนานุกรมภาษาตุรกี ฉบับ ค.ศ. 2005 จัดทำโดยสมาคมภาษาตุรกี (Türk Dil Kurumu)¹ นั้น บ่งบอกถึงส่วนที่มีความทับซ้อนของความเป็นตุรกีและความเป็นอาหรับ แต่สำหรับประเทศตุรกี คนตุรกีก็คือชาวเติร์กซึ่งยึดถืออัตลักษณ์นี้ไว้อย่างเหนียวแน่นด้วย ในขณะที่เดียวกันหากมองจากฝั่งของประเทศตุรกี ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประเทศไทยของคนตุรกีก็มีเพียงผิวเผินเช่นกัน อย่างการเรียกชื่อประเทศไทยและดินแดนไต้หวัน Tayland และ Tayvan ในภาษาตุรกีนั้น ผู้ใช้มักมีการสับสนอยู่บ่อยครั้งเนื่องจากเสียงที่คล้ายกัน หรือบางครั้งประชาชนทั่วไปอาจไม่ใช่ทุกคนที่สามารถบอกได้

¹ Halit Dursunoğlu, "The Arabic Words in Turkey Turkish and The Sound Events (Changing) In These Words," *Turkish Studies*, Volume 9/9 (Summer 2014): 145-155, <https://turkishstudies.net/DergiTamDetay.aspx?ID=7028>

ว่าประเทศไทยอยู่ส่วนใดของโลก ซึ่งหากมองไปยังพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับสองประเทศที่มีต่อกันนั้นย่อมส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับตุรกีอย่างแน่นอน ประกอบกับผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับประเทศตุรกีในประเทศไทยก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลาย ผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับตุรกีนั้นยังมีจำนวนน้อยหากเทียบกับการศึกษาเกี่ยวกับประเทศเอเชียที่เป็นมหาอำนาจกลางอื่น ๆ ² การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานระหว่างความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีเป็นสิ่งสำคัญหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับประเทศตุรกี

นอกจากนี้ศักยภาพในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีนั้นมีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อย ๆ โดยหากมองย้อนกลับไปยังอดีตจะพบว่าประเทศไทยกับตุรกีนั้นพอจะมีการปฏิสัมพันธ์กันอยู่บ้าง พื้นฐานความสัมพันธ์ของไทยกับตุรกีในอดีตอาจมองว่าเริ่มต้นขึ้นในช่วงท้ายของอาณาจักรออตโตมันกับช่วงกลางของกรุงรัตนโกสินทร์ หรือมีความเป็นไปได้ว่าอาจมีความเก่าแก่มากกว่านั้น โดยในสมัยของสุลต่าน अबดุลฮามิด ที่ 2 มีการเยือนระดับเจ้านายของไทยอยู่หลายครั้ง และต่อมาเมื่อตุรกีสถาปนาเป็นสาธารณรัฐเมื่อ ค.ศ. 1923 เป็นต้นมา ตุรกีก็เริ่มมีการขยายความสัมพันธ์ประเทศอื่น ๆ ด้วย สำหรับประเทศไทยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเริ่มต้นขึ้นเมื่อ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1958 แม้ว่าความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีในอดีตที่มีต่อกันนั้นไม่ได้ปรากฏถึงความร่วมมือที่ลึกซึ้ง แต่ก็ถือว่าเป็นก้าวที่สำคัญในอดีตที่อย่างน้อยที่สุดทั้งสองรัฐก็มีความสัมพันธ์ที่ตระหว่งกันหาใช่ความขัดแย้งแต่อย่างใด ซึ่งในความเป็นจริงทั้งประเทศไทยและประเทศตุรกีต่างก็ไม่ได้อยู่ในพื้นที่หลัก ไม่ได้อยู่ในลำดับต้น ๆ ของประเทศที่ทั้งสองประเทศจะดำเนินนโยบายการต่างประเทศในลำดับแรก แต่การให้ความสำคัญในการดำเนินนโยบายระหว่างกันในปัจจุบันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกมากขึ้น โดยตุรกีเริ่มมองการแสวงหาพันธมิตรอื่นนอกเหนือจากประเทศยุโรปและประเทศเพื่อนบ้าน แวดล้อม ตุรกีได้ประกาศข้อริเริ่ม Asia Anew เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม ค.ศ. 2019 แสดงถึงเจตจำนงในการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียให้มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันที่ตุรกีมีบทบาทบนเวทีโลกมากขึ้นก็บ่งบอกถึงศักยภาพที่ตุรกีมีเช่นกัน สำหรับประเทศไทยเอง ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ก็มีการระบุถึงการเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศ รัฐบาล

² ตุรกีเป็นหนึ่งในสมาชิก MIKTA องค์การความร่วมมือของประเทมหาอำนาจกลาง ซึ่งประกอบไปด้วย เม็กซิโก อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ ตุรกี และออสเตรเลีย

ได้จัดทำโครงการที่ดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติอย่างโครงการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) ซึ่งถือเป็นความร่วมมือของประเทศไทยในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับนานาชาติโครงการหนึ่ง จึงสรุปได้ว่าทั้งไทยและตุรกีต่างก็มีศักยภาพและเจตจำนงในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันผ่านช่องทางต่าง ๆ

วาระครบรอบการสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี 60 ปี ใน ค.ศ. 2018 ถือว่าเป็นก้าวสำคัญในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีในปัจจุบัน โดยวาระดังกล่าวได้มีการจัดกิจกรรมในหลากหลายมิติ โดยมีทั้งกิจกรรมนิทรรศการ การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของทั้งสองประเทศ มีการจัดทำแอสแตมป์ที่ระลึกร่วมกันระหว่างไปรษณีย์ไทยกับไปรษณีย์ตุรกี ต่อมาหลังวาระการครบรอบความสัมพันธ์ใน ค.ศ.2019 ก็ได้มีการสานต่อความสัมพันธ์ที่เห็นชัดมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเยือนไทยของคณะนักธุรกิจและสื่อมวลชนตุรกีเพื่อรับทราบนโยบายด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของไทย ต่อมาได้มีการลงนามความร่วมมือในกลุ่มสินค้าบางพารา และผลิตภัณฑ์ สินค้าอาหาร ระหว่างภาคเอกชนไทยกับตุรกี ณ นครอิสตันบูล ประเทศตุรกี กับรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นอกจากนี้แล้ว ประเทศไทยกับตุรกีกำลังมีการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างกัน ซึ่งอยู่ในระหว่างการหาจุดร่วมที่เหมาะสมของทั้งสองฝ่ายเพื่อบรรลุข้อตกลง³ ในแง่นี้แล้ว จึงจะเห็นว่าไทยและตุรกียังมีโอกาสในการร่วมมือกันอีกหลากหลายมิติ การศึกษาเรื่องโอกาสและข้อท้าทายจึงนับว่าจะมีความสำคัญสำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาความร่วมมือกับประเทศตุรกี ซึ่งได้กลายมาเป็นประเทศที่มีบทบาทนำในภูมิภาคตะวันออกกลางและโลกมุสลิมอย่างเห็นได้ชัดมากขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ พร้อมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการไทย-ตุรกี ได้มีการเยือนประเทศตุรกีพร้อมทั้งลงนามในแผนปฏิบัติการร่วมไทย-ตุรกี ฉบับที่ 2 ระหว่างปี 2566-2571 และหารือ JETC พร้อมทั้งลงบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการพัฒนาระหว่างกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) ของไทยกับหน่วยงานความร่วมมือและการประสานงาน (TIKA) ของตุรกี⁴

³ ประชาชาติธุรกิจ, “พาณิชย์ วางแผนเจรจา FTA ปี 2566 เดินหน้าเคลียร์ FTA เก้า-ใหม่,” สืบค้น 31 ธันวาคม 2565, <https://www.prachachat.net/economy/news-1152949>

⁴ มติชน, “JETC ไทย-ตุรกี ครึ่งแรกรอบ 20 ปี ปูทางสู่หุ้นส่วนยุทธศาสตร์-ตั้งเป้าFTA” สืบค้น 1 กุมภาพันธ์

อีกทั้ง เมื่อตอนเกิดเหตุแผ่นดินไหวที่ตุรกี เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2566 ทางชาวไทยได้ส่งความช่วยเหลือจากทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงมีการส่งทีมกู้ภัยเพื่อค้นหาผู้รอดชีวิตเข้าไปร่วมช่วยเหลือตุรกีด้วย⁵

เอกสารศึกษาดังนี้จะทำหน้าที่เป็นชุดข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีซึ่งยังมีการศึกษาในแง่มุมนี้น้อยมาก และตุรกีนับได้ว่าเป็นประเทศที่เริ่มมีบทบาทในการเมืองโลกอย่างชัดเจนมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จนกลายมาเป็นผู้เล่นที่สำคัญในการเมืองตะวันออกกลางและโลกมุสลิม การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีที่มีความคล้ายคลึงกันในหลาย ๆ มิติจึงนับได้ว่าจะเป็นทั้งโอกาสและข้อท้าทายในการเพิ่มความสัมพันธ์ที่มีอยู่เดิม ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่จะเป็นผลที่ออกมาจากเอกสารศึกษาดังนี้คาดว่าจะประโยชน์สำหรับการวางแผนทางพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีต่อไป

2566, https://www.matichon.co.th/foreign/news_3798588

⁵ Workpoint, “โบอิง 740 นำสิ่งของพระราชทานช่วยเหลือแผ่นดินไหวตุรกี-รับ 23 คนไทยกลับ” สืบค้น 20 กุมภาพันธ์ 2566, <https://workpointtoday.com/politic-turkey/?fbclid=IwAR2CFx5oXKHCajzPT-HudJcB2UX5vvhCCnwBhxpmpfDjRmzOZ3RjuaQKqo>

ทบทวนความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

ไทยกับตุรกีมีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่สมัยก่อนการก่อตั้งรัฐชาติ หลักฐานที่ปรากฏเก่าแก่ที่สุดอยู่ในช่วงต้นศตวรรษที่ 16 ในช่วงเวลาเดียวกับอิทธิพลของตะวันตกเริ่มขยายเข้าสู่เอเชีย พ่อค้าชาวออตโตมันได้เข้ามาทำการค้าขายในคาบสมุทรมลายู มีบันทึกของนักเดินเรือชาวอาหรับและเปอร์เซียส่วนหนึ่งที่อยู่ภายใต้การปกครองของออตโตมันที่มีการเอ่ยถึงชายฝั่งทางตะวันตกในคาบสมุทรมลายู ซึ่งถูกสันนิษฐานว่าเป็นกรุงศรีอยุธยา โดยถูกกล่าวถึงในนาม Shahr-i Naw (City of the Ship หรือ New City) หนึ่งในบันทึกนั้นคือบันทึกของนักเดินเรือชาวอาหรับ Ahmad b. Majid ซึ่งอยุธยาในขณะนั้นถือเป็นเมืองท่าที่ทำให้สินค้าจากโลกอาหรับและญี่ปุ่นได้แลกเปลี่ยนซื้อขายกัน ซึ่งหากเปรียบเทียบกับโลกมลายุนั้น ออตโตมันถือว่ามีความสัมพันธ์กับโลกมลายูเป็นอย่างมากโดยเฉพาะกับสุลต่านแห่งอาละห์⁶ อย่างไรก็ตามการติดต่อซื้อขายกับต่างชาติของกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้นมีความเป็นไปได้สูงว่าชาวเติร์กและชาวสยามต่างก็มีการติดต่อค้าขายกันด้วยเช่นกันเนื่องจากที่ตั้งของสยามที่ย่อมมีปฏิสัมพันธ์กับโลกมลายูอยู่แล้ว อีกทั้งในกรุงศรีอยุธยานั้นมีชุมชนชาวต่างชาติที่เป็นมุสลิมอยู่ส่วนหนึ่งด้วย จากข้อมูลของ

⁶ Ismail H. Kadi and Andrew Peacock, *The Ottoman Empire and the Kingdom of Siam Through the Ages* (Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 2017), 6.

งานเขียนของไกรฤกษ์ นานา⁷ มีความเป็นไปได้สูงว่าชาวเติร์กหรือชนชาติอาหรับอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้ออตโตมันในขณะนั้นอาจได้เข้ารับราชการในกรมพระคลังสินค้า รวมถึงเป็นทหารรับจ้างในกรุงศรีอยุธยา ประกอบกับออตโตมันที่เป็นศูนย์กลางของโลกมุสลิมในขณะนั้น มุสลิมในสยามจึงได้รับอิทธิพลจากออตโตมันในแง่ของความเป็นผู้นำในสังคมมุสลิมอันเนื่องจากการเข้าร่วมแสวงบุญพิธีฮัจญ์ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้บันทึกจากฝ่ายไทยในประวัติการค้าไทย ของขุนวิจิตรมาตรา ได้ระบุไว้ว่า สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา มีไม้จากไทยส่งไปขายยังตุรกีเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีเหรียญตราสมัยรัชกาลที่ 3 จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์พระราชวัง Topkapi (โทพคาปี) ที่อิสตันบูลอีกด้วย เป็นอีกหนึ่งหลักฐานที่บ่งบอกถึงว่าไทยกับตุรกีได้มีการติดต่อด้านค้าขายกันมาเป็นเวลานานแล้ว⁸

ต่อมาในช่วงท้ายของศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงการก่อตั้งรัฐชาติของทั้งสองประเทศนั้นก็ได้มีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันอย่างชัดเจนอีกครั้ง นั่นคือการเยือนตุรกีของเชื้อพระวงศ์ฝ่ายไทยในขณะเสด็จประพาสยุโรป ซึ่งงานเขียนของ Ismail Hakkı Kadi และ Andrew Peacock⁹ ระบุว่าประเทศไทยมองตุรกีในขณะนั้นเป็นตัวอย่างหนึ่งในการปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ซึ่งเป็นหนึ่งปัจจัยหลักที่ทำให้ทั้งสองประเทศต่างก็ไม่ได้เป็นอาณานิคมของชาติยุโรปแต่อย่างใด หลังจากการเยือนและแลกเปลี่ยนเครื่องราชอิสริยาภรณ์นั้น ในเวลาต่อมาทั้งสองประเทศจึงได้ริเริ่มความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ

การเยือนครั้งสำคัญในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ ครั้งที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสด็จเยือนอิสตันบูลอย่างไม่เป็นทางการขณะเสด็จประพาสรัสเซียแทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยได้รับการต้อนรับจากสุลต่าน अबดุล ฮามิต ที่ 2 ใน ค.ศ. 1891 และได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชื่อ The Grand Cross of the Medjidie ถือเป็นการไปเยือนระดับสูงครั้งแรกระหว่างสองประเทศในศตวรรษที่ 19 หรือประมาณตอนกลางของรัชกาลที่ 5¹⁰

⁷ ไกรฤกษ์ นานา, จากอดีตถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี 50 ปี. (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2552)

⁸ กระทรวงการต่างประเทศ, “สาธารณรัฐตุรกี,” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <http://www.mfackn.com/th/content/5d5bcc2115e39c306000a1be?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

⁹ Ismail H. Kadi and Andrew Peacock, *The Ottoman Empire and the Kingdom of Siam Through the Ages* (Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 2017)

¹⁰ ไกรฤกษ์ นานา, จากอดีตถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี 50 ปี. (กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2552), 189.

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปใน ค.ศ. 1897 พระองค์ทรงได้พบปะคณะทูตานุทูตออตโตมันประจำกรุงมาดริดและฝากความเคารพถึงสุลต่านแห่งออตโตมันด้วย ต่อมาใน ค.ศ. 1899 สมเด็จพระเชษฐาธิราช เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ได้นำเครื่องขัตติยราชอิสริยาภรณ์อันมีเกียรติคุณรุ่งเรืองยิ่งมหาจักรีบรมราชวงศ์ พร้อมกับพระราชสาส์นจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาถวายแก่สุลต่าน अबดุล ฮามิต ที่ 2 และครั้งสุดท้ายสำหรับการมาเยือนระดับเจ้านายของไทยคือการเยี่ยมชมสถาบันทางการทหารของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบวรเดช ใน ค.ศ. 1909

จากความเป็นผู้นำของออตมันในโลกมุสลิม ออตโตมันได้มีการอุปถัมภ์ศาสนาอิสลามในนานาประเทศซึ่งสุลต่านออตมันก็ได้อุปถัมภ์อิสลามิกชนในประเทศไทยเช่นกัน ปรากฏหลักฐานดังตราประจำอาณาจักรออตโตมันที่ประดับอยู่ในมัสยิดหลายแห่งในกรุงเทพฯ หนึ่งในนั้นคือมัสยิดบางอุทิศ ซึ่งมีตราประจำอาณาจักรออตโตมันอยู่เหนือประตูเข้าอาคารซึ่งลวดลายดูใกล้เคียงกับตราประจำอาณาจักรออตโตมันที่ตุรกี ซึ่งในปัจจุบันได้รับการบูรณะใน ค.ศ. 2011 โดยได้รับงบประมาณจากรัฐบาลตุรกีและช่างฝีมือจากตุรกี ในการบูรณะมัสยิดจนรูปแบบภายในก็เป็นสไตล์ออตโตมัน มัสยิดแห่งนี้จึงนับได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับตุรกี¹¹ นอกจากนี้ ยังมีสัญลักษณ์ที่เรียกว่า ทูรา (Tuğra) ซึ่งเป็นตราพระราชลัญจกร หรือดวงตราของกษัตริย์ โดยทูราที่ประดับอยู่ในมัสยิดบางอ้อ กรุงเทพฯ และมัสยิดอะหมะดีเยฮ์ ปากกราน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ต่างก็มีลักษณะที่แตกต่างกัน นักวิชาการมองว่าทูราที่ชาวไทยมุสลิมรับมาจากมาเลเซียหรืออินโดนีเซีย รวมทั้งอาจมาจากการที่มีผู้เดินทางไปแสวงบุญพิธีฮัจญ์แล้วรับมาโดยตรง ซึ่งบ่งบอกถึงการนำสัญลักษณ์มาแสดงถึงอัตลักษณ์ระหว่างมุสลิมไทยกับศูนย์กลางของโลกมุสลิมอย่างออตโตมันในสมัยนั้น¹² อิทธิพลของออตโตมันต่อสถาปัตยกรรมมัสยิดในไทยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับออตโตมันที่มีมาอย่างช้านาน

¹¹ National Geographic Thailand, “มองอัตลักษณ์ชาวมุสลิมกรุงเทพฯ ผ่านสถาปัตยกรรมมัสยิด,” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564, <https://www.facebook.com/NationalGeographicThailand/photos/a.453623720037/10165912396020038>

¹² วสมน สาณะเสน, “Heritage of Ottoman Empire,” *The cloud* สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <https://readthecloud.co/ottoman-empire-coat-of-arms-tughra/>

ไทยกับตุรกีได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม ค.ศ. 1958 โดยในปีเดียวกันฝ่ายตุรกีได้เปิดทำการสถานเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย สำหรับฝ่ายไทยได้เปิดทำการสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา และเปิดสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ ณ นครอิสตันบูล ใน ค.ศ. 1967 และจัดตั้งสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ นครอิสตันบูลใน ค.ศ. 1995¹³ ¹⁴ ใน ค.ศ. 2022 เอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา คือ นายอภิรัตน์ สุขคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง และเอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย คือ นาง Serap Ersoy

สำหรับความสัมพันธ์ทวิภาคีไทยกับตุรกีมีการเยือนในระดับสูง และระดับรัฐมนตรีดังต่อไปนี้

1. ใน ค.ศ. 2005 นายกรัฐมนตรีตุรกีในขณะนั้น นาย Recep Tayyip Erdoğan เยือนไทย ในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2005 และอดีตนายกรัฐมนตรีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เยือนตุรกี ระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2005
2. ใน ค.ศ. 2010 นายกษิต ภิรมย์ อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เยือนตุรกีระหว่างวันที่ 22-25 ธันวาคม 2010
3. ใน ค.ศ. 2013 อดีตนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เยือนตุรกีระหว่างวันที่ 5-6 กรกฎาคม 2013
4. ใน ค.ศ. 2015 นาย Mevlüt Çavuşoğlu รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของตุรกีเดินทางเยือนไทย ระหว่างวันที่ 16-17 มีนาคม 2015
5. ใน ค.ศ. 2017 นาย Fikri İşik รองนายกรัฐมนตรีเยือนไทยเพื่อเข้าร่วมงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และในวันที่ 19-20 กรกฎาคม 2017 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายอภิรัตน์ ตันตราภรณ์ เยือนตุรกีในวาระการเปิดเจรจา FTA ระหว่างไทยกับตุรกีรอบแรก

¹³ Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, “Relations between Turkey and Thailand,” accessed December 14, 2020, <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-thailand.en.mfa>

¹⁴ กระทรวงการต่างประเทศ, “สาธารณรัฐตุรกี,” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <http://www.mfackn.com/th/content/5d5bcc2115e39c306000a1be?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

6. ใน ค.ศ. 2018 ในโอกาสครบรอบ 60 ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี และเป็นปีวัฒนธรรมไทย-ตุรกี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมไทยจึงไปเยือนตุรกีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรมตุรกีมาเยือนไทย
7. ใน ค.ศ. 2019 นาย Mevlüt Çavuşoğlu รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของตุรกีเดินทางเยือนไทย ระหว่างวันที่ 26-30 กรกฎาคม 2019 เข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 52
8. ใน ค.ศ. 2023 นายดอน ปรมดีรัตน์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคณะได้หารือทวิภาคีกับนาย Mevlüt Çavuşoğlu รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสาธารณรัฐตุรกี ในโอกาสเดินทางเยือนสาธารณรัฐตุรกี เพื่อเป็นประธานร่วมการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการไทย-ตุรกี ครั้งที่ 4 และกิจกรรมคู่ขนานระหว่างวันที่ 26 - 27 มกราคม 2566 ณ กรุงอังการา สาธารณรัฐตุรกี

สำหรับในกรอบพหุภาคี ความร่วมมือที่ไทยกับตุรกีมีในกรอบอาเซียน โดยตุรกีเป็นภาคีสันติสัญญามิตรภาพและความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia - TAC) และเป็นคู่เจรจาเฉพาะสาขาของอาเซียน (Sectoral Dialogue Partner) นอกจากนี้กรอบองค์การการประชุมอิสลาม (Organisation of the Islamic Conference - OIC) ที่ตุรกีเป็นสมาชิกที่สำคัญส่วนไทยเป็นผู้สังเกตการณ์อยู่ด้วย

ไทยกับตุรกียังมีการแลกเปลี่ยน การสนับสนุนกันในเวทีระหว่างประเทศโดยเรือมาอาทิ การสมัครเข้าดำรงตำแหน่งในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น กรอบการประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia - CICA) และกรอบความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue - ACD)

การเยือนในครั้งสุดท้ายระหว่างสองประเทศก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้นเป็นการเยือนของนาย Mevlüt Çavuşoğlu รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของตุรกีที่มาเยือนประเทศไทยในระหว่างวันที่ 30 กรกฎาคม-4 สิงหาคม

ค.ศ. 2019 เพื่อเข้าร่วมการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในฐานะคู่เจรจาสาขาของอาเซียน และในโอกาสเดียวกันนี้ได้มีการประชุมทวิภาคีกับนายดอน ปรมัตถ์วินัย เพื่อหารือถึงความร่วมมือในด้านการท่องเที่ยว การลงทุน ด้านการบิน รวมถึงการผลักดันการเจรจา FTA ไทย-ตุรกี¹⁵

สำหรับประเด็นการเจรจาการค้าเสรีไทย-ตุรกี เมื่อปี ค.ศ. 2021 ในการเจรจาครั้งที่ 7 ผ่านการประชุมทางไกลนั้น จากความตกลงทั้งหมด 14 ข้อบท สามารถสรุปได้ 4 ข้อบท สำหรับบทที่ยังไม่สามารถสรุปได้ อาทิ บทว่าด้วยมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ข้อบทว่าด้วยมาตรการเยียวยาทางการค้า และข้อบทว่าด้วยมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช¹⁶ ต่อมาการเจรจาครั้งที่ 8 มีกำหนดจัดในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2022 ทางฝั่งของภาคเอกชน มีความคืบหน้าในการหารือและจับคู่ทางธุรกิจระหว่างนักธุรกิจตุรกีจำนวน 29 ราย ภายใต้สมาคมผู้ส่งออกสารเคมีและเคมีภัณฑ์แห่งอิสตันบูล (IKMIB) กับภาคเอกชนไทย อาทิ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และหอการค้าไทย เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 2022 ซึ่งทั้งสองฝ่ายตั้งเป้าหมายในการเพิ่มมูลค่าทางการค้าของทั้งสองประเทศให้ไปถึง 5 พันล้านดอลลาร์ จาก 1.97 พันล้านดอลลาร์ในปัจจุบัน¹⁷ การเยือนประเทศตุรกีในรอบ 20 ปี ของนายดอน ปรมัตถ์วินัย รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และคณะเดินทางไปร่วมประชุม คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการไทย-ตุรกี (JETC) ครั้งที่ 4 ที่กรุงอังการา ประเทศตุรกี ถือเป็นกาฟื้นกลไกการหารือระดับสูงที่สุดระหว่าง 2 ประเทศ โดยในการเยือนครั้งนี้ได้ลงนามในแผนปฏิบัติการร่วมไทย-ตุรกี ฉบับที่ 2 ระหว่างปี 2566-2571 และร่วมหารือ JETC พร้อมลงนามในเอกสารผลลัพธ์การประชุมที่ได้มีการตั้งเป้าหมายขยายความร่วมมือในสาขาใหม่ๆ ที่น่าสนใจระหว่างกัน อีกทั้งลงนามบันทึกความเข้าใจด้วยการพัฒนาระหว่างกรมความร่วมมือระหว่างประเทศ (TICA) ของไทยกับหน่วยงานความ

¹⁵ ASEAN-Thailand Secretariat, “Bilateral meeting with H.E. Mr. Mevlüt Çavuşoğlu, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey,” accessed December 14, 2020, <https://www.asean2019.go.th/en/photo/bilateral-meeting-with-h-e-mr-mevlut-cavusoglu-minister-of-foreign-affairs-of-the-republic-of-turkey/>

¹⁶ กรุงเทพธุรกิจ, “ไทย-ตุรกี เจรจาเอฟทีเอ รอบ 7 สรุปได้อีก 2 ข้อบท,” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564, <https://www.bangkokbiznews.com/news/931092>

¹⁷ สำนักข่าวอินโฟเควสท์, “ตุรกี-ไทยจับมือขยายตลาด ปูทางสู่ FTA ดันยอดการค้าแตะ 5 พันล้านดอลลาร์,” สืบค้น 31 ธันวาคม 2565, <https://www.infoquest.co.th/2022/259654>

ร่วมมือและการประสานงาน (TIKA) ของตุรกี¹⁸

สำหรับความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ อาทิ ด้านการศึกษา ตุรกีได้มอบทุนการศึกษาให้แก่ชาวไทยไปศึกษาต่อในตุรกี ทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษามาตั้งแต่ ค.ศ. 2005¹⁹ โดยมีทุนจากทั้งองค์การศาสนาและทุนรัฐบาล จำนวนนักเรียนนักศึกษาชาวไทยในตุรกีปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 300 คน²⁰ สำหรับคนไทยที่อาศัยอยู่ในตุรกีมีประมาณ 800 คน และมีคนตุรกีที่ลงทะเบียนอยู่กับกงสุลตุรกีในประเทศไทยอยู่ประมาณ 2,000 คน²¹

มูลค่าการค้าระหว่างไทย-ตุรกี ในเดือนมกราคม ถึงตุลาคม ค.ศ. 2020 รวม 33,774.58 ล้านบาท มูลค่าการส่งออก 24,449.40 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้า 9,325.18 ล้านบาท ซึ่งมูลค่าการค้าของเดือนมกราคม ถึงตุลาคม ค.ศ. 2019 อยู่ที่ 38,007.49 ล้านบาท²² ซึ่งตัวเลขปรับลดลงจากผลกระทบของการระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งนี้ ตุรกีเป็นคู่ค้าอันดับที่ 37 ของไทยในตลาดโลก และเป็นอันดับ 4 ในภูมิภาคตะวันออกกลาง สินค้าส่งออกสำคัญ อาทิ อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์ ยางพาราและผลิตภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศ และเม็ดพลาสติก และสินค้านำเข้าสำคัญ อาทิ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ พืชและผลิตภัณฑ์พืช เสื้อผ้าสำเร็จรูป และอัญมณี

ในสถานการณ์แผ่นดินไหวในประเทศตุรกีที่ผ่านมา ประเทศไทยเองได้ได้ประสานความร่วมมือ พร้อมมอบเงินช่วยเหลือ จัดทีมช่วยเหลือพร้อมสุนัขกู้ภัยเข้าปฏิบัติหน้าที่ และมอบความของเครื่องใช้ที่จำเป็นเช่นเต็นท์ และอุปกรณ์เวชภัณฑ์ต่างๆ พร้อมทั้งทีม

¹⁸ มติชน, “JETC ไทย-ตุรกี ครึ่งแรกรอบ 20 ปี ปูทางสู่หุ้นส่วนยุทธศาสตร์-ตั้งเป้าFTA” สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2566, https://www.matichon.co.th/foreign/news_3798588

¹⁹ กระทรวงการต่างประเทศ, “สาธารณรัฐตุรกี,” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <http://www.mfackn.com/th/content/5d5bcc2115e39c306000a1be?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>

²⁰ กระทรวงการต่างประเทศ, “สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา จัดงานชุมนุมนักเรียนไทยในตุรกี ครั้งที่ 8,” สืบค้น 16 ธันวาคม 2563, <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bd21215e39c3060027bca?cate=5d5bcb4e15e39c3060006843>

²¹ Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs, “Relations between Turkey and Thailand,” accessed December 14, 2020, <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-thailand.en.mfa>

²² ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, “การค้าระหว่างประเทศของไทยกับตุรกี,” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=TradeThSummary>

ผู้รักษามองกันและบรรเทาสาธารณภัยได้เข้าร่วมสนับสนุนปฏิบัติการด้วย จะเห็นได้ว่ามีความช่วยเหลือจากไทย ส่งไปให้ทั้งจากภาครัฐและเอกชน²³

ทบทวนศักยภาพของประเทศตุรกี

ด้านการเมือง

ภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐตุรกีอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1923 โดย Mustafa Kemal Atatürk ตุรกีในยุคใหม่เป็นยุคที่เริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนผ่านไปยังการปกครองระบอบประชาธิปไตยแม้ในตอนต้นจะถูกปกครองเพียงคณะปฏิรูปเพียงฝ่ายเดียว สาธารณรัฐตุรกีมีแนวคิดที่ใช้ในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ตามโปรแกรมของพรรค Republican People's Party (Cumhuriyet Halk Partisi: CHP) ของคณะปฏิรูปที่ภายหลังแนวคิดนั้นได้ระบอบอยู่ในรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐใน ค.ศ. 1937 คือ The Six Arrows (Alti Ok) หรือเป็นที่รู้จักว่า Kemalism หรือ Atatürkism ประกอบไปด้วย 6 ประการ ดังนี้ Republicanism, Nationalism, Populism, Statism, Secularism และ Revolution²⁴ พื้นฐานอุดมการณ์เหล่านี้นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของตุรกีไปยังรัฐโลกวิสัยต่างจากระบอบคอลลีฟะห์ที่ปกครองโดยสุลต่านอยู่ในยุคสมัยก่อนหน้า อีกทั้งยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นสมัยใหม่แบบตะวันตกในหลายด้านไม่ว่าจะเป็น เศรษฐกิจ การเมือง รวมถึงค่านิยมต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงอันสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิวัติของอตาเติร์ก (Atatürk) ตัวอย่างเช่น การไม่ระบุศาสนาอิสลามเป็นประจำชาติในรัฐธรรมนูญอีกต่อไป, การเปลี่ยนการใช้กฎหมายชารีอะห์ (กฎหมายอิสลาม) เป็นกฎหมายแพ่งตามโมเดลของสวิตเซอร์แลนด์และกฎหมายอาญาตามแนวทางของอิตาลี, การเปลี่ยนอักษรที่ใช้ในการเขียนจากตัวอักษรอาหรับเป็นละติน รวมถึงลดการใช้คำยืมจากภาษาต่างประเทศเพื่อส่งเสริมความเป็นชาตินิยมตุรกี, การห้ามใส่หมวกเฟซ (fez) ซึ่งเป็นเครื่องแบบในยุคออตโตมันและห้าม

²³ Workpoint, “โบอิง 740 นำสิ่งของพระราชทานช่วยเหลือแผ่นดินไหวตุรกี-รับ 23 คนไทยกลับ”, สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, <https://workpointtoday.com/politic-turkey/?fbclid=IwAR2CFx5oXKHcaJzPTH-JudJcB2UX5vvhCCnwBhxpmpfDjRmzOZ3RJuaQKqo>

²⁴ John C. Dewdney and Malcolm Edward Yapp, “Kemalist policies,” *Encyclopedia Britannica*, accessed March 1, 2021, <https://www.britannica.com/place/Turkey/Kemalist-policies>.

แต่งกายเครื่องแต่งกายทางศาสนานอกศาสนสถาน, การเปลี่ยนรูปแบบปฏิทินและเวลาตามแบบตะวันตก, การให้สตรีมีสิทธิเลือกตั้งและมีบทบาททางการเมือง, มีการสร้างระบบรางรถไฟ วางรากฐานการศึกษา และส่งเสริมความเป็นปรชานิยมและชาตินิยมจากกลไก People's House (Halkevleri) ที่จัดตั้งขึ้นในเมืองต่าง ๆ ไปจนถึงในชนบทเพื่อการศึกษาและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นตุรกีสมัยใหม่ที่เทียมตะวันตก เป็นต้น²⁵

ใน ค.ศ. 1923-1945 ยุคแรกเริ่มของสาธารณรัฐตุรกีมีระบบสภาเดี่ยวและมีพรรคการเมืองพรรคเดียวคือ พรรค CHP ของอตาเติร์ก ผู้นำการปฏิวัติ โดยช่วงเวลาการดำรงตำแหน่งของอตาเติร์กก็ได้สนับสนุนการก่อตั้งพรรคการเมืองอื่น ๆ ขึ้น แต่หลายพรรคการเมืองกลับล้มเหลว จนต่อมาใน ค.ศ. 1945 พรรค National Development Party (Milli Kalkinma Partisi: MKP) ได้ถือกำเนิดขึ้นและเป็นจุดเริ่มต้นของระบบหลายพรรคการเมืองได้สำเร็จ และต่อมาใน ค.ศ. 1946 พรรค Democrat Party (Demokrat Parti: DP) ได้ถูกก่อตั้งขึ้นและชนะการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1950 โดยมี Celal Bayar ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี และ Adnan Menderes ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีถือเป็นการสิ้นสุดยุคพรรคการเมืองเดียวที่พรรค CHP ชนะการเลือกตั้งมาตั้งแต่การก่อตั้งสาธารณรัฐอย่างแท้จริง

ภายหลังจากนั้นใน ค.ศ. 1960 เกิดการรัฐประหารโดยกองทัพอ้างเหตุความวุ่นวายทางการเมืองระหว่างฝ่ายสนับสนุนความเป็นสาธารณรัฐกับฝ่ายสนับสนุนศาสนาซึ่งรัฐบาลของพรรค DP ในขณะนั้นมีแนวทางไม่แยกศาสนาออกจากการเมือง ประกอบกับมีการคอร์รัปชันและอัตราเงินเฟ้อที่พุ่งสูง ทำให้ทหารกลับมามีบทบาททางการเมืองตุรกีอีกครั้ง โดยตุรกีได้เผชิญกับการรัฐประหารและการใช้อำนาจกองทัพบีบบังคับรัฐบาลอยู่หลายครั้งในช่วงเวลาดังกล่าว ได้แก่ใน ค.ศ. 1960, 1971 และ 1980²⁶

²⁵ D. Ali Arslan, "The evaluation of parliamentary democracy in Turkey and Turkish political Elites," *Historia Actual Online*, no.6 (2005): 131-141, https://www.researchgate.net/publication/26508221_The_evaluation_of_parliamentary_democracy_in_Turkey_and_Turkish_political_elites

²⁶ นอร์แมน สโตน, *ประวัติศาสตร์ตุรกี [Turkey A Short History]*, แปลโดย ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, (กรุงเทพฯ: อีพีซี กรุ๊ป, 2562)

หลังจากเศรษฐกิจที่ซบเซาและเกิดความขัดแย้งทางการเมืองเป็นเวลานาน ภายหลังจากการรัฐประหาร ค.ศ. 1980 ได้เกิดพรรคการเมืองใหม่คือ Motherland Party (Anavatan partisi: ANAP) ใน ค.ศ. 1982 ซึ่งต่อมาชนะการเลือกตั้งใน ค.ศ. 1983 โดยมี Turgut Özal ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งในยุคนี้ตุรกีได้เปิดเสรีทางการค้า การลงทุนอย่างมาก ต่อมาใน ค.ศ. 1997 กองทัพได้แทรกแซงทางการเมืองตุรกีอีกครั้ง โดยบีบบังคับให้ Necmettin Erbakan ลงจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเนื่องจากเขามีแนวทาง ศาสนานำหน้าการเมืองและกองทัพมองว่าเสี่ยงต่อความเป็นสาธารณรัฐ

หลังจากเศรษฐกิจได้รับการฟื้นฟูในยุคของ Turgut Özal เศรษฐกิจของตุรกีได้พบกับวิกฤติอีกครั้งซึ่งทำให้การเลือกตั้งใน ค.ศ. 2002 พรรคการเมืองใหม่อย่างพรรค Justice and Development Party (Adalet ve Kalkinma Partisi: AKP) หรือพรรคอค์ (AK) ซึ่งเป็นพรรคที่มีแนวคิดแบบอนุรักษนิยมอิสลาม ชนะการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีติดต่อกัน 3 ครั้งและเป็นพรรครัฐบาลตุรกีมาจนถึงปัจจุบัน

ผลงานการฟื้นฟูเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคอค์และการวางรากฐานการพัฒนา เศรษฐกิจ (TOKI) และสาธารณสุข รวมถึงการลดบทบาทของกองทัพในการเมือง นำโดย ประธานาธิบดี Recep Tayyip Erdoğan ทำให้พรรคได้รับการสนับสนุนมากขึ้นในทั้งสาม ครั้งของการเลือกตั้ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีกระแสการต่อต้านของฝ่ายสนับสนุนสาธารณรัฐ โดยมีการออกมาประท้วงหลายครั้ง เช่น การประท้วงการอนุญาตให้สวมฮิญาบใน มหาวิทยาลัย การประท้วงการรื้อถอน Gezi Park เพื่อสร้างมัสยิด ศูนย์วัฒนธรรมและ ห้างสรรพสินค้าซึ่งนำไปสู่การประท้วงครั้งใหญ่ทั่วประเทศและตามมาด้วยการปราบปราม ผู้ประท้วงที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตุรกีในสายตาตะวันตกนั้นไม่ดีนัก²⁷

เมื่อรัฐบาลสนับสนุนศาสนามากขึ้นและเสี่ยงต่อความเป็นรัฐโลกวิสัย กองทัพ จึงได้พยายามก่อรัฐประหารใน ค.ศ. 2016 แต่ไม่สำเร็จ โดยรัฐบาลได้มีการกวาดล้าง กลุ่มของ Fethullah Gülen นักการศาสนาที่รัฐบาลเชื่อว่าอยู่เบื้องหลังการก่อรัฐประหาร ซึ่งภายหลังจากนั้นประธานาธิบดี Erdoğan ได้ชนะประชามติในปีเดียวกันในการแก้ไข รัฐธรรมนูญ โดยมีข้อกฎหมายที่สำคัญเกิดขึ้น คือ การยกเลิกตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

²⁷ BBC News, “Turkey profile – Timeline,” accessed February 28, 2021, <https://www.bbc.com/news/world-europe-17994865>

และการดำรงตำแหน่งคอบประมุขของรัฐและคณะรัฐบาลของประธานาธิบดี เป็นต้น ซึ่งการแก้ไขรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ถูกมองจากชาติตะวันตกว่าเป็นการถอยหลังทางประชาธิปไตยของตุรกี แต่แล้วในวันที่ 24 มิถุนายน 2018 ประธานาธิบดี Erdoğan ชนะการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีอีกครั้ง

นักวิชาการบางส่วนมองว่าพัฒนาการทางประชาธิปไตยที่สำคัญของตุรกีเริ่มจากการที่อตาเติร์กได้ปฏิรูปให้มีพรรคการเมืองหลายพรรค ต่อมาใน ค.ศ. 1999 การปรับแก้กฎหมายเพื่อให้การสมัครเข้าเป็นสมาชิกถาวรของสหภาพยุโรปก็เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้บทบาทของกองทัพลดลงจากยุคก่อนหน้าและรัฐบาลมีอิสระในการปกครองมากขึ้น ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ทำให้การรัฐประหารใน ค.ศ. 2016 ล้มเหลว อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการรัฐประหารที่ล้มเหลว ประธานาธิบดี Erdoğan ก็ได้กระชับอำนาจ และทำให้ปัญหาจากฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลที่รัฐบาลเรียกว่ากลุ่มก่อการร้าย FETO (Fetullahçı Terör Örgütü) และภัยคุกคามอื่น ๆ เช่น ปัญหาผู้ลี้ภัยชาวซีเรีย ปัญหากลุ่มแบ่งแยกดินแดนชาวเคิร์ด ได้กลายเป็นปัญหาระดับความมั่นคงของรัฐ หรือที่เรียกว่า “ความมั่นคงกวิวัฒน์” ในแบบที่รัฐบาลปัจจุบันกระทำอยู่นั้นถูกนำมาอธิบายกระบวนการพัฒนาทางประชาธิปไตยของตุรกีว่าเป็นภาวะหนึ่งที่ตุรกีมีความจำเป็นในการจัดการประเด็นความมั่นคงอย่างชอบธรรม แต่ในอีกทางหนึ่งนักวิชาการมองว่าตุรกีเข้าใกล้ความเป็นอำนาจนิยมหรือประชาธิปไตยพ้นทางด้วยเช่นกัน หากภาวะทางการเมืองไม่สามารถคืนสู่รูปแบบที่ปกติตามกลไกประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้²⁸

ปัจจุบันตุรกีปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยโดยมีประธานาธิบดีเป็นประมุข โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี ดำรงตำแหน่งได้ 2 สมัย มีรัฐสภาแบบสภาเดี่ยวคือสภาแห่งชาติ จำนวน 600 คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี²⁹ ลักษณะสำคัญของบรรยากาศทางการเมืองของตุรกีก็ยังคงพื้นฐานศาสนาแยกออกจากการเมืองแบบที่อตาเติร์กได้วางรากฐานไว้ แม้รัฐบาลของ Erdoğan จะสนับสนุนกิจการศาสนามากกว่า

²⁸ เอกรินทร์ ตวนศิริ และ อันวาร์ กอมะ, “เงื่อนไขความมั่นคง (กวิวัฒน์) และประชาธิปไตยในตุรกี: บทเรียนและข้อสังเกตเบื้องต้น,” *วารสารเอเชียศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 5, 9 (2561): (35-69).

²⁹ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ, “สาธารณรัฐตุรกี Republic of Turkey,” สืบค้น 1 มีนาคม 2564, https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/static/pdf/2564/%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B5_2564.pdf.

รัฐบาลอื่น ๆ ที่ผ่านมากก็ตาม

อย่างไรก็ดี คะแนนของ Freedom House ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไรของสหรัฐฯ ได้จัดตุรกีอยู่ในประเทศไม่มีเสรีภาพ ใน ค.ศ. 2020 โดยให้คะแนน 32 จาก 100 (ปัจจุบัน ในปี ค.ศ.2023 ตุรกีมีคะแนน 32 คะแนน และถูกจัดว่าไม่มีเสรีภาพดั้งเดิม) โดยมีคะแนนสิทธิทางการเมือง 16 คะแนนจาก 40 คะแนน และมีคะแนนสิทธิเสรีภาพ 16 คะแนนจาก 60 คะแนน ในขณะที่ใน ค.ศ. 2017 ตุรกียังถูกจัดว่ามีเสรีภาพบางส่วน แต่ภายหลัง ค.ศ. 2017 เป็นต้นมาได้ถูกลดระดับมาเป็นไร้เสรีภาพ เหตุเพราะ Freedom House มองว่าตั้งแต่พรรคอค์คได้ชัยชนะทางการเมืองตั้งแต่ ค.ศ. 2002 เป็นต้นมานั้น แม้มีการปฏิรูปไปสู่ความเป็นเสรีในช่วงแรกแต่ต่อมารัฐบาลพรรคอค์คก็ได้รื้อถอนสิทธิทางการเมืองและเสรีภาพของพลเมืองมากขึ้นและมีลักษณะของเผด็จการหลังการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามที่พยายามทำรัฐประหารใน ค.ศ. 2016 รวมถึงการแก้รัฐธรรมนูญที่นำมาใช้ใน ค.ศ. 2017 ซึ่งเป็นการรวมอำนาจเข้าสู่ประธานาธิบดี กระนั้นอำนาจของประธานาธิบดีก็ไม่สามารถควบคุมได้อย่างเต็มรูปแบบเพราะการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีใน ค.ศ. 2019 ชัยชนะของเมืองใหญ่จาก 9 ใน 10 เมืองของประเทศ รวมถึง อิสตันบูลและอังการา ตกเป็นของพรรค CHP พรรคฝ่ายค้านที่ยึดถือแนวทางสาธารณรัฐ แสดงให้เห็นถึงพลังของอิกซ์วอำนาจทางการเมืองที่อาจถูกเปลี่ยนแปลงได้ในอนาคต³⁰

ขณะที่ในมิติการต่างประเทศจะพบว่าตุรกีมีศักยภาพที่โดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง ใน ค.ศ. 2002 พรรคอค์คซึ่งเป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ก่อตั้งขึ้นจากกลุ่มคนที่มีความต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศให้อยู่บนฐานของโลกวิสัยและยังคงยึดถือคุณค่าของศาสนาอิสลามเอาไว้พร้อม ๆ กัน ได้ชนะการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาล แม้ว่าจะเห็นชัดว่าพรรคอค์คเป็นพรรคการเมืองที่สนับสนุนและเอนเอียงด้านศาสนาอิสลาม แต่พรรคอค์คยังคงรักษาความร่วมมือกับตะวันตกเอาไว้ และตอกย้ำวาทกรรมที่ว่าด้วยการเป็นสะพานเชื่อมตะวันออกกับตะวันตกเอาไว้ ขณะเดียวกันก็หันไปใช้เครื่องมือที่ส่งผลต่ออำนาจอ่อนและความร่วมมือมากกว่าการสร้างศัตรู หลักการกลยุทธ์เชิงลึก (Stratejik Derinlik) ของ ศ.ดร. Ahmet Davutoğlu ซึ่งให้ความสำคัญแก่นโยบายการปราศจากปัญหาบ้านเพื่อนบ้าน แล้วดึงเอาทุนเดิมไม่ว่าจะเป็นมิติทางประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ให้กลายมาเป็นเครื่องมือของการ

³⁰ Freedom House, “Turkey,” accessed February 3, 2021, <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2020>.

ดำเนินนโยบายต่างประเทศ นอกจากนั้น ยังสนับสนุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจตลอดจน
องค์กรภาคประชาสังคมที่จะหนุนเสริมนโยบายต่างประเทศเชิงรุก³¹

ในช่วงการปกครองของพรรคอค์โดยเฉพา่ก่อน ค.ศ. 2016 จะเห็นได้ว่า ตุรกีได้นำอำนาจอ่อนที่มีฐานมาจากวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์และที่ตั้งของตุรกีมาใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์อย่างเห็นได้ชัด³² ขณะเดียวกันการพัฒนาด้านกระบวนการประชาธิปไตยและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสาธารณูปโภคในประเทศ ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ตุรกีได้รับการยอมรับในเวทีโลกมากขึ้น³³ โดยระดับรัฐตุรกีใช้เครื่องมือด้านประชาธิปไตย เศรษฐกิจ รวมถึงการช่วยเหลือเชิงมนุษยธรรมที่เสริมภาพลักษณ์ของตนผ่านการดำเนินการโดยองค์กรต่าง ๆ ของรัฐ อาทิ สถานีวิทยุและโทรทัศน์ตุรกีหรือเทเรภาคภาษาอังกฤษ (Turkish Radio and Television Corporation's: TRT) สายการบินเตอร์กิชแอร์ไลน์ (Turkish Airlines) สำนักงานความร่วมมือและประสานงานของตุรกีที่มุ่งเน้นไปที่ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (The Turkish Development and Cooperation Agency หรือ TIKA) สภากาชาดตุรกี (The Turkish Red Crescent หรือ Kızılay) องค์กรเพื่อกิจการชาวเติร์กนอกราชอาณาจักรและชุมชนที่เกี่ยวข้องหรือเยเทเบ (Presidency for Turks Abroad and Related Communities หรือ YTB) และมูลนิธิยูนุส เอมเร ที่เน้นการเผยแพร่วรรณกรรมตุรกี (Yunus Emre Foundation) เป็นต้น³⁴

เครื่องมือที่กลายเป็นอำนาจอ่อนเหล่านี้ได้รับการประยุกต์ใช้อย่างรอบด้าน หากแต่ไม่เห็นผลได้ดั่งที่พื้นที่ที่มีอัตลักษณ์คล้ายคลึง นั่นคือกลุ่มประเทศบอลข่านจากความเป็นเตอร์กิก (Turkic peoples) และกลุ่มประเทศมุสลิมจากฐานของความเป็นมุสลิมนั่นเอง ตุรกีพยายามจะจัดวางที่ทางของตนเองในฐานะของผู้ปกป้องประเทศเหล่านี้ หรืออาจกล่าว

³¹ Ömer Yılmaz, "A constructivist analysis of Turkish foreign policy in 1980s and 2000s: the example of Turkey-US relations" (Master thesis, University of Siegen, 2014).

³² İbrahim Kalın, "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey," *Perceptions: Journal of International Affairs*, no.3 (Autumn 2011): 5-23.

³³ Ömer Yılmaz, "A constructivist analysis of Turkish foreign policy in 1980s and 2000s: the example of Turkey-US relations" (Master thesis, University of Siegen, 2014).

³⁴ Yohanan Benhaïm and Kerem Öktem, "The rise and fall of Turkey's soft power discourse," *European Journal for Turkish Studies*, no. 21 (2015): 1-24.

ได้ว่าตุรกีพยายามที่จะเป็นตัวอย่างและผู้นำสำหรับมุสลิมทั่วโลก โดยเฉพาะในพื้นที่ขัดแย้งที่มีตัวแสดงที่เกี่ยวข้องเป็นมุสลิม จะเห็นได้ว่าตุรกีมักจะแสดงบทบาทเป็นตัวกลางในพื้นที่ขัดแย้ง เช่น ซีเรียหรือปาเลสไตน์³⁵ ตลอดจนเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือสำหรับประเทศที่ยากจน อำนาจอ่อนของตุรกียังหมายรวมถึงการขยายละครและภาพยนตร์ของตุรกีสู่พื้นที่อื่น และการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านการศึกษาผ่านการให้ทุนอีกด้วย นอกจากนี้ องค์กรเอกชนและองค์กรภาคประชาสังคมของตุรกี ไม่ว่าจะเป็นมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์ของมนุษยธรรมอิฮาฮา (IHH Humanitarian Relief Foundation) มูลนิธิดียานตตุรกี (Türkiye Diyanet Foundation-TDV) มูลนิธิเดนิซเฟนารี (Deniz Feneri Foundation) หรือมูลนิธิฮุฎายี (Hüdayi Foundation) องค์กรเหล่านี้ยังมีบทบาทมากในการช่วยหนุนเสริมภาพลักษณ์ของตุรกี³⁶ นับได้ว่าในช่วงที่ผ่านมามการทูตเชิงมนุษยธรรมกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ภาพลักษณ์ของตุรกีเป็นไปในทิศทางบวกตั้งแต่ ค.ศ. 2011 ตุรกีได้มอบความช่วยเหลือด้านการพัฒนาที่เป็นทางการเพิ่มขึ้นกระทั่งใน ค.ศ. 2015 จนถึง ค.ศ. 2019 ตุรกีกลายเป็นผู้ให้ที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมากที่สุดในโลกเมื่อเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อรายได้ประชาชาติ³⁷ โดยตุรกีได้เพิ่มจำนวนการให้ความช่วยเหลือในทุกปี กระทั่งในที่ประชุม Antalya Diplomacy Forum ซึ่งเป็นการประชุมในมิติการต่างประเทศที่ตุรกีได้เริ่มจัดทำขึ้นในตั้งแต่ ค.ศ. 2021 โดยในการประชุมเดือนมีนาคม ค.ศ. 2022 ประเด็นเรื่องการทูตเชิงมนุษยธรรมได้กลายเป็นประเด็นหลักของการประชุม

ในเชิงของการใช้อำนาจอ่อนแม้ว่าตุรกีจะไม่ได้เห็นเด่นชัดเท่าหลายประเทศในยุโรป เนื่องจากการเมืองของตุรกีเพิ่งเริ่มกลับมาสู่จุดสนใจของผู้คนเพียงแคในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามจากผลการจัดอันดับของการใช้อำนาจอ่อนทั่วโลก พบว่าตุรกีติดในอันดับที่ 29 ของโลกใน ค.ศ. 2019³⁸ ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเทศมุสลิมเพียงประเทศ

³⁵ Meliha Benli Altunışık, “The Possibilities and Limits of Turkey’s Soft Power in the Middle East,” *Insight Turkey* 10, no. 2 (2008): 41–54, <http://www.jstor.org/stable/26328673>.

³⁶ İbrahim Kalın, “Soft Power and Public Diplomacy in Turkey,” *Perceptions: Journal of International Affairs*, no.3 (Autumn 2011): 5-23.

³⁷ Development Initiatives, “Global Humanitarian Assistance Report 2019,” accessed March 3, 2021, <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2019/07/GHA-report-2019-full-report.pdf>.

³⁸ Jonathan McClory, “The Soft Power 30,” accessed December 11, 2020, <https://softpower30>.

เดียวที่ได้ติดอันดับนี้ ในขณะที่ตุรกียังคงติดอันดับที่ 1 ของโลกจากการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมทั่วโลกอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ด้วยความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองและความเสี่ยงต่อปัญหาความมั่นคงที่เพิ่มขึ้นในบริบทโลกปัจจุบัน นับตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11 วิกฤตเศรษฐกิจโลกใน ค.ศ. 2008 การเริ่มต้นของอาหรับสปริงใน ค.ศ. 2010 การเกิดขึ้นของกลุ่มไอซิสหรือดาอิช (ISIS/DAESH) ในซีเรียและอิรัก วิกฤตผู้ลี้ภัย หรือจะเป็นการเมืองในตะวันออกกลางและการใช้อาวุธของกลุ่มชาวเคิร์ดในซีเรีย ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้นโยบายต่างประเทศในตุรกีโดยเฉพาะหลังจากที่ Ahmet Davutoğlu ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตุรกีเริ่มหันมาใช้นโยบายทั้งเชิงรุกและการใช้กองกำลังทหารเพื่อป้องกันตนเองและช่วยเหลือมิตร ตลอดจนเพื่อถ่วงดุลกับประเทศรอบข้างซึ่งกำลังเผชิญภาวะความขัดแย้งและสงคราม³⁹ โดยจะพบว่าในมิติต่างประเทศตุรกีมีการดำเนินการเรื่องการจัดการผู้ลี้ภัยซึ่งนับเป็นการทำงานที่เห็นผลอย่างชัดเจน โดยเฉพาะนับตั้งแต่หลังสงครามซีเรียที่ตุรกีได้ค่อย ๆ ปรับแนวทางการจัดการผู้ลี้ภัยอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ตุรกียังมีบทบาทในการเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในภูมิภาค รวมถึงในกรณีความขัดแย้งระหว่างยูเครนกับรัสเซียด้วยเช่นกัน ในการต่างประเทศการแสดงบทบาทผู้ไกล่เกลี่ยของตุรกีนั้นเป็นเสมือนกับอีกเครื่องมือหนึ่งในการขยายอำนาจอ่อนรวมถึงการต่อรองเพื่อคานอำนาจกับมหาอำนาจทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาคด้วย ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ตุรกีพยายามจะเป็นตัวกลางในการแก้ไขความขัดแย้ง เช่น กรณีนาร์โกโน-คาราบาค ระหว่างอาร์เมเนียกับอาเซอร์ไบจาน หรือ กรณีอิสราเอล-ปาเลสไตน์ และกรณีความขัดแย้งในลิเบีย เป็นต้น โดยบทบาททางการระหว่างประเทศเชิงรุกของตุรกีนี้เองที่ทำให้ตุรกีเป็นอีกหนึ่งประเทศที่สำคัญในแง่การเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะสำหรับภูมิภาคตะวันออกกลาง เอเชียกลาง รวมถึงในยุโรปด้วยเช่นกัน

นอกเหนือจากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น ยังพบว่าตุรกีเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีบทบาทในหลาย ๆ องค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็น องค์การสนธิสัญญา

com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf

³⁹ E. Fuat Keyman, "A new Turkish foreign policy: towards proactive 'Moral Realism'", *Insight Turkey* 19, no. 1 (Winter 2017): 55-69.

แอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organisation หรือ NATO) รวมถึง G20 และ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (The Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD) หรือกระทั่งการออกมาประกาศถึงแนวทางการขับเคลื่อนให้มีการปรับโครงสร้างทางอำนาจในองค์การสหประชาชาติโดยเฉพาะสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงถาวรที่ควรมีมากกว่า 5 ประเทศ นอกจากนั้นตุรกียังมีบทบาทสำคัญในเวทีองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organisation of the Islamic Cooperation หรือ OIC) เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานติดตามสถานการณ์ของมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศต่าง ๆ ด้วยบทบาทในเวทีระหว่างประเทศที่สำคัญนี้ทำให้ในมิติการต่างประเทศก็จะพบว่าตุรกีเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีอาจมองข้ามได้

ด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงแรกเริ่มของการก่อตั้งสาธารณรัฐ รัฐบาลอตาเติร์กได้จัดตั้งสภาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมแห่งชาติ และรวมการพัฒนาเศรษฐกิจเข้าสู่การควบคุมของรัฐบาลตามหลัก Statism หนึ่งในรากฐานอุดมการณ์ The Six Arrows ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญเมื่อ ค.ศ. 1937 เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำหลังสงครามและการลงทุนจากประเทศ

เศรษฐกิจของตุรกีประสบปัญหาเงินเฟ้อและสภาพทางการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพเป็นเวลานาน จนเมื่อ ค.ศ. 1980 รัฐบาลได้เริ่มเปิดเสรีทางเศรษฐกิจการค้าอย่างจริงจัง โดยอาศัยการพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก นาย Turgut Özal ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีใน ค.ศ. 1982 ได้จัดการให้ตุรกีสามารถกลับมาพึ่งพาเงินกู้จาก WTO และ IMF ได้อีกครั้ง และลดระดับเงินเฟ้อได้สำเร็จ

ใน ค.ศ. 2001 เกิดวิกฤติเศรษฐกิจอีกครั้ง โดยวิกฤตที่เกิดขึ้นมีมูลค่าถึง 2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐคิดเป็นร้อยละ 10 ของ GDP ของประเทศในปีนั้น อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 88 และอัตราแลกเปลี่ยนสำหรับเงินลีราตุรกีเก่า ก่อนที่จะมีการตรึงราคาใน ค.ศ. 2005 นั้นจะต้องลบศูนย์หกตัวเพื่อเปลี่ยน 1 ล้านลีราให้เป็นเงินลีราใหม่จึงทำให้สูญเสียมูลค่าไปครึ่งหนึ่ง หลังจากวิกฤตตุรกีก็เปลี่ยนระบบของสกุลเงินจากอัตราคงที่เป็น

อัตราลอยตัว โดยพรรคอค์ได้ก่อตั้งขึ้นมาท่ามกลางวิกฤติเหล่านั้น⁴⁰

ในเดือนพฤศจิกายน 2002 พรรคอค์ชนะการเลือกตั้ง และได้เข้ามาแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจของตุรกี โดยเริ่มจากการลดอัตราเงินเฟ้อเป็นตัวหลักเดี่ยว การลดหนี้สาธารณะอย่างยั่งยืนและการรักษาภาวะเสถียรภาพการเงินและการคลังซึ่งพรรคอค์ได้ใช้มาตรการรัดเข็มขัดทางการคลังและมีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจจำนวนมาก เช่น ในระหว่าง ค.ศ.1985 ถึง ค.ศ. 1997 ตุรกีดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจมูลค่าประมาณ 4.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ในช่วงเวลาของพรรคอค์นั้น ในปีการแปรรูปมีมูลค่าถึง 8.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐใน ค.ศ. 2005 และ 8.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐใน ค.ศ. 2006

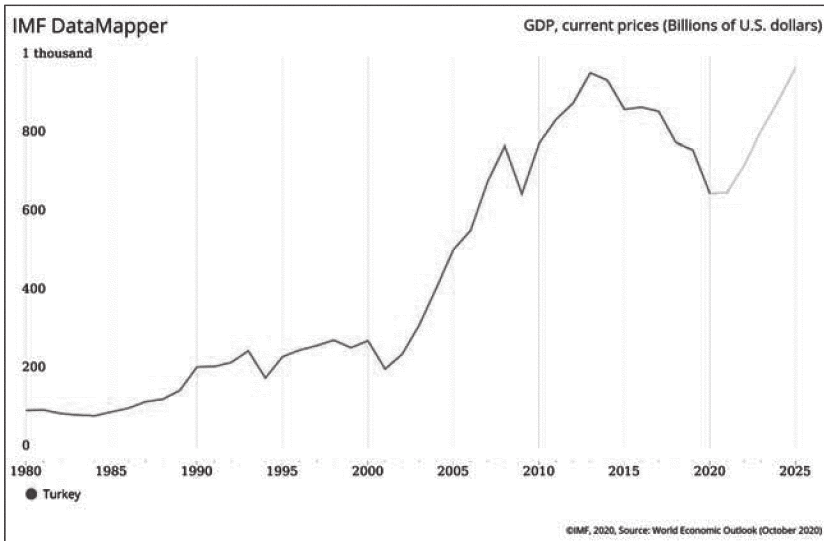
นอกจากนี้ พรรคอค์ได้เริ่มการปฏิรูปการประกันสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ การสร้างระบบประกันสังคมเดียวเพื่อสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม สร้างระบบประกันสุขภาพทั่วไปสำหรับประชาชนทุกคน และสร้างระบบความช่วยเหลือทางสังคมที่สำหรับประชาชนทุกคน ระยะเวลาการจ่ายเงินบำนาญเพิ่มขึ้นจาก 7,000 วัน เป็น 9,000 วันและเพิ่มอายุเกษียณของข้าราชการเพิ่มขึ้นสำหรับทั้งชายและหญิง การปฏิรูปประกันสังคมดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการลดหนี้สาธารณะอย่างยั่งยืน⁴¹

ปัจจุบันธนาคารโลกจัดตุรกีอยู่ในประเทศที่มีรายได้ปานกลางระดับสูงโดยมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมากตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 และสามารถฟื้นตัวจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในช่วง ค.ศ. 2008 – 2009 ได้อย่างรวดเร็ว⁴² IMF ระบุว่าตุรกีมี GDP 649.44 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ใน ค.ศ. 2020 หากพิจารณาตัวเลข GDP, current prices แสดงถึงขนาดรายได้ของประเทศตุรกีในแต่ละปีตาม กราฟที่ 1 จะพบว่า GDP ในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงจากปีก่อนหน้า แต่ก็คาดการณ์ว่าอัตรา GDP จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอนาคต

⁴⁰ Gokhan Ergocun, “Turkey: Strife at top led to 2001 economic crisis,” *Anadolu Agency*, February 19, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-strife-at-top-led-to-2001-economic-crisis/1738484>.

⁴¹ Mustafa Yağcı, “The Political Economy of AK Party Rule in Turkey: From a Regulatory to a Developmental State?,” *Insight Turkey* 19, No. 2(Spring 2017): 89-113, <https://doi.org/10.25253/99.2017192.06>

⁴² World Bank Group, “Turkey overview” accessed December 18, 2020, <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview>.

กราฟที่ 1 : ตัวเลข GDP, current prices (Billions of U.S. dollars) ระหว่าง ค.ศ. 1980-2025⁴³

ในส่วนของอัตราเงินเฟ้อในปีค.ศ. 2020 คือ 11.9% (ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.2023 มีอัตรา 45%) ตามข้อมูลของ IMF และหากเปรียบเทียบกับหลายปีก่อนหน้าดังกราฟที่ 2 ถือว่าอัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับที่ต่ำกว่าปีก่อน ๆ หน้า แต่ยังเป็นอัตราเงินเฟ้อที่ยังคงส่งผลต่ออัตราการแลกเปลี่ยนสกุลเงินของประเทศซึ่งอ่อนค่าลงเป็นอย่างมากและสินค้าอุปโภคบริโภคต่างก็มีราคาเพิ่มสูงขึ้นด้วย ทั้งนี้อัตราเงินเฟ้อก็ไม่ได้เป็นเพียงปัจจัยเดียวที่แสดงถึงเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่อาจสั่นคลอนแต่ประกอบไปด้วยปัจจัยอื่น ๆ อีกด้วย

⁴³ IMF, "Turkey GDP, current prices," accessed March 06, 2021, <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/TUR?year=2021>

กราฟที่ 2 : อัตราเงินเฟ้อ, ดัชนีราคาผู้บริโภคต่อปีของประเทศตุรกี ระหว่างปี ค.ศ. 1980-2025⁴⁴

รัฐบาลตุรกีได้มีความพยายามในการลดอัตราเงินเฟ้อและสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนด้วยการจัดทำแผนงาน New Economy Program 2021-2023 ภายใต้แนวคิด New Balancing, New Normal, New Economy โดยรัฐบาลคาดการณ์ว่าอัตราเงินเฟ้อที่คาดการณ์ไว้ว่าจะจะเป็น 8% ในสิ้นปี ค.ศ. 2021 จะลดลงเหลือ 4.9% เมื่อจบแผนงาน โดยรัฐบาลมีความตั้งใจจะลดอัตราเงินเฟ้อให้เหลือเพียงเลขตัวเดียวเพื่อราคาที่มีเสถียรภาพ ส่วนอัตราการว่างงานที่จะแตะตัวเลข 13.8% ในปีนี้ และลดลงเหลือ 12.9% และ 10.9% ในปีถัดไป อีกทั้งรัฐบาลยังให้คำมั่นว่าจะฟื้นฟูตลาดแรงงานหลังการแพร่ระบาดของโควิด⁴⁵

สำหรับมูลค่าการนำเข้าส่งออกของตุรกีใน ค.ศ. 2020 นั้น การส่งออกของตุรกีมีมูลค่า 169.48 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งลดลงร้อยละ 6.3 จาก ค.ศ. 2019 เนื่องจาก

⁴⁴ IMF, “Turkey Inflation rate, average consumer prices,” accessed March 07, 2021, <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/TUR>.

⁴⁵ Tuba Sahin, “Turkey unveils new economic program for 2021-2023,” *Anadolu Agency*, September 29, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-unveils-new-economic-program-for-2021-2023/1989306>

การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกไปยังคู่ค้าหลักคือสหภาพยุโรป ในส่วนของการนำเข้ามีมูลค่า 219.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 4.3 ทำให้ตุรกีการขาดดุลการค้าต่างประเทศอยู่ 49.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ

หน่วยงานด้านสถิติของประเทศหรือ TurkStat ระบุว่าภาคการผลิตคิดเป็น ภาคส่วนที่มีส่วนแบ่งในการส่งออกถึงร้อยละ 94.3 ส่วนประเทศคู่ค้าหลักของตุรกีอย่าง เยอรมนีมีมูลค่าการส่งออก 15.97 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 21.7 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ ในส่วนของดุลการค้าระหว่างประเทศนั้นตุรกีขาดดุลกับจีนมากที่สุด 20.15 พันล้าน ดอลลาร์สหรัฐ การส่งออกของตุรกีไปยังประเทศในสหภาพยุโรปในปีก่อนหน้าอยู่ที่ 69.96 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 8.8 ในขณะที่การนำเข้าอยู่ที่ 73.27 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 7.9 ในเดือนธันวาคม 2020 การส่งออกของตุรกีเพิ่มขึ้นร้อยละ 16 มีมูลค่า 17.85 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่การนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.6 อยู่ที่ 22.38 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁴⁶

สินค้าส่งออกที่สำคัญของตุรกีได้แก่ เครื่องแต่งกายเครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์อาหาร สิ่งทอ ผลิตภัณฑ์จากโลหะ และอุปกรณ์ชิ้นส่วนยานพาหนะ ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เครื่องจักร เคมีภัณฑ์ สินค้าสำเร็จรูป เชื้อเพลิง ชิ้นส่วนยานพาหนะ⁴⁷

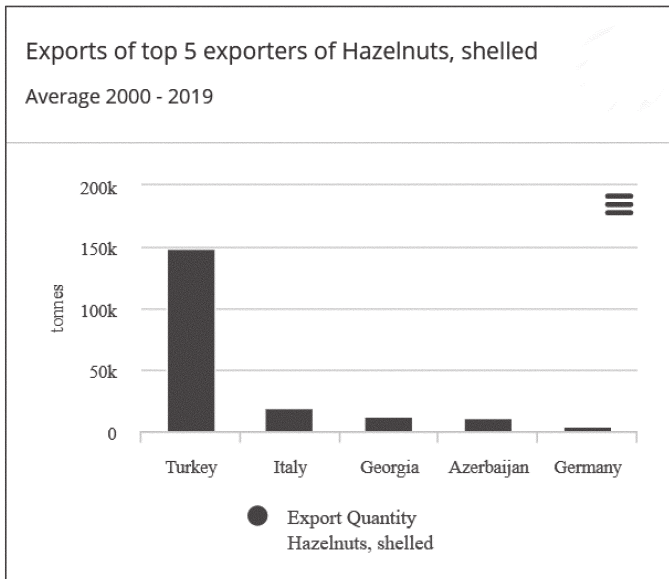
ภาคส่วนเศรษฐกิจที่สำคัญของตุรกีมี 4 ภาคส่วน ดังนี้ 1. ภาคการเกษตร 2. ภาคอุตสาหกรรม ประกอบไปด้วย อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งทอ อุปกรณ์และ ชิ้นส่วนยานยนต์ รางรถไฟและระบบรถไฟ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศอาวุธยุทโธปกรณ์ ต่าง ๆ อุตสาหกรรมเหล็กกล้า 3. ภาคการก่อสร้าง 4. ภาคการบริการ

จากข้อมูลขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations-FAO) ระบุว่าตุรกีเป็นผู้ผลิตผลผลิตทางการเกษตรอันดับที่ 6 ของโลก โดยสินค้าเกษตรที่ผลิตและส่งออกเป็นหลักได้แก่ เฮเซลนัท, เกาลัด, แอปริคอต, เซอร์รี, มะเดื่อ, มะกอก, ควินซ์, ยาสูบและชา โดยในอดีต

⁴⁶ Gokhan Ergocun, "Turkey's exports hit \$169.5B in 2020," *Anadolu Agency*, January 29, 2021, <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkeys-exports-hit-1695b-in-2020/2126886vhk>.

⁴⁷ Central Intelligence Agency, "Turkey," accessed March 7, 2021, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#economy>.

GDP ของตุรกีส่วนใหญ่มาจากรายได้จากภาคการเกษตรแต่ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมและการบริการต่างก็มีบทบาทสำคัญมากขึ้น⁴⁸

กราฟที่ 3 : ประเทศผู้ส่งออกเฮเซลนัท 5 อันดับแรกของโลก ช่วงระหว่าง ค.ศ. 2000-2019⁴⁹

จากกราฟข้างต้นตุรกีเป็นประเทศผู้ส่งออกเฮเซลนัทอันดับหนึ่งของโลกนับตั้งแต่ ค.ศ. 2000 โดยเฮเซลนัทเป็นพืชถั่วที่พบได้ในอนาโตเลียพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศตุรกี เฮเซลนัทสามารถปลูกในตุรกีได้ทั้งภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตกของภูมิภาคทะเลดำที่ การปลูกเฮเซลนัทมีประโยชน์ในการป้องกันการพังของหน้าดินในพื้นที่ที่เป็นทางลาดชัน ในภูมิภาคทะเลดำ ตุรกีเป็นผู้ผลิตเฮเซลนัทถึงสัดส่วนร้อยละ 72.9 ของทั้งโลก และมี สัดส่วนเป็นผู้ค้าเฮเซลนัทและผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเฮเซลนัท ร้อยละ 80 โดยผลิตภัณฑ์ แปรรูปจากเฮเซลนัทคิดเป็นร้อยละ 25-30 ปริมาณการส่งออกเฮเซลนัททั้งหมด และเมื่อ

⁴⁸ FAO, “FAO in Turkey,” accessed March 10, 2021, <http://www.fao.org/turkey/fao-in-turkey/turkey-at-a-glance/en/>.

⁴⁹ FAO, “Hazelnut Production,” accessed March 10, 2021, <http://www.fao.org/3/x4484e/x4484e03.htm>.

ค.ศ. 2019 การส่งออกเฮเซลนัทคิดเป็น 193,007 ตัน ส่วนใหญ่ส่งออกไปยังยุโรป

สำหรับภาคส่วนอุตสาหกรรมนั้นมีการขยายตัวที่น่าสนใจจากการรายงานของ TurkStat ดัชนีการผลิตในภาคส่วนอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.4 ใน ค.ศ. 2020 โดยในส่วนของนั้นคิดเป็นการทำเหมืองแร่และเหมืองหินเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.4 และ อุตสาหกรรมการผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.1 ส่วนการผลิตไฟฟ้า ก๊าซ ใช้น้ำและเครื่องปรับอากาศ ลดลงร้อยละ 0.1 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 2021 หากเทียบกับเดือนเดียวกันในปีก่อนหน้า⁵⁰ ด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ Türkiye 2023 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้าน การพัฒนาาระบบโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมพลังงานทดแทนและ พลังงานหมุนเวียน รวมถึงมุ่งเน้นด้านให้ตุรกีเป็นศูนย์กลางทางการเงิน ภาคอุตสาหกรรม ในหลาย ๆ มิติของตุรกีได้พัฒนาเพื่อสอดรับกับวิสัยทัศน์ที่วางไว้ แม้ว่าจะมีข้อท้าทาย ที่ทำให้การเดินทางสู่วิสัยทัศน์ที่วางไว้ในกาเป็น 1 ใน 10 ประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่ที่สุด เป็นไปได้ยากก็ตาม

เป็นที่น่าสนใจว่า อุตสาหกรรมการผลิตของตุรกีมีแนวโน้มที่จะพัฒนาขึ้นในทุก ๆ ปี โดยตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูตไทยก็ได้เข้าพบตัวแทนจากบริษัท Hidromek ซึ่งเป็นหนึ่งผู้ผลิตเครื่องจักรทางการก่อสร้างชั้นนำของตุรกี ซึ่งบริษัทดังกล่าวได้มีการลงทุน ในประเทศไทยตั้งแต่ ค.ศ. 2013 โดยมีแผนขยายการผลิตสินค้าอื่น ๆ และตั้งศูนย์ให้บริการ หลังการขายและซ่อมแซมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย⁵¹ สำหรับอุตสาหกรรมการก่อสร้างของตุรกีนั้นได้เติบโตเป็นอย่างมาก จากการจัดอันดับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง รายใหญ่ที่สุดของโลก 250 รายของ Engineering News Record's (ENR) 2022 พบว่า มีบริษัทก่อสร้างตุรกีอยู่ในอันดับถึง 40 บริษัท ซึ่งนับเป็นอันดับ 3 รองจากประเทศจีนและ สหรัฐอเมริกา โดยมีบริษัทที่ติดอันดับ เช่น Rönesans, Limak, Ant Yapı, Yapı Merkezi, Enka, Tekfen, Onur, TAV, NuroL, Esta, Gülermak, Aslan, Sembol, Kuzu, Kolin, Yüksel, Eser, IC İçtaş, Çalık, İlk, GAP, Polat Yol, Alarko, Dekinsan, Gürbaş, Tepe, Makyol, Metag, Üstay, Yenigün, Summa, Gama, NATA, Cengiz, MBD, Feka, IRIS,

⁵⁰ Fatih Nuray, "Industrial Production Index, January 2021," *TurkSTAT*, March 15, 2021, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Industrial-Production-Index-January-2021-37296&dil=2>.

⁵¹ Royal Thai Embassy, Ankara, "...บริษัท HIDROMEK ของตุรกี..." , Facebook, 11 มีนาคม 2564, <https://www.facebook.com/rteankara/posts/1910467259102731>.

SMK, STFA และ Doğuş⁵²

อีกหนึ่งภาคส่วนย่อยในภาคอุตสาหกรรมของตุรกีที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาคือ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ โดยบริษัท ASELSAN ซึ่งเป็นบริษัทด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตุรกีซึ่งใหญ่เป็นอันดับที่ 48 ของโลก โดยมีการผลิตและซื้อขายครอบคลุม 12 ประเทศใน 3 ทวีปทั่วโลก บริษัท ASELSAN ก่อตั้งโดย Turkish Army Foundation ใน ค.ศ. 1975 เพื่อศึกษาและพัฒนาด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ โดยในปัจจุบันบริษัทสามารถเพิ่มมูลค่าการซื้อขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 24 ใน ค.ศ. 2020 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า และใน ค.ศ. 2020 บริษัทยังทำกำไรสุทธิ 630 ล้านดอลลาร์ ซึ่งสูงกว่าปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 33 โดยสินค้า ASELSAN จะประกอบไปด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยีข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร, เครื่องมือเรดาร์และการสงครามอิเล็กทรอนิกส์, ยานพาหนะไร้คนขับต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือทางการแพทย์ เป็นต้น

นอกจากบริษัท ASELSAN แล้วมีบริษัทเอกชนและรัฐวิสาหกิจหลายแห่งได้ร่วมผลิตยุทธโศปกรณ์ที่มีเทคโนโลยีสูง เช่น Turkish Aerospace Industries, Havelsan, Roketsan, TUBITAK, Baykar, Tusas และ FNSS Defense Systems โดยสถาบัน SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute) ได้ระบุว่าตุรกีได้มีการเพิ่มการส่งออกอาวุธมากถึงร้อยละ 240 สำหรับอาวุธประเภทเครื่องบิน, รถหุ้มเกราะ, ปืนใหญ่, ซีปนาวุธ, เซ็นเซอร์ และเรือรบ⁵³

สำหรับหน่วยงานภาครัฐของไทยได้เล็งเห็นความสามารถในการขยายอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตุรกี โดยตัวแทนจากสถานทูตไทยประจำกรุงอังการาก็ได้เข้าพบตัวแทนบริษัท STM ซึ่งเป็นหนึ่งในบริษัทชั้นนำของตุรกีด้านวิศวกรรมทหารเรือและเครื่องบินโดรน⁵⁴ รวมถึงบริษัท HAVELSAN ที่โดดเด่นในด้านซอฟต์แวร์การทหาร ระบบ

⁵² Hurriyet Dailynews, “40 Turkish firms among top 250 global contractors,” accessed August 30, 2021, <https://www.hurriyetdailynews.com/40-turkish-firms-among-top-250-global-contractors-167350#:~:text=Those%20Turkish%20contractors%20in%20the,%2C%20Cengiz%2C%20MBD%2C%20Feka%2C>

⁵³ TRT World, “Turkey’s largest defence manufacturer hits record growth amid pandemic,” February 24, 2021, <https://www.trtworld.com/magazine/turkey-s-largest-defence-manufacturer-hits-record-growth-amid-pandemic-44477>.

⁵⁴ Royal Thai Embassy, Ankara, “...บริษัท STM ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำของตุรกีด้านวิศวกรรมทหารเรือ...,” Facebook, 12 มีนาคม 2564, <https://www.facebook.com/rteankara/posts/1911200422362748>.

simulation และความมั่นคงทางไซเบอร์ และบริษัท ASELSAN ซึ่งเป็นบริษัทที่มีผลงานโดดเด่นที่สุดในบรรดาบริษัทด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตุรกีเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในการส่งเสริมความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศระหว่างไทยกับตุรกี⁵⁵ อีกทั้งยังได้เข้าพบกับ Teknopark Ankara ซึ่งเป็นศูนย์รวมด้านเทคโนโลยีในการสร้างสรรค์ Startup ด้านต่าง ๆ รวมถึงการวิจัยเทคโนโลยีขั้นสูงในด้านต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ โดย Teknopark มีความร่วมมืออยู่กับอีกกว่า 164 บริษัทด้านเทคโนโลยี การเข้าพบดังกล่าวจึงนับเป็นโอกาสที่ดีสำหรับหน่วยงานและบริษัท Startup ของไทยในการแสวงหาความร่วมมือต่อไปในอนาคต⁵⁶

ใน ค.ศ. 2020 มีหลายบริษัทสัญชาติตุรกีติดอยู่ใน 100 บริษัทชั้นนำด้านอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของโลก (Top 100 The 2020 Defense News Top 100) มีดังนี้ ASELSAN, Turkish Aerospace, BMC, Roketsan, STM, FNSS และ HAVELSAN⁵⁷

นอกจากนั้นอุตสาหกรรมด้านการผลิตยานยนต์ของตุรกีก็ยังมีศักยภาพที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นรถไฟฟ้า เช่น บริษัท Bozankaya ซึ่งผลิตยานพาหนะไฟฟ้า ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงประหยัดพลังงาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยังเป็นบริษัทได้ชนะการประมูลการผลิตรถไฟฟ้าในประเทศไทย รวมถึงการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าสัญชาติตุรกีภายใต้แบรนด์ TOGG ที่จะพร้อมออกสู่ตลาดใน ค.ศ. 2022 โดยในอุตสาหกรรมยานยนต์นี้ตุรกีก็มีศักยภาพสำคัญทั้งในเรื่องแรงงาน ความพร้อมของชิ้นส่วนยานยนต์ รวมถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นหนึ่งในผู้ผลิตยานยนต์รายใหญ่เป็นอันดับที่ 13 ของโลกใน ค.ศ. 2021 ตามข้อมูลขององค์กรผู้ผลิตยานยนต์นานาชาติ (Organisation Internationale des Constructeurs d'Automobiles: OICA)

จากศักยภาพที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่าอุตสาหกรรมของตุรกีต้องการสินค้าจำพวกเคมีภัณฑ์ เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมการผลิต จึงจะเห็นว่ามีการวิเคราะห์จากกรม

⁵⁵ Royal Thai Embassy, Ankara, "...บริษัท HAVELSAN ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1982... ," Facebook, 16 มีนาคม 2564, <https://web.facebook.com/rteankara/posts/1914443168705140>.

⁵⁶ Royal Thai Embassy, Ankara, "...TEKNOPARK ANKARA เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีพาร์คชั้นนำของตุรกี..." , Facebook, 16 มีนาคม 2564, <https://web.facebook.com/rteankara/posts/1914445715371552>.

⁵⁷ Defence Turkey, "Turkish Defense Companies Defense News Top 100 List 2020 Performance," accessed March 14, 2021, <https://www.defenceturkey.com/en/content/turkish-defense-companies-defense-news-top-100-list-2020-performance-4246>.

ส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ถึงภาคการลงทุนที่น่าสนใจในประเทศ ตุรกี ซึ่งประกอบไปด้วยเคมีภัณฑ์ นอกจากนี้ด้านเคมีภัณฑ์แล้วยังมีเส้นใยสังเคราะห์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร เครื่องจักรไฟฟ้า อัญมณี พลาสติก และยางพารา⁵⁸

นอกจากด้านอุตสาหกรรมการผลิตแล้ว ด้วยจุดยุทธศาสตร์ของตุรกีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เชื่อมต่อระหว่างยุโรปและเอเชีย ตลอดจนด้วยแนวทางการสนับสนุนการส่งออกของประเทศที่มาพร้อมกับวิสัยทัศน์ Türkiye 2023 ระบบโลจิสติกส์เพื่อขนส่งสินค้าของตุรกียังได้รับการพัฒนาและใช้เวลาขนส่งสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ตุรกีได้รับการจัดอันดับจาก Agility Emerging Markets Logistics Index ในการเป็นตลาดที่กำลังเติบโตในด้านการขนส่งเป็นอันดับที่ 10 ของโลก ใน ค.ศ. 2022⁵⁹

รายงานจากนิตยสารด้านธุรกิจ Fortune Turkey โดยร่วมกับ CRIF⁶⁰ Türkiye บริษัทด้านการเงิน จัดทำลำดับบริษัทในตุรกีที่มี net sales หรือราคาขายสุทธิใน ค.ศ. 2020 จำนวน 500 ลำดับ ในทุกภาคส่วนไม่รวมสถาบันทางการเงินและบริษัทโฮลดิ้ง ซึ่งปัจจุบันเป็นปีที่ 14 ของการจัดลำดับดังกล่าว โดยบริษัทที่ติดลำดับราคาขายสุทธิ (net sales) ใน ค.ศ. 2020 สูงที่สุด 10 ลำดับแรก ได้แก่

1. Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (EPIAŞ) บริษัทด้านพลังงาน – 105.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (\$15.07 billion⁶¹) เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.3 จากปีก่อนหน้า โดยปีนี้เป็นครั้งแรกที่ EPIAŞ ขึ้นมาอยู่ในอันดับที่หนึ่งแทน TÜPRAŞ ที่ครองแชมป์อันดับที่หนึ่งอยู่หลายปี
2. Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. บริษัทปิโตรเลียมดำเนินการด้านการกลั่นน้ำมันดิบ – 63.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (\$9 billion) ซึ่งรายได้จากการขายสุทธิ

⁵⁸ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, “ตุรกีตั้งเป้าเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้า,” สืบค้น 20 มีนาคม 2565, https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/762593/762593.pdf&title=762593&cate=607&d=0.

⁵⁹ Statista, “Leading emerging logistics markets in 2022, based on the Agility Emerging Markets Logistics Index,” accessed February 20, 2022, <https://www.statista.com/statistics/669044/emerging-economies-ranked-by-agility-emerging-markets-logistics-index/>.

⁶⁰ CRIF คือ บริษัทระดับโลกที่เชี่ยวชาญด้าน เครดิตบูโร ข้อมูลธุรกิจ การให้บริการ outsourcing และแก้ปัญหาสินเชื่อ ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1988 ที่ Bologna (Italy)

⁶¹ อัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงิน US dollar เป็น Turkish Lira ใน ค.ศ. 2020 โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 7.02

ลดลงร้อยละ 29.4 จากปีก่อนหน้า

3. BIM Birleşik Mağazalar A.Ş. ธุรกิจซูเปอร์มาร์เก็ต– 55.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$7.9 billion) บริษัท BIM ขึ้นจากอันดับที่ 6 มาอยู่ที่อันดับ 3 เนื่องจากสถานการณ์โควิดทำให้มีการ lockdown อย่าง BIM ที่ยังสามารถเปิดทำการได้ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ จึงมีราคาขายสุทธิเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 38 ในปีที่ผ่านมา Ford Automotive Sanayi A.Ş บริษัทยานยนต์. – 49.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$7 billion)
4. ที่มีอัตราการเติบโตสูงสุดใน ค.ศ. 2020 ทำรายได้จากการขายสุทธิในตุรกีเพิ่มขึ้นร้อยละ 26.1 จากปีก่อนหน้า
5. Türk Hava Yolları A.O. – 46.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$6.6 billion) ด้วยผลกระทบระบาดของโควิด-19 ทำให้รายได้จากการขายสุทธิลดลงร้อยละ 38.2
6. Petrol Ofisi A.Ş. – 43.7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$6.22 billion) ยอดขายสุทธิลดลงร้อยละ 18.6
7. Ahlatçı Kuyumculuk San. Ve Tic. A.Ş – 41.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$5.9 billion)
8. Arçelik A.Ş. – 40.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$5.8 billion)
9. Opet Petrolcülük A.Ş – 38.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$5.21 billion)
10. Ereğli Demir Ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. – 32 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$4.33 billion)

สำหรับราคาขายสุทธิของบริษัททั้ง 500 อันดับแรกในตุรกีอยู่ที่ 1.94 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (\$276 billion) เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ร้อยละ 6.3 ทั้งนี้ ราคาขายสุทธิของบริษัทในตุรกีที่ติดอันดับ Fortune 500 ตุรกีทั้งหมดนั้นมียอดขายไม่ถึงครึ่งของราคาขายสุทธิของ Walmart (ร้อยละ 49.5) ซึ่งเป็นบริษัทที่มีราคาขายสุทธิสูงสุดอันดับ 1 ของ Fortune 500 สหรัฐอเมริกา^{62 63}

⁶² Gokhan Ergocan, “Energy firm EXIST hits top of Fortune’s Turkish 500 list,” *Anadolu Agency*, July 2, 2021, <https://www.aa.com.tr/en/economy/energy-firm-exist-hits-top-of-fortunes-turkish-500-list/2292348>.

⁶³ Ajans Emekli, “Fortune 500 Türkiye Listesi (2021) Açıklandı,” *Branding Türkiye*, July 9, 2021, <https://www.brandingturkiye.com/fortune-500-turkiye-listesi-2021-aciklandi/>.

นอกจากอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ระบุข้างต้น ตุรกียังมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและการบริการ โดยในปี ค.ศ. 2019 ตุรกีได้รับการจัดอันดับอยู่ในอันดับ 6 ของโลก ของการจัดอันดับด้านการท่องเที่ยวในโลกขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) โดยนับจากจำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนงบประมาณที่ได้รับจากการท่องเที่ยวของโลก

ด้านการเป็นสมาชิกขององค์กรเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ตุรกีเป็นสมาชิกก่อตั้ง OECD ใน ค.ศ. 1961 เป็นสมาชิก G20 ใน ค.ศ. 1999 และได้เข้าร่วม European Union-Turkey Customs Union ใน ค.ศ. 1995 และเริ่มเจรจาเข้าเป็นสมาชิก EU มาตั้งแต่ ค.ศ. 2005 ที่ทำให้ตุรกีสามารถมีผลประโยชน์ในตลาดยุโรปได้

หากมองในภาพรวมแล้วก็จะพบว่าตุรกีเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพในด้านเศรษฐกิจ การที่ประเทศตุรกีเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกสหภาพศุลกากร (customs union) ของสหภาพยุโรป การมีศักยภาพด้านการผลิตที่มีคุณภาพโดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรม การผลิตด้านเกษตรและอาหาร ยานยนต์ การป้องกันประเทศ อากาศยาน การก่อสร้าง โลจิสติกส์ รวมถึงในมิติด้านการท่องเที่ยวและการบริการ เทคโนโลยีด้านข้อมูลและการสื่อสาร การศึกษา และการสร้างภาพยนตร์ มีระบบสาธารณสุขที่ครอบคลุมและมีแรงงานมีทักษะ ซึ่งเป็นศักยภาพที่ทำให้การขยายความร่วมมือกับตุรกีจะมีช่องทางการขยายโอกาส⁶⁴ อย่างไรก็ตามด้วยกับปัญหาค่าเงินลีลาและสภาวะเงินเฟ้อที่ยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่องก็เป็นข้อจำกัดสำคัญสำหรับการพัฒนาศักยภาพด้านเศรษฐกิจของตุรกี

ด้านสังคม

จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติตุรกี (TurkStat) พบว่าตุรกีมีประชากรจำนวน 83.6 ล้านคน ใน ค.ศ. 2020 เป็นเพศชายร้อยละ 50.1 เพศหญิงร้อยละ 49.9 โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.55 ในทุกปี สัดส่วนของประชากรวัยทำงานอายุ 15-64 ปีคิดเป็นร้อยละ 67.7 ประชากรเด็กอายุ 0-14 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.8 และสัดส่วน

⁶⁴ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, “ตุรกีพร้อมเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนกับประเทศแถบเอเชีย,” สืบค้น 20 มีนาคม 2565, https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/712599/712599.pdf&title=712599&cate=607&d=0.

ของประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 9.5 ทำให้อายุเฉลี่ยของประชากรของประเทศคือ 32.7 ณ ปลาย ค.ศ. 2020 แสดงให้เห็นศักยภาพประชากรในวัยทำงานของตุรกีที่ถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่กระนั้นนักวิชาการมีความกังวลว่าตุรกีอาจจะต้องรับมือกับสังคมผู้สูงอายุใน ค.ศ. 2050 ที่คาดการณ์ว่าตุรกีจะมีประชากรถึง 100 ล้านคน และ 30 ล้านคนในนั้นจะเป็นจำนวนผู้สูงอายุ⁶⁵

TurkStat รายงานว่าตุรกีมีความหนาแน่นของประชากรถึง 109 ต่อตารางกิโลเมตร และประชากรตุรกีร้อยละ 93 อาศัยอยู่ในเมือง โดยอิสตันบูลเป็นเมืองที่แออัดที่สุด มีประชากร 15.46 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.49 ของประชากรทั้งหมดของตุรกี โดยอิสตันบูลมีความหนาแน่นของประชากรสูงสุดคือมีประชากร 2,976 คนต่อตารางกิโลเมตร⁶⁶ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตคนตุรกีที่มีแนวโน้มอาศัยในกลางเมืองมากกว่าชนบทของเมืองต่าง ๆ

สำหรับวิถีชีวิตคนตุรกีสะท้อนได้จากเชื้อชาติ ศาสนาและพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของตุรกี โดยคนตุรกีส่วนใหญ่มีเชื้อสายเติร์กร้อยละ 70-75 เคิร์ดร้อยละ 19 เชื้อสายอื่น ๆ ร้อยละ 7-12 ด้วยประชากรส่วนมากเป็นชาวเติร์กและภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐที่ต่อต้านเติร์กเน้นความเป็นชาตินิยม ภาษาเติร์กจึงเป็นภาษาราชการ และกำหนดให้พลเมืองชาวตุรกีศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นภาษาตุรกีตามมาตรา 42 ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 2010 โดยการสอนภาษาต่างประเทศสามารถทำได้โดยขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของประธานาธิบดี อีกทั้งประเด็นด้านศาสนาที่ภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐได้ถูกกำหนดให้ตุรกีเป็นรัฐฆราวาส ตามมาตรา 2 ของรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1982 ความเป็นสังคมอิสลามตามแบบสมัยออตโตมันนั้นจึงลดถอยลงแทนที่ด้วยแนวคิดโลกวิสัย และวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่อย่างตะวันตก แม้ว่าตุรกีจะมีประชากรร้อยละ 99 ที่นับถือศาสนาอิสลามก็ตาม⁶⁷ ทั้งนี้

⁶⁵ Hurriyet Dailynews, “Turkish population is quietly, rapidly aging, says professor,” accessed March 11, 2019, <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-population-is-quietly-rapidly-aging-says-professor-141791>

⁶⁶ Gokhan Ergocun, “Turkey: Population tops 83.6M in 2020,” *Anadolu Agency*, February 4, 2021, <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-population-tops-836m-in-2020/2133367>.

⁶⁷ European Commission, “Türkiye,” accessed 16 March, 2021, <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/turkey/population-demographic-situation-languages-and-religions>.

รัฐธรรมนูญได้ระบุให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาด้วยในขณะเดียวกัน

ความพยายามเปลี่ยนแปลงสังคมตุรกีจากกลุ่มสนับสนุนศาสนาเมื่ออยู่หลายครั้งจากอดีตนายกรัฐมนตรี Adnan Menderes หรือ Necmettin Erbakan แต่กลับล้มเหลวด้วยการโค่นล้มจากฝ่ายสนับสนุนฆราวาสนิยมและกองทัพ จนกระทั่งเมื่อพรรคอค์ได้รับการเลือกตั้งแนวทางของพรรคได้มีการสนับสนุนด้านการฟื้นฟูศาสนาโดยตลอด ผลงานของพรรคอค์ในการฟื้นฟูศาสนาอิสลามในตุรกีได้แก่การเพิ่มขบกระทรวงศาสนา การสร้างมัสยิดแห่งใหม่หลายแห่ง หนึ่งในนั้นคือมัสยิด Çamlıca มัสยิดที่ใหญ่ที่สุดในตุรกีตลอดจนการฟื้นฟูความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มประเทศมุสลิม โดยประธานาธิบดี Erdoğan ได้แสดงจุดยืนความเป็นอิสลามิกชนในหมู่ผู้นำประเทศมุสลิมบนเวทีโลกแบบที่ไม่เคยมีใครทำมาก่อน เหล่านี้ทำให้ตุรกีมีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นในสังคมมุสลิม หากแต่กลุ่มฆราวาสนิยมในตุรกีก็ไม่ได้พอใจกับนโยบายส่งเสริมศาสนาและการจัดการฝ่ายตรงข้ามหรือกลุ่มเห็นต่างกับรัฐบาลพรรคอค์เท่าไรนัก หากแต่การเลือกตั้งใน 3 ล่าสุด พรรคอค์ก็ยังคงได้รับเสียงข้างมากเนื่องจากผลงานการพัฒนาเศรษฐกิจด้วย

ประวัติศาสตร์อันยาวนานและความหลากหลายทางเชื้อชาติของตุรกีทำให้วัฒนธรรมตุรกีนั้นมีเอกลักษณ์และสามารถต่อยอดเป็นการท่องเที่ยว ประกอบกับลักษณะนิสัยของชาวตุรกีที่ต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองทำให้ชาวต่างชาติชื่นชอบวัฒนธรรมตุรกี โดยอุตสาหกรรมบันเทิงก็เป็นหนึ่งตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความนิยมในวัฒนธรรมตุรกี โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านอย่างอิหร่านและบอลข่าน

ใน ค.ศ. 2005-2011 ตุรกีได้ส่งออกซีรีส์และรายการต่าง ๆ ไปกว่า 76 ประเทศ⁶⁸ ต่อมาใน ค.ศ. 2017 ตุรกีรั้งอันดับที่สองของผู้ส่งออกซีรีส์ในระดับโลกรองจากสหรัฐฯ โดยเป็นผู้ส่งออกอันดับหนึ่งในยุโรป การส่งออกวัฒนธรรมผ่านทางสื่อบันเทิงทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมตุรกีเป็นที่รู้จัก กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของตุรกีจึงประกาศสนับสนุนเงินทุนจำนวน 14.25 ล้านลีรา (1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) สำหรับโครงการในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ 17 โครงการ และในกฎหมายภาพยนตร์ฉบับใหม่กระทรวงจะเพิ่ม

⁶⁸ Elif Hobikoğlu and Mustafa Çetinkaya, "In Innovative Entertainment Economy Framework, Economic Impacts of Culture Industries: Turkey and Hollywood Samples," *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 195, (2015): 1435-1442, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.440>.

การสนับสนุนจำนวนรวม 37.42 ล้านลีราเพื่อสนับสนุนโครงการภาพยนตร์สารคดี 47 เรื่อง ใน ค.ศ. 2020⁶⁹ สำหรับซีรีส์เรื่องแรกที่โด่งดังระดับโลกคือ Binbir Gece (One Thousand and One Nights) ต่อมาเป็นเรื่อง Muhteşem Yüzyıl (The Magnificent Century) ซึ่งเรื่องนี้ได้นำเข้าฉายที่ประเทศไทยทางช่องสามอีกด้วย

หนึ่งในซีรีส์อิงประวัติศาสตร์ที่สร้างปรากฏการณ์ให้แก่วงการภาพยนตร์ตุรกีในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากคือ Diriliş: Ertuğrul นับตั้งแต่เปิดตัวใน ค.ศ. 2014 Ertuğrul ดึงดูดผู้ชมทั้งในลาตินอเมริกา เอเชียใต้และแอฟริกา โดยหลานชายของเนลสัน แมนเดลา และประธานาธิบดีของเวเนซุเอลานิโคลัส มาดูโร ก็เป็นแฟนคลับซีรีส์เรื่องนี้ ต่อมาได้นำเข้าฉายใน Netflix และทำให้ผู้ชมเข้าถึงคำบรรยายได้หลายภาษายิ่งขึ้น ปัจจุบันซีรีส์ได้รับความนิยมจนได้ออกอากาศใน 72 ประเทศ ซึ่งบน YouTube เพียงอย่างเดียว Ertuğrul มียอดการรับชมถึง 1.5 พันล้านครั้ง⁷⁰ ผลกระทบในเชิงบวกประเด็นหนึ่งคือมีหญิงชาวอเมริกันเข้ารับอิสลามหลังจากได้รับชมซีรีส์เรื่องนี้ซึ่งเป็นการลบภาพลักษณ์ Islamophobia อีกด้วย⁷¹ และไม่เพียงแต่ซีรีส์อิงประวัติศาสตร์ ซีรีส์ที่แสดงถึงวิถีชีวิตคนตุรกีในยุคสมัยใหม่ก็ได้รับความนิยมมากขึ้นเช่นกันใน Netflix

นอกจากในด้านภาพยนตร์และละครก็ยังพบว่าตุรกีมีความพยายามในการทำให้ประวัติศาสตร์ของออตโตมันและประเทศมีการจัดการนำเสนออย่างเป็นระบบผ่านองค์ความรู้ในหนังสือ พิพิธภัณฑ์ ตลอดจนการให้ทุนการศึกษาชาวต่างชาติในการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ในประเทศตุรกี โดยทุนการศึกษาได้มอบผ่าน Presidency For Turks Abroad And Related Communities หรือ YTB ในทศวรรษที่ผ่านมา มีจำนวนนักศึกษาต่างชาติในตุรกีกว่า 110,000 คน โดยในจำนวนนี้ตุรกีได้มอบทุนการศึกษาให้ชาวต่างชาติ

⁶⁹ Daily Sabah, “New government support to boost Turkish cinema industry,” accessed March 6, 2021, <https://www.dailysabah.com/arts/cinema/new-government-support-to-boost-turkish-cinema-industry>.

⁷⁰ Aina J. Khan, “Ertuğrul: how an epic TV series became the ‘Muslim Game of Thrones,’” *The Guardian*, August 12, 2020, <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2020/aug/12/ertugrul-how-an-epic-tv-series-became-the-muslim-game-of-thrones>

⁷¹ TRT World, “US woman converts to Islam after watching Turkish show ‘Resurrection: Ertugrul,’” accessed February 7, 2021, <https://www.trtworld.com/video/social-videos/us-woman-converts-to-islam-after-watching-turkish-show-resurrection-ertugrul/601fda9673de3100176663fd>.

กว่า 25,000 คน ซึ่งนับว่าเพิ่มจากเดิมกว่าร้อยละ 75 และมีเป้าหมายจะให้มีนักศึกษาต่างชาติให้ถึง 200,000 คนใน ค.ศ. 2023 นอกจากนี้ยังพบว่ามีการริเริ่มโครงการผ่านมูลนิธิ Yunus Emre ในการกระจายการสอนภาษาและวัฒนธรรมตุรกีไปทั่วโลกซึ่งเริ่มดำเนินการใน ค.ศ. 2009 โดยปัจจุบันมีทั้งสิ้น 63 สาขาทั่วโลก ซึ่งนับได้ว่าเติบโตอย่างรวดเร็ว การขยายตัวทางด้านสังคมนี้ทำให้เห็นว่าการพัฒนาในมิติอื่น ๆ ให้ตุรกีเป็นที่รู้จัก จำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำควบคู่ไปกับการให้ผู้คนรู้จักประเทศตุรกีมากยิ่งขึ้น ด้วยศักยภาพในการจัดการระบบการถ่ายทอดภาพลักษณ์ทางสังคมและข้อมูลทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดี ทำให้ตุรกีเริ่มกลายเป็นหนึ่งในประเทศที่มีอิทธิพลด้านอำนาจอ่อนของโลก

ด้านเทคโนโลยี

หน่วยงานที่สนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีของตุรกีประกอบไปด้วย Turkish Academy of Sciences (Türkiye Bilimler Akademisi: TÜBA) เป็นสมาคมวิชาการอิสระโดยมุ่งเน้นการส่งเสริมกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์ แม้ว่าจะอยู่ภายใต้สำนักนายกรัฐมนตรีและได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลแต่ก็เป็นอิสระทางการเงินและการบริหาร ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1993 โดยมีสำนักงานใหญ่ในอังการา โดย TÜBA จะทำหน้าที่มอบรางวัลและทุนการศึกษาให้แก่นักวิทยาศาสตร์ นำเสนอนโยบายและชี้แจงประเด็นที่มีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และเสนอความจำเป็นที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ต่อรัฐบาล ส่วนขั้นตอนการดำเนินการและการจัดการของโครงการวิจัยจริงจะดำเนินการโดย TÜBİTAK หรือ Scientific and Technological Research Council of Turkey (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)

TÜBİTAK ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 1963 ภายใต้แผนการพัฒนาแห่งชาติฉบับแรก ซึ่งต่อมา มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาเทคโนโลยีของตุรกี โดยมีนักวิจัย 2,500 คน มีศูนย์วิจัย 15 แห่ง หน่วยงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็อยู่ภายใต้ TÜBİTAK ด้วย ในตอนแรก หน่วยงานทำหน้าที่สนับสนุนนักวิจัยและสร้างสิ่งจูงใจแก่นักวิจัยรุ่นใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิจัยด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ มีการจัดตั้งคณะกรรมการมอบทุนวิจัย 4 ด้านคือ พื้นฐานวิศวกรรม การแพทย์ การเกษตรและปศุสัตว์ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนงานวิจัย

ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์แต่ไม่เด่นเท่าด้านวิทยาศาสตร์⁷² โดยหากมองในอันดับมหาวิทยาลัยระดับโลกตามการจัดอันดับของ Times Higher Education Index ใน ค.ศ. 2021 พบว่า มีมหาวิทยาลัยของประเทศตุรกีติดอันดับใน 1000 อันดับแรก จำนวน 11 แห่ง นอกจากนั้นตุรกียังเป็นหนึ่งในประเทศที่มีจำนวนการตีพิมพ์ในฐานข้อมูล Scopus อยู่ในอันดับที่ 20 ของโลก ซึ่งงานวิชาการที่มีการตีพิมพ์นั้น มีสาขาที่มีจำนวนการตีพิมพ์สูงคือ การแพทย์ วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร ซึ่งเป็นสาขาการศึกษาที่โดดเด่นของประเทศตุรกี

ภายหลังการชนะเลิศเลือกตั้งของพรรคอค์ได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทางเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก โดยล่าสุดมีการจัดตั้ง Turkish Space Agency (Türkiye Uzay Ajansı: TUA) เพื่อวิจัยเทคโนโลยีทางด้านอวกาศตามคำสั่งประธานาธิบดี เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 2018 โดยจะทำการวิจัยร่วมกับหน่วยงานย่อยใน TÜBİTAK โดยมีโครงการพื้นฐาน 10 โครงการ ตัวอย่างเช่น การลงจอดยังดวงจันทร์ และการส่งนักบินอวกาศสัญชาติตุรกีออกไปสู่อวกาศให้สำเร็จ

ความสำเร็จทางเทคโนโลยีที่สำคัญของตุรกีใน ค.ศ. 2020 ประกอบไปด้วย การผลิตเครื่องช่วยหายใจมีมือคนตุรกีได้สำเร็จ โดยเป็นความร่วมมือจากบริษัท BIOSYS ที่ดูแลด้านเทคโนโลยี บริษัท Baykar ที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ บริษัท Arcelik ที่ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า และบริษัท Aselsan ผู้ผลิตอาวุธ ซึ่งเมื่อผลิตเครื่องช่วยหายใจออกมาจำหน่ายได้เป็นจำนวนมาก บริษัทเหล่านี้ก็ได้นำไปบริจาคอีกด้วย นอกจากนี้บริษัทเหล่านี้ได้ต่อยอดร่วมกันผลิตเครื่องเอกซเรย์อีกด้วย⁷³ ส่วนในปีก่อนหน้า โดรน Akinci และรถยนต์ไฟฟ้า TOGG ก็ถือเป็นผลงานที่ภาคภูมิใจของคนตุรกี

นอกจากนี้ตุรกียังให้ความสำคัญแก่เยาวชนโดยสนับสนุนเยาวชนที่มีความสามารถด้านเทคโนโลยีผ่านหน่วยงาน Turkish Technology Teams Foundation (T3 Foundation) ที่จัดคอร์สพิเศษให้เด็ก ๆ ที่มีความสนใจในด้านนี้ โดย T3 ยังเป็นผู้จัดงาน

⁷² TÜBİTAK, “The Scientific and Technological Research Council of Turkey,” accessed March 7, 2021, https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/english/TUBITAKcatalogue.pdf.

⁷³ Gokhan Ergocun, “Viral year 2020: Turkey makes major technological Strides,” *Anadolu Agency*, December 18, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/science-technology/viral-year-2020-turkey-makes-major-technological-strides/2081062>.

Teknofest ครั้งล่าสุดใน ค.ศ. 2019 ซึ่งมีผู้มาเข้าร่วมงานถึง 250,000 คนใน 2 วัน⁷⁴

ขณะที่ในมิติด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์เป็นอีกหนึ่งศักยภาพของตุรกีที่น่าจับตามองเป็นอย่างยิ่งตุรกีได้มีการพัฒนาศักยภาพในด้านอาวุธโรบอติกส์ในด้านการทหาร ซึ่งได้เปลี่ยนสถานะสู่การเป็นหนึ่งในผู้ผลิตอาวุธเพื่อส่งออกได้⁷⁵ ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาของเทคโนโลยีด้านการทหารอย่างต่อเนื่องทั้งเรื่ององค์ความรู้และการพัฒนาคุณภาพตามวิสัยทัศน์ ค.ศ. 2023 ซึ่งมุ่งว่าตุรกีจะเป็นประเทศที่สามารถผลิตอาวุธได้เองและสามารถส่งออกได้โดยเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่โดดเด่นของตุรกีคือ โดรนที่ผลิตโดยบริษัท Bayraktar ซึ่งมีประสิทธิภาพและความแม่นยำ ลดความสูญเสียที่จะเกิดกับผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องได้ กระทั่งใน ค.ศ. 2021 ตุรกีกลายเป็นหนึ่งในสามผู้ผลิตโดรนในอันดับต้นของโลก รวมถึงรถถังไร้คนขับที่ใช้ในการต่อสู้บนพื้นดินก็เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่โดดเด่นของตุรกี นอกจากนี้ตุรกียังพัฒนาเทคโนโลยีด้านการแพทย์อย่างต่อเนื่องและสามารถดึงดูดให้มีผู้คนจากต่างประเทศเข้ามาใช้บริการทางการแพทย์ในตุรกีได้ โดยตุรกีก็เป็นหนึ่งประเทศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการแพทย์เป็นหนึ่งในแผนวิสัยทัศน์ ค.ศ. 2023 ในแง่ของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ ตุรกีมีหน่วยงานสนับสนุนในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการแพทย์และอุปกรณ์การแพทย์ที่หลากหลายตั้งแต่การวิจัยในมหาวิทยาลัย ศูนย์แปรรูปธุรกิจ กลุ่มภาคประชาสังคมและองค์กรเอกชนด้านการแพทย์ ห้องปฏิบัติการทดลองทางการแพทย์ ไปจนกระทั่งการสนับสนุนการวิจัยในระดับประเทศ

ดังนั้นหากมองในภาพรวมแล้วจะพบว่าตุรกีมีศักยภาพที่หลากหลาย ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี แม้ว่าจะมีข้อท้าทายโดยเฉพาะสถานการณ์ด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบในช่วงหลังจากเกิดความพยายามในการก่อรัฐประหารใน ค.ศ. 2016 แต่ด้วยองค์ความรู้ในหลากหลายด้าน การมีแรงงานที่มีทักษะสูง ค่าเงินที่ไม่สูง และการผลิตที่มีคุณภาพก็ส่งผลให้ตุรกีเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพที่น่าสนใจ

⁷⁴ Hurriyet Dailynews, “Teknofest welcomes over 250,000 visitors in 2 days,” accessed March 3, 2021, <https://www.hurriyetdailynews.com/teknofest-welcomes-over-250-000-visitors-in-2-days-146722>.

⁷⁵ Senem B. Çevik, “Reassessing Turkey’s soft power: the rules of attraction,” *Alternatives* 44, (2019): 50-71, <https://doi.org/10.1177/0304375419853751>

แนวนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศของไทย

ประเทศไทยมีแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการวางแผนและกำหนดทิศทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อวัตถุประสงค์ให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยประเด็นการต่างประเทศก็เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับประเด็นการต่างประเทศ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการต่างประเทศ พ.ศ. 2561-2580 สรุปได้ ดังนี้

1. แผนย่อยความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ (Security/มีความมั่นคง) คือ มุ่งสร้างความร่วมมือในทุกระดับเพื่อความมั่นคงในทุกมิติของประเทศไทยเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับภัยคุกคามจากภายนอก พร้อมทั้งมุ่งสร้างเสถียรภาพในภูมิภาคอาเซียนไปพร้อม ๆ กันด้วย

2. แผนย่อยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ(Sustainability/มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน) คือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก โดยจะมีการสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจจากนวัตกรรม ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศและส่งเสริมภาคเอกชนของไทยในตลาดโลก

3. แผนย่อยด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ (Standard/มีมาตรฐานสากล) คือ การมุ่งพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานไทยและคนไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล รวมถึงการให้ประเทศไทยมีบทบาทในการพัฒนามาตรฐานสากลเหล่านั้นด้วย

4. แผนย่อยด้านการส่งเสริมสถานะและบทบาทของประเทศไทยในประชาคมโลก (Status/มีสถานะและเกียรติภูมิ) คือ การมุ่งเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของประเทศไทย โดยจะใช้อำนาจอ่อนอย่างเป็นระบบ โดยจะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในเวทีโลก ส่งเสริมเอกลักษณ์ความเป็นไทยเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าของไทย เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของไทยในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับประชาคมโลก

5. แผนย่อยด้านการต่างประเทศมีเอกภาพและบูรณาการ (Synergy/มีพลัง) คือ การมุ่งพัฒนาความมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้การต่างประเทศไม่ใช่เรื่องไกลตัวคนไทยทั้งในและต่างประเทศ อีกต่อไป

โดยแผนย่อยดังกล่าว สรุปออกมาได้เป็น “การต่างประเทศ 5 มี” นั่นเอง⁷⁶ ซึ่ง การต่างประเทศ 5 มีดังกล่าว สะท้อนถึงการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ไทยมีต่อตุรกี คือ มุ่งเน้นสร้างความร่วมมือทั้งระดับทวิภาคีและระดับภูมิภาค โดยสำหรับประเด็นทวิภาคี ไทยกับตุรกีมีการเจรจา FTA เพื่อมุ่งสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจร่วมกัน ประเด็น ความมั่นคงอื่น ๆ แม้ไม่ได้มีความใกล้ชิดแต่ก็มีความสัมพันธ์อันดี ในเวทีระหว่าง ประเทศไทยกับตุรกีต่างก็แลกเปลี่ยนกันมาด้วยความราบรื่น สำหรับภูมิภาคอาเซียนการเป็น ประเทศคู่เจรจาเฉพาะสาขาของตุรกีนั้นสะท้อนให้เห็นถึงเจตนาของทั้งสองฝ่าย ในความต้องการสร้างความร่วมมือด้วยเช่นกัน นอกจากนี้สถานเอกอัครราชทูตของไทย ณ กรุงอังการา ก็ได้ทำงานส่งเสริมสภาพลักษณะที่ดีของไทยในตุรกีอย่างสม่ำเสมอทั้งกับ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

ภายใต้แม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 มีความพยายามใน การผลักดันความเชื่อมโยงในภูมิภาคผ่านโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เพื่อสร้างเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานให้แก่ไทยและ ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรัฐบาลไทยได้มีการเชิญชวนฝ่ายตุรกีมาดำเนินการลงทุนในโครงการ ดังกล่าวมาโดยตลอดผ่านทางผู้แทนจากสถานเอกอัครราชทูตและสถานกงสุลใหญ่ไทยใน ต่างประเทศ เนื่องจากไม่เพียงเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ แต่จะ ต่อยอดไปสู่ระดับภูมิภาคซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศผู้ลงทุนเองด้วย โดยโครงการจะ เกี่ยวข้องกับการลงทุนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน และอุตสาหกรรมเป้าหมายต่าง ๆ เช่น สุขภาพ ดิจิทัล และโลจิสติกส์⁷⁷

⁷⁶ กระทรวงการต่างประเทศ, “แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580),” สืบค้น 10 ตุลาคม 2564, <http://bit.ly/3X3NOik>.

⁷⁷ กระทรวงการต่างประเทศ, “กระทรวงการต่างประเทศหรือความคืบหน้าและแนวทางส่งเสริมการลงทุนจาก ต่างประเทศในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) ในการประชุมหารือทางไกลกับสำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก,” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564, <https://www.mfa.go.th/th/content/eecconsultativemeeting010264?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>.

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยเห็นชอบให้ BCG Economy Model เป็นวาระแห่งชาติที่จะใช้พัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง ซึ่งยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2569 มีรายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากรและความหลากหลายทางชีวภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 2: พัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 3: ยกกระดับอุตสาหกรรม BCG ให้แข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4: สร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

ซึ่ง BCG Economy Model นั้นครอบคลุม อุตสาหกรรม 8 ด้าน คือ เกษตร อาหาร พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ เครื่องมือแพทย์ ความหลากหลายทางชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน ยาและวัคซีน ท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์⁷⁸ โดยรัฐบาลไทยต้องการเชื่อมโยง EEC ให้มีการขับเคลื่อนไปในแนวทาง BCG Economy Model ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติในปัจจุบันด้วย

โดยสำหรับประเทศไทยนั้นมีศักยภาพทั้งในมิติท่องเที่ยวและบริการ การเกษตร การแพทย์และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และภาคอุตสาหกรรม เช่น ยานยนต์ อาหาร เครื่องมือแพทย์และสุขภาพ (รวมถึงถุงมือยาง) ยาและสมุนไพร ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หัตถกรรมสร้างสรรค์ และเครื่องสำอาง เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังมีประชากรเป็นมุสลิมกว่า 9 ล้านคน ที่จะเป็นกลุ่มคนสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์กับตุรกี อีกทั้งยังมีสถาบันการศึกษาว่าด้วยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ฮาลาล และอุตสาหกรรมฮาลาลในประเทศ ที่จะนำไปสู่การสร้างโอกาสในมิติด้านเศรษฐกิจและการศึกษาต่อไปในอนาคตได้

⁷⁸ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, “BCG Economy Model,” สืบค้น 10 ตุลาคม 2564, <https://www.nstda.or.th/nac/2021/exhibition/bcg/>.

โอกาสและข้อท้าทาย ในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเก็บแบบสำรวจแบบเจาะจงเฉพาะกลุ่มคนที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศตุรกี พบว่าสามารถมองโอกาสและข้อท้าทายในมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ตามกรอบคิดของการดำเนินการวิจัยได้ในหลากหลายประเด็นซึ่งจะแจกแจงในบทนี้ต่อไป

โอกาสในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทย-ตุรกี

ด้านการเมือง

ตุรกีได้ประกาศข้อริเริ่ม Asia Anew และพยายามขยับเข้ามาใกล้กับอาเซียน และ ACD มากขึ้น ซึ่งอาเซียนก็เป็นส่วนสำคัญของการต่างประเทศของไทย ส่วนหนึ่ง เพราะประเทศไทยมีความภาคภูมิใจในการก่อตั้งอาเซียนขึ้นมาด้วย ส่วน ACD ผู้บริหาร กระทรวงฯ ก็ได้ให้ความสำคัญแก่ ACD เพราะตุรกีเองก็เสนอเป็น Chair ของ ACD ด้วย ทั้งนี้ความสัมพันธ์จะมีมากน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับผลประเมินว่าจะเกื้อกูลกันหรือไม่ ส่วนใน ประเด็นด้านองค์การระหว่างประเทศที่ไทยกับตุรกีเชื่อมโยงกันได้คือ OIC โดยประเทศไทย จะเชื่อมโยงไปยังประเด็น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตุรกีก็มองบทบาทของไทยในอาเซียน โดยหาประเด็นที่จะสามารถเข้าไปมีบทบาทอยู่เสมอ⁷⁹

⁷⁹ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กองยุโรปตะวันออก กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ

สำหรับประเด็น Asia Anew Initiative สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เข้าพบพูดคุยกับหน่วยงาน Asia Anew Moderator ของกระทรวงการต่างประเทศตุรกี ซึ่งพบว่าเป็นหน่วยงานที่เป็นตัวประสานและขับเคลื่อน แต่สุดท้ายก็ยังไม่ได้มีเอกสารออกมาที่ชัดเจน⁸⁰

ในด้านการเมืองสามารถจำแนกออกเป็น 5 ประเด็นหลักดังนี้ การกำหนดนโยบายการต่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ การมีเครือข่ายทางการทูต ภูมิรัฐศาสตร์ และพัฒนาการทางการเมืองที่เป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

การกำหนดนโยบายการต่างประเทศ

การดำเนินนโยบายการต่างประเทศของรัฐบาลตุรกีในปัจจุบัน พรรคอค์ มีนโยบายหลักคือ Enterprising and humanitarian foreign policy ซึ่งสามารถมองได้ว่าเป็นนโยบายที่ส่งเสริมในทุกระดับของความร่วมมือ อดีตเอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย H.E. Evren Dağdelen Akgün ได้กล่าวไว้ในการประชุมผ่านเว็บในหัวข้อ Turkey in Today's World: Significance for Thailand ได้ให้ข้อมูลว่า Enterprising foreign policy ของตุรกีนั้นเน้นการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์⁸¹

และในขณะที่ตุรกีไม่สามารถมองข้ามแง่มุมทางด้านมนุษยธรรมด้วยเช่นกัน ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดคือ การรับผู้ลี้ภัยของตุรกี โดยเฉพาะผู้ลี้ภัยชาวซีเรียที่ปัจจุบันมีมากถึง 3.6 ล้านคน⁸² อีกทั้ง H.E. Evren Dağdelen Akgün ยังมองว่าลักษณะการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของตุรกีที่มีลักษณะที่ต้อนรับขับสู้และเป็นผู้ให้ ซึ่งสะท้อนมาจากวัฒนธรรมประเพณีของคนตุรกีเองแล้วนั้น ก็ยังเป็นจุดร่วมหนึ่งในลักษณะที่สังคมไทยและตุรกีมีเหมือนกันในหลาย ๆ ด้านในแง่ที่รวมถึงศีลธรรม จริยธรรมด้วย⁸³

⁸⁰ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา

⁸¹ ดักรให้ข้อมูลของ H.E. Evren Dağdelen Akgün ที่ระบุว่า “So enterprising means we have a constructive and engaging policy so we take initiatives. We want to make a change for the better and this means engagement but engagement in a constructive way.”

⁸² UNHCR, “Refugees and Asylum Seekers in Turkey,” accessed February 8, 2022, <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>.

⁸³ ดักรให้ข้อมูลของ H.E. Evren Dağdelen Akgün ที่ระบุว่า “And humanitarian is absolutely very important because that is also our state tradition and our cultural tradition to be welcoming to be giving and it’s actually like the Thai people so you know we have a lot of common characteristics in our societies and this is also one of them”

นอกจากพื้นฐานของนโยบายการต่างประเทศของตุรกีที่เอื้อต่อการสร้างความร่วมมือกับทุกประเทศรอบด้านแล้วนั้น เดือนสิงหาคม ค.ศ. 2019 การประกาศข้อริเริ่ม Asia Anew ก็เป็นก้าวสำคัญที่เป็นการบ่งบอกว่าตุรกีพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับประเทศในเอเชียมากขึ้นซึ่งแน่นอนว่าย่อมเป็นโอกาสสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับตุรกี เพียงแต่จากการสัมภาษณ์ ซาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล อดีตนักการทูตไทย ณ กรุงอังการา ได้รับข้อมูลว่าตั้งแต่การประกาศข้อริเริ่มจนมาถึงปัจจุบันกลับพบว่าข้อริเริ่ม Asia Anew นั้นยังไม่มีการประกาศในส่วนของรายละเอียดในการดำเนินการว่าจะเป็นไปได้ในทิศทางใด⁸⁴

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าการมีข้อริเริ่ม Asia Anew จะช่วยพัฒนาความร่วมมือกับประเทศตุรกีและประเทศในเอเชีย แต่ผู้ให้ข้อมูลชี้ให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวยังไม่มีการปฏิบัติที่ชัดเจน

สำหรับนโยบายต่างประเทศของไทย ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580) ระบุถึง 5 ประเด็นสำคัญ (5S) คือ (1) มีความมั่นคง (security) (2) มีความมั่งคั่ง ยั่งยืน (sustainability) (3) มีมาตรฐานสากล (Standard) (4) มีสถานะและเกียรติภูมิ (Status) และ (5) มีพลัง (Synergy)⁸⁵ โดยหากมองในรายละเอียดของยุทธศาสตร์เหล่านี้แล้วนั้น จะพบว่าประเทศไทยต้องอาศัยความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ในประเด็นความมั่งคั่ง ยั่งยืน ที่มีแผนย่อยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ความต้องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันควบคู่ไปกับการพัฒนาที่

⁸⁴ ดักรให้ข้อมูลของ ซาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ที่ระบุว่า “ตอนนี้ทางตุรกีก็ชูนโยบาย Asia Anew ที่ตุรกีให้ความสนใจกับประเทศในเอเชียและอาเซียนมากขึ้น...ทางสถานทูตไทยก็พยายามส่งเสริมบทบาทของอาเซียน...รัฐบาลตุรกีชูนโยบาย Asia Anew ขึ้นมาแต่ก็ลางไปแล้วนโยบาย Asia Anew คืออะไรก็ไม่รู้ใครตอบได้” เช่นเดียวกับ พันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต ที่ระบุว่า “สำหรับประเด็น Asia Anew Initiative สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เข้าพบพูดคุยกับหน่วยงาน Asia Anew Moderator ของ กระทรวงการต่างประเทศตุรกี ซึ่งพบว่า เป็นหน่วยงานที่เป็นตัวประสานและขับเคลื่อน แต่สุดท้ายก็ยังไม่ได้มีเอกสารออกมาที่ชัดเจน” และ “ตอนนี้เราสามารถไหลไปตามคตินของนโยบาย Asia Anew ที่ตุรกีให้ความสำคัญแก่กับประเทศในเอเชียมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากกรติดต่อเข้าพบหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี”

⁸⁵ Ministry of Foreign Affairs, “The 20-year “5S” Foreign Affairs Masterplan,” accessed February 18, 2022, <https://image.mfa.go.th/mfa/0/mkkfL2iULZ/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3/mfa-s-strategy.pdf>.

ยั่งยืนนั้น ไทยต้องอาศัยความร่วมมือกับมิตรประเทศทั่วโลก ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างเศรษฐกิจที่เน้นนวัตกรรมการใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือต่าง ๆ และการส่งเสริมให้ภาคเอกชนไทยขยายตลาดในต่างประเทศซึ่งล้วนเป็นโอกาสในการพัฒนาความร่วมมือของไทยกับธุรกิจทั้งสิ้น

นอกจากนี้ โครงการ Eastern Economic Corridor หรือ EEC ที่ต้องการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในโครงการ และนโยบาย Bio-Circular-Green Economy หรือ BCG economy Model รัฐบาลไทยก็เห็นชอบให้ BCG Economy เป็นวาระแห่งชาติที่จะใช้พัฒนาประเทศให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง เป็นยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2569 ที่เป็นไปในแนวทางของกระแสโลกที่ต้องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุดและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รัฐบาลไทยได้ใช้โครงการและนโยบายนี้ในการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนมากขึ้น แน่แน่นอนว่าสอดคล้องกับโอกาสทางด้านเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศด้วย ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ได้ให้ข้อมูลว่า⁸⁶

กล่าวโดยสรุป การกำหนดนโยบายการต่างประเทศของทั้งสองประเทศจึงสำคัญต่อโอกาสในการสร้างความร่วมมือของทั้งสองประเทศ

องค์การระหว่างประเทศ

สภาพของการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันนั้นเต็มไปด้วยความท้าทายที่คาดเดาไม่ได้ อีกทั้งประเทศต่าง ๆ ก็ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้อีกต่อไป จะต้องมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กัน การมีความร่วมมือในระดับนานาชาติจะนำมาซึ่งความมั่นคงทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจด้วยแล้วนั้น การเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศและกลไกความร่วมมือต่าง ๆ จึงมีความสำคัญมาก ประเทศต่าง ๆ จึงเริ่มสร้างความร่วมมือกันผ่านกลไกต่าง ๆ สำหรับไทยและตุรกีนั้นนั้น องค์การระหว่างประเทศเป็นปัจจัยหนึ่ง

⁸⁶ ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ระบุว่า “สอด. มองว่าต้องกลับมาย้อนดูยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งประเด็นหนึ่งที่สอดคล้องในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีอยู่แล้วคือ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย การส่งเสริมความมั่นคงยั่งยืน และประเด็นอื่น ๆ ที่จะต้องไปดูในรายละเอียดในแผนงานต่าง ๆ แต่หลักก็คือการหาช่องทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ภาคเอกชนของไทยและในทางกลับกันคือส่งเสริมและดึงดูดการลงทุนการค้าระหว่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย เช่น นโยบาย EEC BCG”

จะช่วยสร้างโอกาสสำหรับความร่วมมือระหว่างสองประเทศได้

ตุรกียังสนใจระดับกับองค์การและกรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นอาเซียน ที่ตุรกีเป็น Sectoral dialogue partner, ACD (Asia Cooperation Dialogue) ที่ทั้งไทยและตุรกีเป็นประเทศสมาชิก และ OIC ที่ไทยเป็นผู้สังเกตการณ์⁸⁷

การมีเครือข่ายทางการทูต

ตุรกีมีเครือข่ายทางการทูตขนาดใหญ่อันดับต้น ๆ ของโลก โดยอยู่ในอันดับที่ 5 ของโลก มีจำนวนสถานทูต สถานกงสุล คณะผู้แทนและคณะผู้แทนถาวร 248 แห่งทั่วโลก แสดงถึงการให้ความสำคัญแก่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาคมโลกอย่างรอบด้าน อย่างที่ H.E. Evren Dağdelen Akgün ระบุว่าตุรกีนั้นให้ความสำคัญแก่การไปอยู่ ณ พื้นที่นั้น ๆ เพื่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่มากขึ้น สำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนเองนั้น ตุรกีก็มีสถานทูตทั้งใน 10 ประเทศสมาชิก⁸⁸

ภูมิศาสตร์การเมืองหรือภูมิรัฐศาสตร์

ภูมิศาสตร์ของทั้งสองประเทศ ที่ตั้งที่เป็นจุดยุทธศาสตร์และตั้งอยู่บนจุดกึ่งกลางของทั้งสองภูมิภาคสำหรับประเทศไทยคือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับตุรกีที่อยู่จุดกึ่งกลางระหว่างยุโรปและเอเชีย ที่ตั้งของทั้งสองประเทศนั้นสามารถทำหน้าที่เป็น “hub” ในภูมิภาคของตนเองได้เนื่องจากที่ตั้งที่อยู่บนจุดศูนย์กลาง⁸⁹ นอกจากนี้

⁸⁷ ดัชนีการให้ข้อมูลของ ตัวแทนจากกองยุโรปตะวันออก กรมนยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ ตุรกีสนใจระดับกับองค์การและกรอบความร่วมมือที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ไม่ว่าจะเป็นอาเซียน ที่ตุรกีเป็น Sectoral dialogue partner, ACD (Asia Cooperation Dialogue) ที่ทั้งไทยและตุรกีเป็นประเทศสมาชิก และ OIC ที่ไทยเป็นผู้สังเกตการณ์

⁸⁸ ดัชนีการให้ข้อมูลของ H.E. Evren Dağdelen Akgün ได้ระบุว่า “One thing to definitely note is that our diplomatic network currently is among the biggest in the world...We are present through our embassies and consulates and missions, permanent missions in 248 the number is 248. And that is a big number that gives us the ability to be on-site and that is important we want to be there, we want to hear first-hand, we want to speak, we want to look face to face, we want to hear the concerns and work on opportunities and you know extend our relations and cooperation activities being on-site... So we are in all ASEAN countries, so we are represented through our missions, embassies, resident ambassadors in all ten countries.”

⁸⁹ ดัชนีการให้ข้อมูลของ H.E. Evren Dağdelen Akgün ระบุว่าตุรกีตั้งอยู่บนภูมิศาสตร์ที่สำคัญที่มีศักยภาพอย่างมาก “Turkey is again situated in a geographic location which is both very strategic which has obviously a lot of potentials.”

หากมองในแง่ของการขนส่ง ซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญแก่นโยบายนี้ในแง่ของ connectivity ซึ่งไทยอาจมองว่าตุรกีเป็นจุดเชื่อมสำคัญระหว่างเอเชียกับยุโรปได้⁹⁰

พัฒนาการทางการเมืองที่เป็นโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญประเด็นด้านตุรกีในมิติด้านการเมืองซึ่งมีคำถามใน 3 ข้อ จะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมองว่าในมิติการบริหารจัดการบ้านเมือง ทั้งระดับรัฐบาลและหน่วยงานของภาครัฐในระดับต่างๆ ทั้งระดับชาติและท้องถิ่นเป็นประเด็นที่เป็นโอกาสด้านการเมืองระหว่างทั้งสองประเทศที่จะเรียนรู้และพัฒนาต่อกันในสัดส่วนที่มากที่สุด รองลงมาจึงเป็นเรื่องการมองตุรกีเพื่อเป็นการเรียนรู้ในฐานะของการเป็นต้นแบบสำหรับประเทศมุสลิม และในการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตยในตุรกี โดยจากจำนวนแบบสอบถาม 41 ชุด พบข้อมูลดังตาราง

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
ด้านการเมืองการปกครอง							
1	ประเทศตุรกีมีรูปแบบการเมืองการปกครองที่เป็นต้นแบบสำหรับประเทศมุสลิม	9 (21.95%)	16 (39.02%)	11 (26.83%)	4 (9.76%)	1 (2.44%)	0 (0%)

⁹⁰ ดัชนีการให้ข้อมูลของ H.E. Evren Dağdelen Akgün ที่ระบุว่า “I’d like to sort of put out here transport for instance connectivity which is a very important aspect also of Thailand’s policies. I would like my Thai friends to you know see Turkey in its region but also as a connecting you know geographical spot from Asia uninterruptedly to Europe.” เช่นเดียวกับชาครีย์นรทพิทย์ เสวิกุล ก็มองว่าไทยและตุรกีต่างก็เป็น hub ของกันและกันได้ “โลจิสติกส์...ในขณะที่ด้วยกันต่างฝ่ายก็มองอีกฝ่ายเป็น hub ของกันและกันได้ สำหรับตุรกีมองไทยเป็นประตูสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นทางเชื่อมโยงไปยัง Australia New Zealand ส่วนไทยก็มองตุรกีเป็นเส้นทางไปยังยุโรป เอเชียกลาง แอฟริกา และตะวันออกกลาง”

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ ทราบ
		5	4	3	2	1	
2	ประเทศตุรกีมีรูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย	7 (17.07%)	13 (31.71%)	17 (41.46%)	3 (7.32%)	1 (2.44%)	0 (0%)
3	ประเทศตุรกีมีการบริหารจัดการบ้านเมือง (การบริหารจัดการของรัฐบาลและหน่วยงานของภาครัฐที่มีต่อการทำงานของประเทศในมิติต่างๆ ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น) ที่น่าสนใจ	19 (46.34%)	18 (43.90%)	2 (4.88%)	1 (2.44%)	1 (2.44%)	0 (0%)

ด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมิติเศรษฐกิจ สรุปได้ว่า สำหรับไทยและตุรกีจะมี 2 ประเด็นทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพต่อความร่วมมือ คือ 1. การประชุมการเจรจา FTA ไทย-ตุรกี รอบที่ 7 โดยหน่วยงานหลักที่ดูแลการเจรจาอยู่คือกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งสามารถให้ภาพเชิงเศรษฐกิจระหว่างไทย-ตุรกีได้ โดยหากมองไปยังการเจรจา FTA จะพบว่ามีหลายภาคส่วนร่วมด้วย เช่น ภาคธุรกิจที่หน่วยงานภาครัฐจะขอรับทราบข้อกังวลต่าง ๆ จากภาคธุรกิจ อีกทั้งการเข้าสู่ตลาด (Market Access) ที่จะต้องร่วมทำการศึกษา ซึ่งในจุดนี้กระทรวงการต่างประเทศจะมีบทบาทร่วมด้วย และหากพูดถึงประเด็น FTA จะพบว่าตุรกีให้ความสำคัญแก่การปรับสมดุลทางการค้าเนื่องจากไทยได้เปรียบดุลการค้าอยู่มาก ส่วนประเทศไทยนั้นก็มองถึงการเข้าสู่ตลาดทางฝั่งตุรกีว่าจะทำอย่างไรให้ไทยส่งสินค้าไปได้มากขึ้น

2. เรื่องของอาวุธยุทธภัณฑ์ ตุรกีเป็นเพียงไม่กี่ประเทศที่สามารถเปลี่ยนจากผู้นำเข้าเป็นผู้ส่งออกอาวุธได้ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกองทัพ แต่จะอย่างไรให้การซื้ออาวุธไม่เป็นเพียงการซื้อขายแต่เป็นการร่วมผลิต หรือการถ่ายทอดเทคโนโลยีร่วมกันได้ด้วย อีกทั้งไทยจะอย่างไรให้สามารถทำแบบอย่างตุรกีได้ซึ่งต้องดูว่ากองทัพมองเรื่องนี้อย่างไรด้วยซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องทั้งเรื่องของเศรษฐกิจและความมั่นคง

นอกจากนี้ ประเด็นด้านการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างดีในช่วงก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 จนมีการเพิ่มเที่ยวบินมาประเทศไทย มีการเพิ่มปลายทางมายังภูเก็ต หากมองในเรื่องของการเป็นศูนย์กลางทั้งไทยและตุรกีสามารถเป็นศูนย์กลางของโลกได้ การส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในประเทศที่เป็นศูนย์กลางเชื่อมต่อกับตุรกีก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจ อย่างการส่งเสริมการเปิดร้านอาหารไทย สปาไทย หากมีการบินตรงและไม่มี การระบาดของโรคโควิด-19 ก็จะช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างกันได้

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา มองว่า ต้องกลับมาขียนดูยุทธศาสตร์แห่งชาติ และยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่ง ประเด็นหนึ่งที่สอดคล้องในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีอยู่แล้ว คือการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย การส่งเสริมความมั่งคั่งยั่งยืน และประเด็นอื่น ๆ ที่จะต้องไปดูในรายละเอียดในแผนงานต่าง ๆ แต่หลักก็คือการหาช่องทางด้านเศรษฐกิจให้แก่ภาคเอกชนของไทยและในทางกลับกันคือส่งเสริมและดึงดูดการลงทุนการค้าระหว่างประเทศเข้ามาในประเทศไทย เช่น นโยบาย EEC BCG⁹¹ และในทางเศรษฐกิจทั้งสองประเทศมีศักยภาพ จากยุทธศาสตร์ที่ตั้งของทั้งสองประเทศ⁹²

⁹¹ ดัชนีการให้ข้อมูลของ ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ได้ระบุว่า “เมื่อสามารถระบุเรา วัตถุประสงค์ของเราได้แล้วจึงนำมาสู่การระบุถึง ความร่วมมือกับตุรกี โดยเราจะต้องมองหว่าตุรกีมีจุดแข็ง มี ของคืออะไร ข้อสังเกตของความร่วมมือด้านเศรษฐกิจคือ ตอนนี้เราสามารถไหลไปตามคลื่นของนโยบาย Asia Anew ที่ตุรกีให้ความสำคัญกับประเทศในเอเชียมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จาก การติดต่อเข้าพบหน่วยงานต่าง ๆ ที่ จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี...นอกจากนี้ที่ผ่านมาเริ่มมีการร่วมมือกับภาคเอกชนมากขึ้นและก็ได้รับความร่วมมือ เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เล่นจริง ๆ ของภาคเศรษฐกิจก็คือเอกชน แต่ความร่วมมือภาครัฐก็ยังคงต้องมีอยู่”

⁹² ดัชนีการให้ข้อมูลของ พันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต ได้ระบุว่า “ทั้งสองประเทศมีศักยภาพที่จะมีความสัมพันธ์ ที่ดียิ่งขึ้น เพราะจุดยุทธศาสตร์ ไทยสามารถใช้ตุรกีเป็นทางผ่านไปสู่ยุโรป ตะวันออกกลาง บอลข่าน แอฟริกา ตอนเหนือ ในขณะที่ตุรกีเองก็สามารถใช้ไทยเป็นฐานในการขายไปทางเอเชียและอาเซียนได้”

นอกจากนี้การลงทุนเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจและการเจรจาการค้าเสรีนั้นจะนำมาซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับตุรกีในอนาคต อีกทั้งการเป็นสมาชิกของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคของตนเองจะส่งผลประโยชน์ต่อทั้งไทยและตุรกีเองด้วย เป็นการเปิดตลาดที่กว้างกว่าให้กันและกันด้วย⁹³

ในส่วนของการเจรจาการค้าเสรีระหว่างไทยกับตุรกีนั้นถือว่าเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กันอย่างแน่นอน และการเปิดการค้าเสรีจะช่วยให้การค้าสินค้าและบริการนั้นขยายสาขามากขึ้นด้วย ไม่เพียงแต่เป็นสินค้าที่ค้าขายกันอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งสินค้าจากทั้งสองประเทศจะถูกส่งออกในตลาดที่กว้างขึ้นเนื่องจาก FTA จะเป็นเสมือนประตูสู่ภูมิภาคที่ประเทศไทยและตุรกีอยู่ด้วย กล่าวคือ ตุรกีจะสามารถส่งสินค้ามาในตลาดอาเซียนได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับไทยที่จะส่งสินค้าไปยังตลาดตะวันออกกลาง หรือยุโรป ได้ง่ายขึ้นเช่นกัน⁹⁴

นอกจากนี้ภาคเอกชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเช่นกัน เอกอัครราชทูตไทย⁹⁵ และอัครราชทูตที่ปรึกษา (พาณิชย์) ประจำกรุงอังการามองว่าภาคเอกชนเป็นผู้เล็งสำคัญ ภาครัฐไทยสามารถเป็นตัวกลางอำนวยความสะดวกให้

⁹³ ดัชนีการให้ข้อมูลของ พันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต ได้ระบุว่า “เมื่อไทยได้มีการลงนามกับอีก 15 ประเทศในความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ซึ่งเป็น Trade Agreement ที่ใหญ่มาก โดย RCEP มีประชากรร้อยละ 30 ของโลกและร้อยละ 29 ของ GDP โลก ซึ่งเป็นโอกาสของนักลงทุนตุรกี การนำเข้าสินค้าจากไทยไปตุรกี”

⁹⁴ ผู้ให้ข้อมูลได้ระบุว่า “FTA จะเป็นความตกลงที่เป็นตัวผลักดันความร่วมมือทางการค้าอย่างมาก ถึงแม้ว่าในจุดเริ่มต้นจะเริ่มจากการเทรด Goods แต่ในระยะต่อไปก็มีการตกลงว่าจะขยายไปยัง Investment และ Services ประเทศไทยและตุรกียังมีอีกหลายสาขาที่ยังไม่มีการร่วมมือกัน เช่น การท่องเที่ยว เชิงสุขภาพ อุปกรณ์ทางการแพทย์ การสาธารณสุข นวัตกรรมต่างๆ” อุดม อัครราชทูตที่ปรึกษา (พาณิชย์) ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ (สคต.) ณ กรุงอังการา ได้ให้ข้อมูลเสริม “ภาชนำเข้าสินค้าสำเร็จรูปในตุรกีแพงมาก เช่น เครื่องปรุงรสอยู่ที่ประมาณร้อยละ 7.7 ผลไม้หลาย ๆ อย่างอยู่ที่ร้อยละ 40-100 ดังนั้นผลไม้สดจากไทยจึงมาที่ตุรกีแทบไม่ได้เลย เพราะภาชนำเข้าสูง....การมี FTA ระหว่างกันไม่ได้หมายความว่าเป็นการค้าขายแค่ระหว่าง 2 ประเทศ เราต้องมองว่าเราได้ประโยชน์จากสิ่งนี้แล้วเชื่อมโยงไปยังประเทศอื่นอย่างไร ไม่ใช่เราทำ FTA แล้ว ใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบเพราะเราไม่ได้ค้าขายกันสองประเทศ เพราะตุรกีอาจนำเข้าจากประเทศไทยแล้วส่งออกไปประเทศอื่นในราคาที่ถูกลง เช่นเดียวกับประเทศไทยที่ทำได้เช่นกัน อันเนื่องมาจากภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่เหมาะสมที่จะเป็น Gateway เหมือนกัน เราจะดูแลมูลค่าที่จะได้ระหว่างกันไม่ได้แต่ต้องรวมมูลค่าที่จะได้ค้าขายกับประเทศอื่นด้วย”

⁹⁵ ดัชนีการให้ข้อมูลของ เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงอังการา ได้ระบุว่า “ภาคเอกชนของตุรกีและไทย ถือว่ามีความเข้มแข็งซึ่งมีความคล้ายกันมาก ภาคเอกชนจึงถือเป็นหนึ่งในกลไกของการผลักดันความร่วมมือ”

ภาคเอกชนได้มาพูดคุยกัน เนื่องจากภาคเอกชนของทั้งไทยและตุรกีมีศักยภาพมาก⁹⁶

ในการประชุมการประชุมสามัญประจำปี ค.ศ. 2021 ของสภาธุรกิจไทย-ตุรกี (Thailand-Turkey Business Council: TTBC) เอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย H.E. Mrs. Serap Ersoy ได้กล่าวถึงความต้องการในการเพิ่มมูลค่าการค้าและการลงทุนที่ดูเหมือนว่ามีนักลงทุนชาวตุรกีเข้ามาลงทุนในไทยมากกว่านักลงทุนจากไทยเข้าไปลงทุนในตุรกีจึงอยากให้นักลงทุนไทยมองถึงการลงทุนในตุรกีมากขึ้น⁹⁷

ศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศตุรกีเป็นโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีได้

จากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในมิติด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีคำถามทั้งหมด 7 ข้อ นั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมองว่าประเทศตุรกีมีศักยภาพในการทำธุรกิจการค้าและการลงทุนมีศักยภาพในการทำธุรกิจการค้าก่อสร้างการผลิตเทคโนโลยี อากาศ และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จะสามารถเป็นตลาดทางเลือกให้ประเทศไทยได้ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลมองว่าไทยกับตุรกีสามารถแลกเปลี่ยนความร่วมมือให้กันได้ อย่างในเรื่องของเทคโนโลยีทางการแพทย์ และมี Startup และผู้ให้ข้อมูลยังมองอีกด้วยว่าประเทศตุรกีที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจทัดเทียมกับหลายประเทศในภูมิภาคยุโรป แต่กระนั้นเรื่องของความคล้ายคลึงทางเศรษฐกิจของไทยกับตุรกีนั้นผู้ให้ข้อมูลมีความเห็น

⁹⁶ ดังการให้ข้อมูลของ อัครราชทูตที่ปรึกษา (พาณิชย์) ประจำกรุงอังการา ได้ระบุว่า “เราควรให้ความสำคัญทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพราะฉะนั้นการเอื้อกันทั้งสองประเทศทั้งภาครัฐและเอกชนนั้นควรมีบ่อยขึ้น เพื่อให้เกิดความใกล้ชิด ความคุ้นเคย ความสัมพันธ์ ซึ่งตอนนี้การเอื้อกันยังมีน้อย อย่างภาคเอกชนไทยสำหรับการลงทุนในตุรกีก็ควรมองหลายประเทศ และควรถามว่ารู้จักตุรกีมากพอหรือยัง มองเห็นโอกาสไหม การเอื้อกันของนักธุรกิจจะทำให้มองเห็นโอกาสถามว่ารู้จักตุรกีมากพอหรือยัง มองเห็นโอกาสไหม การเอื้อกันของนักธุรกิจจะทำให้มองเห็นโอกาสมากขึ้น ภาครัฐที่ช่วยได้คือส่งเสริม อำนวยความสะดวก...พวกงานแสดงสินค้า เราจะพานักธุรกิจจากตุรกีเข้ามา และในส่วนนักธุรกิจไทยก็มีที่กรมส่งเสริมฯ พามาเยือนตุรกี”

⁹⁷ ดังการให้ข้อมูลของ ท่านทูตตุรกีประจำประเทศไทยคนปัจจุบัน H.E. Mrs. Serap Ersoy “สำหรับสิ่งที่ทั้งสองฝ่ายต้องทำคือการเพิ่ม trade volume ซึ่งในปีที่แล้ว trade volume อยู่ที่ 1.4 billion ซึ่งไม่ได้สะท้อนถึงศักยภาพที่แท้จริง อีกทั้ง trade volume นั้นต่างกัน โดยเฉพาะการส่งออกจากตุรกีไปไทย...ประเทศไทยเป็น rising production ในภูมิภาคอาเซียน บริษัทตุรกีชั้นนำส่วนหนึ่งจึงเข้ามาลงทุนในไทยเพื่อส่งออกสินค้าในเอเชียตะวันออกและเอเชียใต้ เช่น Beko Tuşba Kordsa Hidromek...การลงทุนจากฝั่งตุรกีมีมากขึ้น แต่จากฝั่งไทยลงทุนในตุรกียังมีน้อย ที่มีอยู่ในตอนนี้คือ CP Group, Indo-Rama...ทั้งไทยและตุรกีต่างก็เป็น production base ซึ่งมีสินค้าที่ทำกำไรได้มาก จึงอยากให้ทางนักธุรกิจไทยมองการลงทุนในตุรกีเนื่องจากจะสามารถส่งสินค้าต่อไปในยุโรป แอฟริกาเหนือและตะวันออกกลาง...”

ด้วยปานกลางที่ว่าประเทศตุรกีมีตลาดที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยทำให้สามารถร่วมมือกันได้บางส่วน ดังข้อมูลปรากฏตามตาราง

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
ด้านเศรษฐกิจ							
1.	ประเทศตุรกีเป็นหนึ่งในประเทศที่มีศักยภาพในการทำธุรกิจการค้าและการลงทุน	13 (31.71%)	19 (46.34%)	6 (14.63%)	3 (7.32%)	0 (0%)	0 (0%)
2.	ประเทศตุรกีมีตลาดที่คล้ายคลึงกับประเทศไทยทำให้สามารถร่วมมือกันได้บางส่วน	6 (14.63%)	13 (31.71%)	18 (43.90%)	2 (4.88%)	1 (2.44%)	1 (2.44%)
3.	ประเทศตุรกีมีศักยภาพในการผลิตเทคโนโลยีอาวูธ และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่จะสามารถเป็นตลาดทางเลือกได้	17 (41.46%)	16 (39.02%)	5 (12.20%)	2 (4.88%)	0 (0%)	1 (2.44%)
4.	ประเทศตุรกีมีศักยภาพในด้านธุรกิจการก่อสร้าง ซึ่งเป็นจุดเด่นของประเทศตุรกี	18 (43.90%)	15 (36.58%)	6 (14.63%)	1 (2.44%)	0 (0%)	1 (2.44%)

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
5.	ประเทศตุรกีสามารถเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจทัดเทียมกับหลายประเทศในภูมิภาคยุโรป	11 (26.83%)	20 (48.78%)	8 (19.51%)	2 (4.88%)	0 (0%)	0 (0%)
6.	ประเทศตุรกีและไทยสามารถร่วมมือในมิติ Startup ได้	11 (26.83%)	18 (43.90%)	8 (19.51%)	4 (9.76%)	0 (0%)	0 (0%)
7.	ประเทศตุรกีและไทยสามารถร่วมมือในการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีทางการแพทย์ได้	17 (41.46%)	15 (36.59%)	8 (19.51%)	1 (2.44%)	0 (0%)	0 (0%)

นอกจากนี้ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่ว่าประเทศตุรกีและประเทศไทยมีโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ในด้านใดได้บ้าง ผู้ให้ข้อมูลให้น้ำหนักกับการโอกาสด้านเศรษฐกิจสูงที่สุด นั่นก็คือ การท่องเที่ยว

ด้านสังคม

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ประเด็นด้านการศึกษา อาจส่งเสริมให้มีการมาศึกษาในตุรกีในสาขาที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากตุรกีได้มีการพัฒนาและมีศักยภาพมากขึ้นในเรื่องของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากส่วนใหญ่คนไทยจะมาศึกษาในสายสังคมศาสตร์ อีกทั้งคนที่จบจากตุรกีมีข้อเสียเปรียบจากภาพลักษณ์ทางการศึกษาของตุรกีที่คนไทยยังไม่รู้จักดีนัก

ในทางประวัติศาสตร์ การที่ทั้งสองประเทศนั้นไม่มีภูมิหลังประวัติศาสตร์ที่เป็นข้อขัดแย้งนั้นเป็นข้อดีอย่างหนึ่งในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน หมายความว่าจะไม่อุปสรรคที่ทั้งสองประเทศจะเกิดความไม่ไว้วางใจกันในการสร้างความร่วมมือ ข้อมูลดังกล่าวมาจากการบรรยายพิเศษ เรื่อง Turkish Perspectives for Southeast Asia and Thailand: Opportunities and Challenges⁹⁸ แต่กระนั้นก็เชื่อว่าไทยและตุรกีไม่เคยมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์กันเลย

แม้ว่าข้อมูลทางประวัติศาสตร์จะยังไม่มีข้อมูลที่มากพอในการนำมาเป็นจุดร่วมระหว่างกันได้นั้น แต่ในระดับปัจเจกประวัติศาสตร์ตุรกีที่ถูกฉายภาพออกมาทางสื่อบันเทิง โดยเฉพาะซีรีส์ย้อนยุค ทำให้ความเป็นตุรกีเป็นที่รู้จักมากขึ้น

หนึ่งในซีรีส์อิงประวัติศาสตร์ที่สร้างปรากฏการณ์ให้แก่วงการภาพยนตร์ตุรกีในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากคือ *Diriliş: Ertuğrul* นับตั้งแต่เปิดตัวใน ค.ศ. 2014 *Ertuğrul* ดึงดูดผู้ชมทั้งในละตินอเมริกา เอเชียใต้และแอฟริกา โดยหลานชายของเนลสัน แมนเดลา และประธานาธิบดีของเวเนซุเอลานิโคลัส มาดูโร ก็เป็นแฟนคลับซีรีส์เรื่องนี้ ต่อมาได้ถูกนำเข้าฉายใน Netflix และทำให้ผู้ชมเข้าถึงคำบรรยายได้หลายภาษายิ่งขึ้น ปัจจุบันซีรีส์ได้รับความนิยมจนได้ออกอากาศใน 72 ประเทศ ซึ่งบน YouTube เพียงอย่างเดียว *Ertuğrul* มียอดการรับชมถึง 1.5 พันล้านครั้ง⁹⁹ ผลกระทบในเชิงบวกประเด็นหนึ่งคือมีหญิงชาวอเมริกันเข้ารับอิสลามหลังจากได้รับชมซีรีส์เรื่องนี้ซึ่งเป็นการลบภาพลักษณ์ Islamophobia อีกด้วย¹⁰⁰ และไม่เพียงแต่ซีรีส์อิงประวัติศาสตร์ ซีรีส์ที่แสดงถึงวิถีชีวิต

⁹⁸ ดัชนีการให้ข้อมูลของ Asst. Prof. Dr. Hatice Çelik ได้ระบุว่า “There is great potential because we don’t have any political conflicts and historical blockage to excuse ourselves.” เช่นเดียวกับชาคริย์นรทิพย์ เสวิกุล ที่คิดว่าไทยและตุรกีไม่เคยมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์กันเลย “สิ่งที่พยายามหามาตลอดคือการหาบุคคลหรือข้อมูลในประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นมากพอที่จะขู้นมาเป็นตัวเชื่อม เช่น ที่เคยได้ยินว่ามิชชาเดิร์กที่ช่วยสร้างป้อมแกวมัสยิดต้นสนหากแต่ข้อมูลก็ยังไม่มีความพอที่จะผลักดันให้เรื่องราวของท่านมาเป็นผู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ตุรกี...หากเราสามารถเชื่อมโยงได้...ทั้งเราและตุรกีก็จะมีความรู้สึกภูมิใจและเชื่อมโยงทั้งสองสังคมเข้าหากัน”

⁹⁹ Aina J. Khan, “Ertuğrul: how an epic TV series became the ‘Muslim Game of Thrones,’” *The Guardian*, August 12, 2020, <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2020/aug/12/ertugrul-how-an-epic-tv-series-became-the-muslim-game-of-thrones>

¹⁰⁰ TRT World, “US woman converts to Islam after watching Turkish show ‘Resurrection: Ertugrul,’” accessed February 7, 2021, <https://www.trtworld.com/video/social-videos/us-woman-converts-to-islam-after-watching-turkish-show-resurrection-ertugrul/601fda9673de3100176663fd>.

คนดูก็ในยุคสมัยใหม่ก็ได้รับความนิยมมากขึ้นเช่นกันใน Netflix

หากมีหน่วยงานสนับสนุนทางจากทางไทยและตุรกี ประชาชนของทั้งสองประเทศ จะมีโอกาสในการทำความเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกันมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ กระทรวงวัฒนธรรมนั้นพบข้อมูลว่าด้านการเผยแพร่วัฒนธรรมระหว่างกันนั้นยังสามารถพัฒนาไปอีกได้ แต่ที่ผ่านมาระทรวงจะทำงานที่เป็นระดับรัฐบาลมากกว่า¹⁰¹

ทั้งนี้ในด้านของวัฒนธรรมนั้น ทางหน่วยงานรัฐบาลต่างก็พยายามเผยแพร่ วัฒนธรรมอยู่ตลอดจากการจัดงานในวาระสำคัญ เช่น วาระครบรอบความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี 60 ปี¹⁰²

แต่ในขณะที่เดียวกันก็สามารถมองได้ว่าเมื่อจบวาระไปแล้วนั้น กิจกรรมมักจะเงียบหายไป ขาดความต่อเนื่องในการทำงานเผยแพร่ ทั้ง ๆ ที่ได้รับความสนใจจากประชาชน ทั้งสองฝ่าย หากได้รับการสนับสนุนการเผยแพร่วัฒนธรรมระหว่างกันจะทำให้ผู้คนทั้งสองฝั่งรู้จักกันมากขึ้น เพราะหน่วยงานที่มีศักยภาพนั้นคอยสนับสนุนอยู่ สำหรับบุคลากรที่มีคุณภาพนั้นก็ยังมีอีกมาก สังเกตได้จากผลงานที่เกี่ยวข้องกับงานวัฒนธรรม ตัวอย่างหนึ่งคือการใช้เครื่องดนตรีไทยมาเล่นเพลงชาติตุรกีในวาระครบรอบ 100 ปีแห่งการประกาศใช้เพลงชาติตุรกี (İstiklâl Marşı) ซึ่งทางกระทรวงวัฒนธรรมก็ได้จัดทำวิดีโอขึ้นตามคำขอ ความอนุเคราะห์จากทางตุรกี จะเห็นว่าเมื่อก้าวถึงความร่วมมือในด้านวัฒนธรรมจะได้รับความร่วมมือและมีผลงานที่น่าประทับใจจากฝีมือบุคลากรที่มีความสามารถ ซึ่งถือเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยเองด้วย¹⁰³

¹⁰¹ ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรม ได้ระบุว่า “ใน พ.ศ.ปี 2534 มีการจัดทำข้อตกลงวัฒนธรรม ไทย-ตุรกี ต่อมาใน พ.ศ.ปี 2548 การลงนามระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงฯ ในโครงการแลกเปลี่ยน วัฒนธรรม ล่าสุดในปีครบรอบ 60 ปี ความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี เมื่อ พ.ศ.ปี 2561 มีการลงนามปฏิญญาแสดง เจตจำนงการดำเนินความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างกระทรวงวัฒนธรรมแห่งราชอาณาจักรไทยกับ กระทรวงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวแห่งสาธารณรัฐตุรกีว่าด้วยปีแห่งวัฒนธรรมไทย- – ตุรกี พ.ศ. 2561 นับเป็นความร่วมมือระดับ G to G ส่วนในระดับ People to People หรือระดับประชาชนนั้นเรียกได้ว่ามี อยู่แล้ว โดยมีองค์กรที่จะแลกเปลี่ยนนักแสดงระหว่างสองประเทศในการแสดงงานต่าง ๆ ทั้งนาฏศิลป์ ทัศน ศิลป์ ศิลปะ และภาพยนตร์...ในส่วนงานอื่น ๆ ก็จะมีที่ทางสถานทูตตุรกีเสนอมาร่วมกิจกรรมอะไรบ้าง... โดยส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือและกิจกรรมต่าง ๆ จะดำเนินการผ่านกระทรวงการต่างประเทศ”

¹⁰² ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรม ได้ระบุว่า “การจัดงานในวาระการครบรอบความสัมพันธ์ ไทย-ตุรกี กระทรวงก็จะมีส่วนร่วมในการต่อยอดนำเอาการแสดงต่าง ๆ ไปร่วมด้วยการจัดงานครบรอบ”

¹⁰³ ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรม ได้ระบุว่า “...ในโครงการวาระ 100th Anniversary of

โอกาสอีกอย่างหนึ่งของการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อสังคมตุรกีคือ ละครไทย ซึ่งกระทรวงวัฒนธรรมได้ให้ข้อมูลว่าละครไทยนั้นได้รับความสนใจจากหลายประเทศ เป็นปกติ¹⁰⁴

นอกจากนี้สื่อต่าง ๆ ในโซเชี่ยลมีเดีย ก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น เช่น การทำช่องใน ยูทูปของแม่บ้านประเทศต่าง ๆ สำหรับแม่บ้านไทยในตุรกี เช่น ช่องบ้านไร่ตุรกี, Mine สะใภ้ตุรกี, Mynnlada's Diary เป็นต้น หรือจะเป็นคนตุรกีที่อาศัยในประเทศไทย เช่น Taylandtv, Tuba Adam ซึ่งเป็นช่องทางที่เข้าถึงง่ายเป็นการทูตระดับประชาชน ประชาชนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมและการใช้ชีวิตจริง ๆ ของคนไทยและคนตุรกี¹⁰⁵

นอกจากนี้โอกาสทางด้านการศึกษายังเป็นอีกสิ่งหนึ่งซึ่งไทยกับตุรกีสามารถพัฒนา ความสัมพันธ์กันได้ อย่างรัฐบาลตุรกีก็มีการให้ทุนการศึกษา ทั้งระดับมัธยมศึกษาและ อุดมศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน¹⁰⁶ มีการเยือนการดูงานของคณาจารย์และ สื่อมวลชนเป็นระยะ ในระดับหน่วยงานรัฐบาลก็มีการพูดคุยถึงความร่วมมือระดับกระทรวง แต่กระนั้นก็ยังไม่มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรม¹⁰⁷

the Acceptance of the Turkish National Anthem ซึ่งมีการติดต่อกับทั่วโลกให้ประเทศต่าง ๆ นั้นรวม บรรเลงเพลงชาติตุรกีโดยใช้เครื่องดนตรีจากประเทศนั้น ๆ ซึ่งเบื้องหลังมีความท้าทายอย่างมาก อย่าง หนึ่งคือเรื่องของโน้ตดนตรีซึ่งเป็นดนตรีสากล...ทั้งนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่แต่กับผู้ฟังแต่เป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้จัดทำ เช่นกัน...ในอีกทางหนึ่งคือนับถือตุรกีที่ภูมิใจในเพลงชาติของตัวเองมานั้นก็กลัวที่จะไว้ใจให้ชาวต่างชาติมา บรรเลงด้วยเช่นกัน ซึ่งภาพที่ออกมานั้นจะยอมสะท้อนความเป็นตัวตนของชาตินี้ ๆ เช่น ของสิงคโปร์จะใช้ผู้ เล่นเป็นเด็กที่มีอัจฉริยภาพด้านดนตรีสีไวโอลินเดี่ยว ไทยเราจึงตั้งใจที่จะนำเสนอออกมาให้ดีเพื่อภาพลักษณ์ ของเรา...สิ่งที่เราโชคดีคือข้าราชการ ทรพยากรบุคคลที่หลากหลายในกระทรวงฯ ที่สามารถทำงานหลากหลาย รูปแบบ...ซึ่งต้องขอบคุณทางกรมศิลปากรด้วย”

¹⁰⁴ ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรม ได้ระบุว่า “สำหรับซีรีส์หรือละครไทยนั้นจริง ๆ มีหลาย ประเทศที่สนใจ เช่น อินโดนีเซียโดยในแต่ละปีจะมีคนในวงการบินมาเลือกซีรีส์หรือละครไทยกลับไป ฉายที่อินโดนีเซีย ซึ่งหากในละครหนึ่งมีฉากการทานอาหารฉากหนึ่ง ผู้รับชมจะได้เห็นเลยว่าเขาทานอะไร สิ่งต่าง ๆ ที่ผู้รับชมจะได้เห็นนั้นเป็นประโยชน์กับเรามาก เราอาจจะขายประเด็นอะไรสามารถสอดแทรกไป และต่อยอดต่อไปได้อีก”

¹⁰⁵ ดึงการให้ข้อมูลของตัวแทนกระทรวงวัฒนธรรม ได้ระบุว่า “ปัจจุบันที่คนใช้สื่อหรือโซเชี่ยลมีเดียกันอย่าง หลากหลายขึ้น การทำช่อง Youtube ของบรรดาแม่บ้านเกิดขึ้นเยอะมาก มีสะใภ้ตุรกี หรือสะใภ้เกาหลีที่ก็ โด่งดังมาก การทำสื่อเหล่านี้คนที่ประเทศนั้นก็รู้จักความเป็นไทย และเช่นกันคนไทยก็ได้รับทราบเรื่องราว ได้เห็นภาพคนไทยที่นั่นด้วย การอยู่ส่วนกลางในตอนนั้นก็ได้เห็นภาพของคนไทยที่อยู่ที่นั่นด้วย”

¹⁰⁶ กระทรวงการต่างประเทศ, “สาธารณรัฐตุรกี,” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563, <http://www.mfackn.com/th/content/5d5bcc2115e39c306000a1be?cate=5d5bccb4e15e39c3060006870>.

¹⁰⁷ ดึงการให้ข้อมูลของ ซาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ได้ระบุว่า “MOU ระหว่างกระทรวงการศึกษาของทั้งสองประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการยังได้ให้ข้อมูลด้วยว่าในประเทศไทยมีโรงเรียนที่สอนภาษาตุรกีอยู่จำนวนหนึ่งเป็นที่น่าสนใจว่าโรงเรียนเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมความร่วมมือทางด้านการศึกษามากน้อยเพียงใด¹⁰⁸

ส่วนทางกองยุโรปตะวันออก กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศมองว่าเป็นเรื่องที่ดีในการให้ทุนการศึกษาเนื่องจากตุรกีเป็นประเทศมุสลิมที่มีความหลากหลายทางสังคม¹⁰⁹

นอกจากนี้ Hatice Çelik ยังเสนอว่าหากมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีพัฒนายิ่งขึ้นไป¹¹⁰

ขณะที่ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในคำถามด้านสังคมพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยกับมุมมองที่ว่า วัฒนธรรมตุรกีมีความน่าสนใจจนทำให้อยากไปสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมตุรกี ประเทศตุรกีมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ออตโตมันที่เป็นจุดเด่นของประเทศ และประเทศตุรกีมีสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นจุดเด่นของประเทศ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับสูงสุดจากทั้งสามข้อ ส่วนมุมมองที่ว่า ภาพยนตร์ ละครและนิยายตุรกีมี

ตอนนี้นั้นอยู่ในขั้นตอนพิจารณาอยู่...สำหรับความร่วมมือไทย-ตุรกีนั้นเป็นไปได้หลายมิติมาก เพียงแต่เมื่อดำเนินการเรื่องหนึ่งอีกเรื่องจะต้องจะงักไป และปัญหาสำคัญคือการไม่ได้สานต่อ...ส่วนเรื่องการนำอาจารย์และสื่อมวลชน มาเยือนไทยก็ถือเป็นสิ่งที่ดี ประสบความสำเร็จมีการพูดถึงประเทศไทยในแงุ่มที่ดีและควรวางโครงการนี้ต่อไป” เช่นเดียวกับกองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ระบุว่า “กระทรวงศึกษาธิการตุรกีและกระทรวงศึกษาธิการไทยเคยมีการคุยกันเรื่องการทำ MOU แต่แล้วเรื่องก็เงียบไปเช่นกัน ซึ่ง MOU ที่มีในตอนนี้เป็นระหว่างสถานศึกษาโดยตรง”

¹⁰⁸ ดัชนีการให้ข้อมูลของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่ระบุว่า “ด้านการศึกษาของเราก็มีโรงเรียนที่สอนภาษาตุรกีอยู่ 4 แห่ง ตั้งอยู่ที่ เชียงใหม่ บางแค ประเวศ (โรงเรียนนานาชาติแพน-เอเชีย, โรงเรียนจินตามณี, โรงเรียนศิริวัฒน์วิทยา และ โรงเรียนวิชัยวิทยา) โดยหน่วยงานที่ดูแลก็คือสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ”

¹⁰⁹ ดัชนีการให้ข้อมูลของ ทางกองยุโรปตะวันออก กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ ที่ระบุว่า “เราพยายามที่จะผลักดันมุมมองความสัมพันธ์ระหว่างกันในทางของวัฒนธรรมและสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษา เช่น อาจมีส่วนในหรือการเตรียมพร้อมให้แก่เด็กไทยก่อนไปเรียน...”

¹¹⁰ ดัชนีการให้ข้อมูลของ Hatice Çelik ที่ระบุว่า “...Especially an education and economic relations, they are huge potential waiting to be discovered. In this sense, especially the academic I feel responsibility to engagement more with Thailand university and maybe to attract more student from your country. And also to send the Turkish students to Thailand for higher education. Because the academic and university people would be able to construct the bridge between these two countries.”

ความน่าสนใจ และประเทศตุรกีสามารถใช้วัฒนธรรมการทานอาหารตุรกีเป็นจุดเด่นได้นั้น
 ผู้ให้ข้อมูลมีแนวโน้มค่อนข้างไปเห็นด้วยปานกลางเท่านั้น

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
ด้านสังคม							
1.	วัฒนธรรม ตุรกีมีความน่า สนใจจนทำให้ อยากไปสัมผัส และเรียนรู้ วัฒนธรรมตุรกี	24 (58.54%)	13 (31.70%)	3 (7.32%)	1 (2.44%)	0 (0%)	0 (0%)
2.	ประเทศตุรกี สามารถใช้ วัฒนธรรมการ ทานอาหารตุรกี เป็นจุดเด่นได้	11 (26.83%)	13 (31.70%)	14 (34.15%)	2 (4.88%)	1 (2.44%)	0 (0%)
3.	ภาพยนตร์ ละครและนิตย สารที่มีความน่า สนใจ	7 (17.07%)	14 (34.15%)	9 (21.95%)	6 (14.63%)	3 (7.32%)	2 (4.88%)
4.	ประเทศตุรกี มีเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะ ประวัติศาสตร์ ออกโตมันที่ เป็นจุดเด่นของ ประเทศ	31 (75.61%)	10 (24.39%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
5.	ประเทศตุรกี มีสถานที่ท่องเที่ยวทาง ประวัติศาสตร์ที่เป็นจุดเด่นของ ประเทศ	36 (87.80%)	4 (9.76%)	1 (2.44%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)

ด้านเทคโนโลยี

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา จุดแข็งด้านเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีของตุรกีมีดังนี้

1. อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งชาติ, S sector ใน EEC และ 5ส)
2. นวัตกรรม Startup (ตอบโจทย์ Thailand 4.0 ของไทย นอกจากตอบโจทย์ผลประโยชน์แห่งชาติของไทย ยังพบว่าตุรกีมีการพัฒนาตัวเองมาได้ไกลพอสมควร)
3. พลังงานทดแทน
4. ความร่วมมือด้านการแพทย์
5. เทคโนโลยีอวกาศ (สอท. ได้พบกับหน่วยงานด้านนี้ของตุรกี แนวโน้มคือมีความคืบหน้าเชิงบวก หน่วยงานไทยมีความสนใจที่จะร่วมมือเพราะเรามองว่า Partner ที่มีระดับการพัฒนาพอ ๆ กัน จะมีความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันมากกว่า และ Geopolitics ด้านอวกาศก็มีแนวโน้มที่สำคัญในอนาคต)

ตุรกีในช่วงเกือบ 20 ปีที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด มีหน่วยงานที่สนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีของตุรกีหลายหน่วยงาน เช่น Turkish Academy of Sciences (Türkiye Bilimler Akademisi:TÜBA), TÜBİTAK หรือ Scientific and Technological Research Council of Turkey (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu), Turkish Space Agency (Türkiye Uzay Ajansı: TUA) และ Turkish Technology Teams Foundation (T3 Foundation) เป็นต้น ผลงานทาง

เทคโนโลยีที่โดดเด่นของตุรกี ใน ค.ศ. 2020 ประกอบไปด้วย การผลิตเครื่องช่วยหายใจ ฝีมือนคนตุรกีได้สำเร็จ โดยเป็นความร่วมมือจากบริษัท BIOSYS ที่ดูแลด้านเทคโนโลยี บริษัท Baykar ที่ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ บริษัท Arcelik ที่ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้า และบริษัท Aselsan ผู้ผลิตอาวุธ นอกจากนี้บริษัทเหล่านี้ได้ต่อยอดร่วมกันผลิตเครื่องเอกซเรย์ อีกด้วย¹¹¹ ส่วนในปีก่อนหน้า โดรน Akinci และรถยนต์ไฟฟ้า TOGG ก็ถือเป็นผลงานที่ภาคภูมิใจของคนตุรกี

หากหน่วยงานของทั้งรัฐบาลไทยและตุรกีมองเห็นศักยภาพด้านเทคโนโลยีของกันและกัน จะสามารถสร้างความร่วมมือกันได้อย่างมากมาย¹¹² ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ได้ให้ข้อมูลว่า

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา จุดแข็งด้านเศรษฐกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีของตุรกีมีหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของไทยด้วย เช่น (1) อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านความมั่นคงของไทย (2) นวัตกรรม Startup สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 (3) พลังงานทดแทน สอดคล้องกับนโยบาย BCG Economy เป็นต้น

นอกจากนี้ มาโนชญ์ อารีย์ นักวิชาการไทยก็มองว่า ไทยกับตุรกีสามารถถือโอกาสแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีกันเพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และการมีอำนาจต่อรองทางการเมืองโลกมากขึ้น¹¹³

¹¹¹ Gokhan Ergocun, "Viral year 2020: Turkey makes major technological Strides," *Anadolu Agency*, December 18, 2020, <https://www.aa.com.tr/en/science-technology/viral-year-2020-turkey-makes-major-technological-strides/2081062>.

¹¹² ดังการให้ข้อมูลของ ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ที่ระบุว่า "เทคโนโลยีของตุรกีโดดเด่นมาก สำหรับด้านที่เด่นมากที่สุดตอนนี้คือ Defense Industry หรืออุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เช่น โดรน เป็นต้น นอกจากนี้มีอุตสาหกรรมอะไหล่เครื่องบินที่เรียกได้ว่าเป็นชั้นนำของโลก สำหรับในไทยตัวอย่างหนึ่งที่ได้ชัดคือ ตู้รถไฟที่เราใช้ที่ผลิตที่ตุรกี ทั้งนี้ ตุรกีก็ได้ให้ความสำคัญแก่กับการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เป็นอย่างมาก"

¹¹³ ดังการให้ข้อมูลของ มาโนชญ์ อารีย์ ที่ระบุว่า "ถึงแม้ว่าตุรกีจะมีปัญหาทางเศรษฐกิจและการเมือง แต่ปัญหาเหล่านั้นไม่ได้หยุดยั้งการพัฒนาของตุรกีในแง่ของเทคโนโลยี...เราจะเห็น partner กับ middle power ในการพัฒนาเทคโนโลยีร่วมกัน อย่างเช่น อาวุธ เราควรที่จะพัฒนาไปเป็นผู้ผลิตอาวุธได้แล้ว แล้วตุรกีเขาประสบความสำเร็จแล้ว...ถ้าเรากับกลุ่มอำนาจขนาดกลางเราสามารถที่จะเป็น partner กับเขาได้ง่ายกว่า และก็พัฒนาไปด้วยกัน ถ่ายทอดเทคโนโลยี kKnow-how องค์ความรู้ต่าง ๆ อาจารย์คิดว่ามันควรจะจะเป็นแบบนั้น"

ขณะที่ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะในคำถามด้านเทคโนโลยีซึ่งมี 3 คำถามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีแนวโน้มเห็นด้วยกับมุมมองที่ว่าประเทศตุรกีมีการพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ประเทศตุรกีมีการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเทศอย่างเห็นได้ชัด และเทคโนโลยีที่ผลิตจากประเทศตุรกีมีคุณภาพแต่อย่างไรก็ดี มีผู้ให้ข้อมูล 1 ใน 7 ที่มีความเห็นด้วยปานกลางคำถามในประเด็นเรื่องเทคโนโลยี รายละเอียดปรากฏตามตาราง

ข้อ	ประเด็น	เห็นด้วยมากที่สุด-----ไม่เห็นด้วย					ไม่ทราบ
		5	4	3	2	1	
ด้านเทคโนโลยี							
1.	ประเทศตุรกีมีการพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว	10 (24.39%)	20 (48.78%)	9 (21.95%)	0 (0%)	1 (2.44%)	1 (2.44%)
2.	ประเทศตุรกีมีการใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการประชาสัมพันธ์ประเทศอย่างเห็นได้ชัด	11 (26.83%)	19 (46.34%)	8 (19.51%)	1 (2.44%)	1 (2.44%)	1 (2.44%)
3.	เทคโนโลยีที่ผลิตจากประเทศตุรกีมีคุณภาพ	5 (12.19%)	24 (58.54%)	6 (14.63%)	2 (4.88%)	2 (4.88%)	2 (4.88%)

ข้อท้าทายในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศไทย-ประเทศตุรกี

ด้านการเมือง

ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลพื้นฐานว่าในอุปสรรคทางการเมืองสำหรับความสัมพันธ์ไทยกับตุรกีคือความไม่สงบของการเมืองภายในและประเด็นอ่อนไหว¹¹⁴

นอกจากนี้คือการวางลำดับความสำคัญที่ทั้งทางไทยและตุรกีก็ไม่ได้อยู่ในลำดับความสำคัญของกันและกันเนื่องจากต้องคำนึงถึงประเทศที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมากกว่า¹¹⁵

ตรงกับมุมมองของ Hatice Çelik ที่ระบุว่าถึงอย่างไรตุรกีย่อมต้องมองประเทศที่บ้านใกล้เรือนเคียงมากกว่าประเทศที่อยู่ห่างไกลทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพยุโรปของตุรกียังคงเป็นนโยบายต่างประเทศของตุรกีเสมอ¹¹⁶

¹¹⁴ ดัชนีการให้ข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่ง ที่ระบุว่า “ในช่วง พ.ศ. 2557 ที่ประเทศไทยมีการรัฐประหาร ทางตุรกีก็ได้มีการอิงนโยบายเดียวกับทางด้านยุโรปคือการ Wait and See... ส่วนของทางประเทศตุรกี การเมืองภายในก็มีการพยายามที่จะทำปฏิวัติรัฐประหารเช่นกันเมื่อ ค.ศ. 2016... ซึ่งก็ทำให้ทางตุรกีต้อง Preoccupied กับการเมืองภายในของประเทศตัวเอง.... Sensitive Issues อย่างเช่นเหตุการณ์เมื่อ พ.ศ. 2558 ปัญหาอุยกูร์ที่ถึงแม้ว่าไม่ได้เกี่ยวกับประเทศไทยหรือประเทศตุรกีโดยตรง แต่ก็ส่งผลกระทบต่อถึงทรัพย์สิน เศรษฐกิจ ความปลอดภัย ของประเทศไทยซึ่งเป็นการถูกระชากความสัมพันธ์และการท่องเที่ยวให้ลดลง...อีกประเด็นหนึ่งคือกลุ่มทางการเมือง ที่ตุรกีเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการมีความพยายามรัฐประหารในปี 2016 ซึ่งการมีกิจกรรมของกลุ่มคนที่ทางตุรกีเชื่อว่ามี ความเกี่ยวข้องกับกลุ่มนี้ ก็ทำให้มีความกังวลเกิดขึ้น”

¹¹⁵ ดัชนีการให้ข้อมูลของ มานาชนย์ อารีย์ ที่ระบุว่า ทางตุรกีก็จะไปให้ความสำคัญแก่กับความมั่นคงและความสัมพันธ์กับประเทศใกล้เคียงมากกว่าประเทศที่อยู่ไกล เช่นเดียวกันกับเมื่อตุรกีบอกว่ากำลังให้ความสำคัญแก่กับประเทศในแถบเอเชีย Priority ของตุรกีอาจไม่ได้โฟกัสมาที่ทางไทย เพราะตุรกีก็มีความสัมพันธ์ที่ติดกับประเทศอย่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย ทั้งในด้านของ Defense Cooperation, OIC และในมาเลเซียก็มีการลงทุนในตุรกีที่สำคัญเช่นที่ Sabiha Airport นอกจากนั้นสิงคโปร์ก็เป็นนักลงทุนที่สำคัญสำหรับตุรกี ดังนั้นเมื่อมองเทียบน้ำหนักดูแล้ว ประเทศไทยถือว่ายังมีน้ำหนักต่อตุรกีน้อยกว่าอินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และประเทศอย่างจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินเดีย อยู่ดี”

¹¹⁶ ดัชนีการให้ข้อมูลของ Hatice Çelik ที่ระบุว่า “There are some ups and downs in the relations between EU and Turkey but the goal of becoming memberships of the EU is getting some momentum or getting some dynamic to Turkish Foreign policy in general... Turkey have to focus on primary like firstly to focus on their neighboring countries like Middle East, the Balkan countries, the Black Sea Region like Georgia, Russia etc. and also the Europe... Turkey cannot ignore this region because there're many Turkish minority living in especially in Germany, France, Belgium and the Poland. So, in this sense Turkey's primary focusing on its neighboring regions which is also quite familiar with Thailand too. Thailand also focusing on its own region in Southeast Asia and maybe regarding the great power/ the bigger region power, especially China. ignore this region because there're many Turkish minority living in

Hatice Çelik ยังเสริมอีกด้วยว่า ภูมิศาสตร์ที่ห่างไกล (geographic proximity) นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกี โดยในลำดับแรกคือการกำหนดนโยบายต่างประเทศระหว่างกัน

ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศย่อมสัมพันธ์กับความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ด้วยเช่นกัน ประเทศที่อยู่ใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์อาจถูกคำนึงถึงการให้ความสำคัญมากกว่าเนื่องจากความใกล้ชิดตัวมากกว่า ผลประโยชน์หรือภัยคุกคามที่อาจจะมากกว่าประเทศที่อยู่ห่างไกล

ขณะที่ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลบางท่านมองว่า ข้อท้าทายสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี คือ วิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ การยกระดับการสร้างความสัมพันธ์ระดับ G2G แนวคิด วิธีและระบบการบริหารการจัดการในหน่วยงานราชการที่ไม่ค่อยเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ด้านเศรษฐกิจ

ประเด็นความคล้ายกันทางเศรษฐกิจที่มีจุดเน้นในด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมโดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์เหมือนกัน นั่นถือเป็นอุปสรรคหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกของการแข่งขันมากกว่าความร่วมมือ¹¹⁷

นอกจากนี้ตัวเลขการค้าระหว่างไทยกับตุรกี ที่ตุรกีการขาดดุลกับไทยนั้นเป็นข้อท้าทายหนึ่งที่ฝ่ายตุรกีมีความกังวล แต่กระนั้น ฝ่ายไทยมองว่าตุรกีไม่ได้เสียประโยชน์

especially in Germany, France, Belgium and the Poland. So, in this sense Turkey's primary focusing on its neighboring regions which is also quite familiar with Thailand too. Thailand also focusing on its own region in Southeast Asia and maybe regarding the great power/ the bigger region power, especially China." Hatice Çelik ยังเสริมอีกด้วยว่า ภูมิศาสตร์ที่ห่างไกล (geographic proximity) นั้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับและตุรกี โดยในลำดับแรกคือการกำหนดนโยบายต่างประเทศระหว่างกัน "But regarding the geographic proximity maybe we cannot say that Turkey and Thailand would become the primary or the first focus of their foreign policy."

¹¹⁷ ดึงการให้ข้อมูลของ พูลศักดิ์ คุ้มอุดม ที่มองว่าเศรษฐกิจของไทยและตุรกีมีความคล้ายจริงและถือเป็นความท้าทาย ระบุว่า "เรามีโครงสร้างที่คล้ายกันมาก ทั้งการเพาะปลูกเกษตร ภาคการผลิตและส่งออกรถยนต์ ไปจนถึงอาหารกระป๋องที่มีเหมือนกันแต่แตกต่างกันแค่ลักษณะอาหาร ผลไม้เมืองหนาวกับผลไม้เมืองร้อน"

เนื่องจากการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อต่อ ยอดทางการผลิต¹¹⁸ พันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

สำหรับการเจรจา FTA ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้ให้ข้อมูลว่าการเจรจายังคงดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่องแม้จะมีข้อท้าทายเป็นสินค้าที่อ่อนไหวของทั้งสองฝ่าย เนื่องจากต่างฝ่ายก็ต่างระวังไม่ให้เกิดการเสียประโยชน์มากกว่าได้ประโยชน์ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องระบุว่าข้อท้าทายในการเจรจา FTA เช่นกันนั้นคือมาตรฐานการนำเข้าของตุรกีที่คล้ายกับของยุโรปนั้นก็เป็ข้อท้าทายสำหรับฝ่ายไทยเนื่องจากมีความละเอียดตามมาตรฐานยุโรป¹¹⁹

นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลจากกระทรวงพาณิชย์ ยังชี้ให้เห็นว่า ความล่าช้าของการดำเนินการ FTA มีปัจจัยประกอบหลากหลาย ทั้งเรื่องการเมืองภายในของตุรกีที่ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการดำเนินงาน รวมถึงสถานการณ์โควิด-19 ที่ทำให้เกิดการพบปะกันเพื่อหารือรายละเอียดของเนื้อหาที่จำเป็นต้องเลื่อนออกไปบ้าง รวมถึงการหาจุดร่วมที่จะนำไปสู่ข้อตกลงได้ก็จำเป็นต้องค่อย ๆ ศึกษาว่าจะเริ่มจากภาคส่วนใด ในกระบวนการศึกษานี้จะมีการประชุมระดับเทคนิคของคณะทำงาน 6 คณะ ได้แก่ คณะทำงานด้านการค้าสินค้า การเยียวยาทางการค้า กฎระเบียบทางเทคนิค มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช กฎหมาย และทรัพย์สินทางปัญญา ในการหารือรายการสินค้าที่จะลดหรือยกเลิกการเก็บภาษีศุลกากรระหว่างกันนั้นเป็นสิ่งที่อยู่ในระหว่างการเจรจา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาคการผลิตและผู้ประกอบการธุรกิจทั้งสองฝ่าย ในขณะนี้ดูเหมือนว่าภาคการเกษตรอาจจะเป็ภาคส่วนแรกที่จะมีความร่วมมือเกิดขึ้น ก่อนจะขยาย

¹¹⁸ ดังการให้ข้อมูลของ พันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต ที่ระบุว่า แม้ว่าตุรกีจะขาดดุลทางการค้ากับไทยอยู่ก็ตาม แต่ทางฝ่ายไทยมองว่าการขาดดุลนั้นเป็นการนำเข้าวัตถุดิบซึ่งตุรกีก็นำวัตถุดิบที่นำเข้ามาจากไทยเหล่านั้นไปสร้างมูลค่าเพิ่มอีกอยู่ดี” เช่นเดียวกับ ชาริย์นรทิพย์ เสวกุล ที่ระบุว่า “ในการพบกันทางการของตุรกีในทุกครั้งจะมีการยกประเด็นที่ตุรกีขาดดุลทางการค้ากับไทยอยู่เป็นพัน 1,000 ล้านดอลลาร์ก็อยากแก้ไขเรื่องดุลทางการค้า แต่ทางไทยเองก็พยายามอธิบายถึงการขาดดุลของตุรกีว่านอกเหนือความสามารถของรัฐ แนวทางที่เราบอกเสมอคือส่วนที่ตุรกีนำเข้ามาแล้วขาดดุลการค้าานั้นคือวัตถุดิบที่นำมาประกอบและส่งออกซึ่งมันเป็นการเพิ่มมูลค่า”

¹¹⁹ ดังการให้ข้อมูลของ พูลศักดิ์ คุณอุดม ที่ระบุว่า “เราได้เจรจา FTA มาระยะหนึ่งแล้ว ขณะนี้อยู่ในขั้นของการลงรายละเอียดเป็นการขึ้นรายการสินค้า ซึ่งทางฝ่ายตุรกีต้องการปกป้องสินค้าทางการเกษตรส่วนไทยก็มีสินค้าที่หวงอยู่เช่นเดียวกัน การเจรจาจึงเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป การพบกับกระทรวงพาณิชย์ของตุรกีล่าสุดฝ่ายตุรกีก็แสดงความเข้าใจ ทั้งนี้อย่างน้อยคือการเจรจายังดำเนินต่อไปอยู่” และ “การนำเข้าสินค้าจากไทยเข้าตุรกียังลำบากถ้า FTA ยังไม่เสร็จ ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานในการนำเข้าสินค้าก็คล้าย ๆ ของยุโรป ซึ่งเป็นมาตรฐานการนำเข้าที่สูง”

ไปสู่ภาคส่วนสินค้าอื่น ๆ และในภาคการบริการต่อไป

ขณะที่ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้ให้ข้อมูลบางท่านมองว่า สภาพเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเป็นข้อท้าทายในด้านเศรษฐกิจ

ด้านสังคม

ประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกันมากนักก็อาจจะทำให้ขาดจุดเชื่อมโยงและความรู้สึกคุ้นเคยระหว่างกัน บางข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์ก็ยังไม่มียังข้อมูลมากพอที่จะผลักดันให้เรื่องราวขึ้นมาเป็นจุดเชื่อมโยงได้ เช่น การที่มีชาวเติร์กมาช่วยสร้างป้อมแควมสยัตตันสน หรือกรณีที่สุดต่านออตโตมันเคยส่งช่างหล่อปืนใหญ่มายังภาคใต้ของไทย¹²⁰

อีกทั้งข้อมูลต่าง ๆ นั้น ยังไม่มีข้อมูลประกอบมากพอและยังไม่มีหลักฐานปรากฏที่ชัดเจนทำให้ในอีกทางหนึ่งการนำเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทยกับตุรกีมาเป็นจุดเชื่อมโยงในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตก็ถือเป็นข้อท้าทาย

ประวัติศาสตร์ที่ไม่มีจุดร่วมก็อาจเป็นผลมาจากภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลด้วยเช่นกัน จุดที่ตั้งของทั้งสองประเทศแม้ว่าเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่อกันได้ เป็น Hub ในภูมิภาคของตนเองได้ แต่ความห่างไกลทางภูมิศาสตร์ ก็ทำให้ลำดับความสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และความไม่รู้จักกันมากพอทั้งในระดับภาคประชาชน เอกชน และรัฐบาลนั้นยังคงเป็นข้อท้าทายสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ตัวอย่างหนึ่งของการนำประวัติศาสตร์ร่วมกันมาใช้ในการเชื่อมความสัมพันธ์คือกรณีของเกาหลีใต้ ที่ตุรกีได้ส่งทหารเข้าช่วยเหลือในสงครามเกาหลี และกรณีของญี่ปุ่น ที่ได้ให้ความช่วยเหลือตุรกีในเหตุการณ์เรือ Ertuğrul ล่ม จึงทำให้ตุรกีมีความสัมพันธ์ที่

¹²⁰ ดังการให้ข้อมูลของ ชาศรียนรทิพย์ เสวีกุล ที่ระบุว่า “ถ้าพูดถึงความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีในระดับล่างเรายังไม่สามารถหาจุดเชื่อมโยงทางสังคมได้เลย มีเพียงด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น สิ่งที่พยายามหามาตลอดคือการหาบุคคลหรือข้อมูลในประวัติศาสตร์ที่โดดเด่นมากพอที่จะขึ้นมาเป็นตัวเชื่อม เช่น ที่เคยได้ยินว่ามีชาวเติร์กที่ช่วยสร้างป้อมแควมสยัตตันสนหากแต่ข้อมูลก็ยังไม่มียังข้อมูลที่จะผลักดันให้เรื่องราวของท่านมาเป็นผู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างไทย-ตุรกี ทางตุรกีเองก็ไม่มีคนไทยในตุรกีที่ทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกันได้...นอกจากนี้ ยังมีเรื่องราวที่ว่าสุลต่านได้ส่งช่างหล่อปืนใหญ่มายังภาคใต้ของไทยซึ่งข้อมูลที่มีก็ยังไม่ค่อยไป หากเราสามารถเชื่อมโยงได้ว่าเป็นใคร มาทำอะไร ทั้งเราและตุรกีก็จะมีความรู้สึกภูมิใจและเชื่อมโยงทั้งสองสังคมเข้าหากัน”

แน่นแฟ้นกับสองประเทศนี้¹²¹

ปัญหาต่อมาคือวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหาร อาจจะทำให้สังคมเปิดใจรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันยากกว่าวัฒนธรรมอาหารที่ถูกปาก ¹²²

ต่อมาในเรื่องของการศึกษา ชาครีย์นรทิพย์ มองว่า ในประเด็นด้านการศึกษา สังคมไทยยังรู้จักตุรกีไม่มากนักว่ามีศักยภาพอย่างไร นักศึกษาไทยมาศึกษาสาขาใดที่ตุรกี ซึ่งจะเป็นโจทย์ไปถึงผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากตุรกีด้วย ปัญหาคือค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของการศึกษาของตุรกีที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนาแก้ไขต่อไป¹²³ ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ก็มองในประเด็นเดียวกันว่า กล่าวโดยสรุป ปัญหาการไม่รู้จักกันมากพอไม่ได้มีเพียงแค่เรื่องของการศึกษาแต่เป็นข้อท้าทายสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีในทุก ๆ ด้าน

ขณะที่ผลจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมองว่าปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรม ภาษา เป็นข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีมากกว่าด้านอื่น ๆ โดยความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วยประเด็นเหล่านี้คือ ภาษาในการสื่อสาร เนื่องจากคนตุรกีส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้ภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับคนไทย จึงทำให้ไม่มีภาษากลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันอย่างชัดเจน การเข้าใจวัฒนธรรม

¹²¹ ดึงการให้ข้อมูลของ Hatice Çelik ที่ระบุว่า “If we look at the relations of Turkey with East Asia for instance, we will see the emotional events especially in the Ertuğrul incident and the participation of Turkish soldiers in Korean war, the Japanese evacuation from Tehran in 1985. These events are emotional kind of sad events. But these emotional moments created an emotional connection between South Korea, Japan, and Turkey. But of course, there are some of important relations too.” เช่นเดียวกับ ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์อันดีของตุรกีกับเกาหลีใต้และญี่ปุ่นเช่นกันว่า “ในเรื่องของวัฒนธรรมตัวอย่างหนึ่งที่เห็นคือเกาหลีที่มีศูนย์วัฒนธรรมที่ตุรกีและเป็นที่ยอมรับของวัยรุ่นตุรกี ภาพยนตร์ของเกาหลีและญี่ปุ่นที่มีเรื่องราวเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับตุรกีพอมีการทำออกมาฉายแล้วก็ช่วยตอกย้ำถึงความผูกพันของไทยยังไม่มีเรื่องราวแบบนั้น”

¹²² ดึงการให้ข้อมูลของ ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล ที่ระบุว่า “...เป็นเรื่องยิบย่อยแต่ก็เป็นตัวแปรที่สำคัญคือวัฒนธรรมการกินที่แตกต่าง อาหารที่ไม่ถูกปากอาจจะทำให้ไม่เกิดการเปิดกว้างทางวัฒนธรรม เช่น เคบับหนึ่งจานมีที่มาที่ไปจากเมืองกาซันเทพที่โด่งดังเรื่องอาหาร แต่หากไม่ได้เปิดใจให้อาหารจานดังกล่าวอาจจะเป็นการปิดของการเปิดรับวัฒนธรรมและไม่ได้รับข้อมูลดังกล่าวไปด้วย”

¹²³ ดึงการให้ข้อมูลของ ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา ที่ระบุว่า “คนที่จบจากตุรกีมีข้อเสียเปรียบจากภาพลักษณ์ทางการศึกษาของตุรกีที่คนไทยยังไม่รู้จักดีนัก”

ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างทางด้านความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตทั้งสองประเทศ, แนวคิด ระบบการศึกษาของทั้งสองประเทศที่ไม่ค่อยสอดคล้อง รวมถึงคนไทยไม่รู้จักตุรกีมากนัก และคนตุรกีไม่ค่อยรู้จักประเทศไทย เราจึงไม่เห็นโอกาสและไม่มีแรงจูงใจที่จะพัฒนาความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ
ต่อการหนุนเสริมความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยและประเทศตุรกีแม้ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดมากนัก แต่ก็ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่มีอยู่มาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ช่วงยุคสมัยออตโตมัน ต่อมาเมื่อตุรกีได้สถาปนาเป็นสาธารณรัฐตั้งแต่ ค.ศ. 1923 ก็เริ่มขยายพื้นที่ความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ สำหรับประเทศไทยนั้น การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1958 ปัจจุบันแม้ว่าประเทศไทยและประเทศตุรกีเองนั้นไม่ใช่พื้นที่หลักที่เน้นดำเนินนโยบายต่างประเทศระหว่างกัน แต่รัฐบาลชุดปัจจุบันของตุรกีต้องการแสวงหาพันธมิตรอื่นนอกเหนือจากประเทศยุโรปและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีเริ่มปรากฏเห็นชัดมากขึ้น โดยเฉพาะใน ค.ศ. 2018 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบความสัมพันธ์ 60 ปีระหว่างไทยกับตุรกี ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกันในหลายมิติ ต่อมาใน ค.ศ. 2019 รัฐบาลตุรกีก็ได้ประกาศข้อริเริ่ม Asia Anew แสดงถึงจุดยืนในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียให้แน่นแฟ้นมากขึ้น นอกจากนี้ทางฝ่ายไทยเอง ก็ได้มีการสานต่อความสัมพันธ์ที่เห็นชัดมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเดินทางเยือนไทยของคณะนักธุรกิจและสื่อมวลชนตุรกีเพื่อได้รับทราบนโยบายด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของไทย อีกทั้งการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับตุรกีที่กำลังเจรจาอยู่นั้นเป็นอีกประเด็นสำคัญที่แสดงให้เห็นว่า การศึกษาเรื่องโอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีนั้นนับว่ามีความสำคัญสำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาความร่วมมือให้เป็นรูปธรรมได้มากขึ้น

ข้อสรุปสำคัญประการหนึ่งของเอกสารศึกษานี้คือ การดำเนินนโยบายต่างประเทศของตุรกีนั้นมีพลวัตที่มีลักษณะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างตุรกีกับประเทศอื่น ๆ อย่างรอบด้าน ไม่จำกัดเพียงแค่ประเทศที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเท่านั้น โดยรัฐบาลตุรกีชุดปัจจุบันมีนโยบายการต่างประเทศตั้งอยู่บนพื้นฐานของการขับเคลื่อนด้านเศรษฐกิจและการต่างประเทศเชิงมนุษยธรรมสอดคล้องกับการยกระดับความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคที่ห่างไกลในช่วงเกือบ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา โดยความสัมพันธ์ที่มีนั้น มีทั้งในแง่ของการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมและการสร้างความร่วมมือทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง ข้อริเริ่ม Asia Anew นั้นถือเป็นโอกาสสำหรับความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีด้วยเช่นกัน สำหรับนโยบายการต่างประเทศของประเทศไทยตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ ค.ศ. 2018-2037 ที่มีแผนย่อยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ที่ต้องการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน พร้อมทั้งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของไทยผ่านความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อีกทั้งใช้ประโยชน์จากกรอบความร่วมมือต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นถึงความต้องการในการสร้างความร่วมมือกับนานาประเทศของประเทศไทยเองด้วยเช่นกัน สามารถสรุปได้ว่าโดยพื้นฐานนั้นทั้งไทยและตุรกีต่างให้ความสำคัญแก่การสร้างความร่วมมือในระดับระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าหนึ่งของความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีที่เป็นหมุดหมายสำคัญ คือ ด้านเศรษฐกิจ สำหรับการเจรจาเขตการค้าเสรี หรือ Free Trade Area (FTA) ที่กำลังดำเนินการอยู่นอกจากนี้งานวิจัยยังค้นพบว่า ไทยกับตุรกีมีโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ได้อีก เช่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางการศึกษาและเทคโนโลยี รวมถึงภาคการท่องเที่ยวก็เป็นสิ่งสำคัญที่หากรัฐบาลไทยและตุรกีได้สนับสนุนความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีอาจจะมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นมากขึ้นได้ผ่านความรู้จักกันที่มากขึ้นจากประชาชนสู่ประชาชน

การอภิปรายผลสรุปของงานวิจัยชิ้นนี้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกคือโอกาสในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างไทยกับตุรกี ประเด็นที่สองคือข้อท้าทายในการพัฒนาความร่วมมือของทั้งสองประเทศ ในภาพรวม และเนื่องจากงานวิจัยใช้กรอบการวิเคราะห์ PEST (Politics, Economy, Society, Technology) ในการศึกษาโอกาสและความท้าทายในการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศไทย-สาธารณรัฐตุรกี ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ในการวิเคราะห์สรุป

ผลการวิจัยจึงระบุได้ ดังนี้

ด้านการเมือง

ตุรกีมีบริบทด้านการเมืองที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีศักยภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ พัฒนาการทางการเมืองภายในประเทศ เช่น ในด้านพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย การลดอำนาจของกองทัพในทางการเมือง การยุติความเป็นรัฐซ้อนรัฐภายในประเทศ สถานการณ์ทางการเมืองที่แม้จะมีข้อท้าทายแต่ประชาชนสนับสนุนการใช้การเลือกตั้งเพื่อการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการรัฐประหาร รวมไปถึงการเป็นต้นแบบการปกครองของโลกมุสลิม อย่างไรก็ตามในแง่การเมืองภายในตุรกีก็ยังคงมีข้อท้าทายคือการเมืองที่ไม่มั่นคง ผู้นำที่มีแนวโน้มของการใช้อำนาจเดี่ยว รวมถึงการปิดกั้นเสรีภาพของสื่อและความเห็นต่าง มีปัญหาความขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยชาวเคิร์ดในประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อตุรกีในหลากหลายมิติ สำหรับตุรกีแล้ว ศักยภาพด้านการต่างประเทศก็เป็นประเด็นที่โดดเด่นไม่น้อย พัฒนาการและการปรับตัวของนโยบายต่างประเทศของตุรกีนับตั้งแต่ก่อตั้งเป็นสาธารณรัฐจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาการที่น่าสนใจหลายประการ ปัจจัยที่เป็นจุดเด่นทางด้านต่างประเทศของตุรกี คือ การทูตเชิงมนุษยธรรม การจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย ความสัมพันธ์ทางการเมืองและสถานะการเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคตะวันออกกลางและกลุ่มประเทศบอลข่าน การมีบทบาทนำใน OIC และการนำเสนอประเด็นปัญหาที่มีต่อชาวมุสลิมทั่วโลก ตลอดจนการเป็นประเทศสมาชิก NATO ไปจนกระทั่งการแสดงบทบาทการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในความขัดแย้งหลาย ๆ กรณี เช่น กรณียูเครนกับรัสเซีย รวมถึงการแสดงบทบาทในการสร้างสมดุลความสัมพันธ์กับมหาอำนาจระดับโลก และการมีเครือข่ายทางการทูตที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตามในมิติระหว่างประเทศตุรกีมีข้อท้าทายสำคัญคือ การอยู่ท่ามกลางภูมิภาคที่มีความขัดแย้ง ความจำเป็นในการเล่นบทบาทเพื่อคานอำนาจของมหาอำนาจไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย ทำให้ตุรกีได้รับผลกระทบโดยเฉพาะต่อการกำหนดทิศทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศ

หากมองทั้งศักยภาพและข้อท้าทายจากบริบทของตุรกีประกอบกับบริบทของไทย จะพบว่าโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนาประเทศในระดับต่างๆ คือ สำหรับประเทศตุรกี นโยบาย Asia Anew สถานะ

การเป็น Sectoral dialogue partner ของอาเซียนและการเป็นสมาชิก ACD (Asia Cooperation Dialogue) การทูตเชิงมนุษยธรรมเน้นการสร้างความร่วมมือมากกว่าความขัดแย้ง ทิศทางเหล่านี้ล้วนเป็นโอกาสในการเปิดมิติความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียรวมถึงไทยจากมุมมองของตุรกี ในขณะที่การต่างประเทศไทยเองก็เน้นในการพัฒนาความสัมพันธ์และหุ้นส่วนความร่วมมือกับต่างประเทศเช่นเดียวกัน การมีทิศทางการยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นเรื่องความมั่นคง และการแสวงหาความร่วมมือเพื่อยกระดับเศรษฐกิจในประเทศ ก็เป็นโอกาสในเชิงนโยบายระหว่างทั้งตุรกีและไทย โดยหากมองจากทั้งสองประเทศจะพบว่าจุดยุทธศาสตร์และตั้งอยู่บนจุดเชื่อมต่อของภูมิภาคเหมือนกัน นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังไร้ความขัดแย้งที่มีต่อกันโดยตรงทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน ทั้งสองประเทศยังมีจุดร่วมในการรับมือกับผู้ลี้ภัย ตลอดจนการมีความขัดแย้งของชนกลุ่มน้อยในประเทศ ซึ่งสามารถแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในประเด็นเหล่านี้ รวมถึงในมิติด้านการเมืองด้านอื่น ๆ ที่เป็นจุดเด่นของตุรกีได้ เช่น การบริหารจัดการบ้านเมืองทั้งระดับรัฐบาลและหน่วยงานของภาครัฐในระดับต่าง ๆ ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น หรือการทูตเชิงมนุษยธรรม เป็นต้น ตุรกียังเป็นอีกหนึ่งประเทศที่จะเสริมและเชื่อมประสานให้ไทยสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศมุสลิมหลาย ๆ ประเทศได้ด้วยเช่นกัน โดยข้อท้าทายประการสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติการเมืองอาจเป็นไปได้โดยไม่เต็มที่อาจมีผลมาจาก ภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกี ในการให้ความสำคัญแก่การกำหนดนโยบายต่างประเทศระหว่างกัน วิสัยทัศน์ของผู้นำประเทศ การยกระดับการสร้างความสัมพันธ์ระดับทางการระหว่างกันที่ยังเห็นได้ไม่ชัดเจนนัก ตลอดจนตุรกีเป็นตัวแสดงที่สำคัญท่ามกลางความขัดแย้งหลายแห่ง ทำให้การกำหนดทิศทางความสัมพันธ์ในบางช่วงเวลาอาจทำได้ยาก

ด้านเศรษฐกิจ

สำหรับบริบทด้านการเศรษฐกิจซึ่งเป็นมิติสำคัญของการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทการเมืองโลกปัจจุบัน จะพบว่าตุรกีมีปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีศักยภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่อง หากมองในภาพรวมแล้วแม้ว่าตุรกีจะมีปัญหาเศรษฐกิจที่ประสบอยู่บ้าง แต่ตุรกียังคงมี GDP ที่เติบโตขึ้น อีกทั้งตุรกีมีประชากรวัยแรงงานที่มีทักษะยังสูง ที่จะเอื้อให้มีทรัพยากรมนุษย์ที่จะช่วยหนุนเสริมภาคเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้ตุรกีได้มีการพัฒนาระบบสาธารณสุขโลกที่มีมาตรฐานเช่นเดียวกับประเทศใน

ยุโรปแต่มีราคาต่ำกว่า ตุรกีมีจุดเด่นของภาคการผลิตที่มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็น
ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ประกอบไปด้วย อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า สิ่งทอ
อุปกรณ์และชิ้นส่วนยานยนต์ รางรถไฟและระบบรถไฟ อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ อาวุธ
ยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ อุตสาหกรรมเหล็กกล้า ภาคการก่อสร้าง รวมไปถึง ภาคการบริการและ
โลจิสติกส์ ตลอดจนมีภาคธุรกิจและภาคเอกชนที่มีศักยภาพและสามารถแข่งขันในระดับ
โลกได้ ตุรกียังมีจุดยุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นเส้นทางในการขนส่งหรือกระจาย
สินค้าได้ การเป็นสมาชิกสหภาพศุลกากรกับสหภาพยุโรป ยังเป็นอีกจุดเด่นที่ทำให้ตุรกี
สามารถเป็นประตูสู่การขยายตลาดเข้าสู่ยุโรปได้ อย่างไรก็ตามตุรกียังมีข้อท้าทายในมิติ
เศรษฐกิจประการสำคัญมาจากเรื่องค่าเงินที่อ่อนค่าลงซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพรวมของ
เศรษฐกิจประเทศที่เติบโตได้ช้าลงนับตั้งแต่หลังจาก ค.ศ. 2016 รวมถึงหลังจากสถานการณ์
การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประกอบกับปัญหาเงินเฟ้อและอัตราว่างงานที่สูง
ที่แม้สถานการณ์จะดีขึ้นแต่ก็ยังเป็นปัญหาสำคัญของเศรษฐกิจตุรกี

หากมองทั้งศักยภาพและข้อท้าทายในบริบททางเศรษฐกิจของตุรกีประกอบกับ
บริบทของไทย จะพบว่าโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้ สำหรับตุรกีนั้น
วิสัยทัศน์ ค.ศ. 2023 ส่งผลทำให้มีมาตรการออกมาช่วยหนุนเสริมเรื่องการค้าและ
การลงทุน ตลอดจนการประเศศนโยบาย Asia Anew และการเป็น Sectoral Dialogue
Partner กับอาเซียน ซึ่งทำให้ตุรกีจะขยายความสัมพันธ์มาสู่ประเทศในกลุ่มอาเซียน
โดยเฉพาะในมิติเศรษฐกิจมากขึ้นภายใต้กรอบระดับภูมิภาคนี้ได้ สำหรับไทยก็มีกรอบ
ที่จะช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็น การต่างประเทศที่มุ่งเน้นการเสริมสร้าง
ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความมั่งคั่ง ยั่งยืนในประเทศ รวมถึงการมีแนวคิดเรื่อง
BCG Economy ที่เน้นความร่วมมือและการลงทุนครอบคลุมอุตสาหกรรมเป้าหมายที่เป็น
S-Curve ทั้งหมด 4 อุตสาหกรรม คือ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร อุตสาหกรรมพลังงาน
และเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมการแพทย์และสุขภาพ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
นอกจากนั้นยังมีกรอบการพัฒนาโครงการ EEC ที่เป็นปัจจัยหนุนเสริมด้านการมีนโยบาย
ที่ช่วยเอื้อเรื่องการลงทุนที่มากขึ้น

ด้วยแนวทางสนับสนุนของทั้งสองประเทศจะพบว่าทั้งสองมีโอกาสในการพัฒนา
ความสัมพันธ์ในด้านเศรษฐกิจด้วยกัน การดำเนินการเจรจาข้อตกลงการค้าเสรีไทย-ตุรกี

ที่อยู่ในระหว่างกระบวนการ การท่องเที่ยวระหว่างกันที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากการที่เปิดเข้าประเทศตุรกีได้ 30 วันโดยไม่ต้องใช้วีซ่า และความถี่ของเที่ยวบินระหว่างกันที่มากขึ้น ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของทั้งสองประเทศที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ ไทยและตุรกีต่างก็เป็นฐานการผลิตที่มีการผลิตสินค้าและมีวัตถุดิบที่สามารถแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้ โดยไทยสามารถใช้ตุรกีเป็นทางผ่านไปสู่ยุโรป ตะวันออกกลาง บอลข่าน แอฟริกาตอนเหนือ ในขณะที่ตุรกีเองก็สามารถใช้ไทยเป็นฐานในการกระจายเข้าสู่พื้นที่เอเชียโดยเฉพาะอาเซียนได้ ทั้งสองประเทศมีกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีร่วมกันอย่าง การพัฒนาความร่วมมือด้านเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือ Regional Comprehensive Economic Partnership (RCEP) ตลอดจนภาคเอกชนทั้งของตุรกีและไทยที่ถือว่ามีความเข้มแข็งที่จะส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างกันได้ เพียงแต่โดยข้อท้าทายประการสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติเศรษฐกิจอาจเป็นไปได้โดยไม่เต็มที่มีผลมาจากการลงทุนจากฝั่งตุรกีที่มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ในไทย แต่กลับกันนักลงทุนไทยที่ลงทุนในตุรกียังมีน้อย ประกอบกับการขาดดุลทางการค้าของตุรกีต่อไทยนั้นทำให้ตุรกีมีความกังวลแม้ว่าทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยมองว่าการที่ตุรกีนำเข้ามาจากไทยแล้วขาดดุลการค้า นั่นคือวัตถุดิบที่ตุรกีนำมาประกอบและส่งออกเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นเสียส่วนใหญ่ที่ตุรกีอาจได้เปรียบดุลการค้ากับคู่ค้าอื่น ๆ ก็เป็นไปได้ ส่วนประเด็นความคล้ายคลึงทางเศรษฐกิจของไทยกับตุรกีนั้น ในความเป็นจริงแล้วประเทศไทยกับตุรกีสามารถสร้างความร่วมมือจากความคล้ายคลึงกันขึ้นมาได้ ในด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพาการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์เหมือนกันถือเป็นอุปสรรคหนึ่งที่จะทำให้เกิดความรู้สึกของการแข่งขันมากกว่าความร่วมมือกัน นอกจากนี้แล้วข้อท้าทายหลักอีก 2 ประการสำหรับการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างกันคือ ความล่าช้าของการดำเนินการข้อตกลงการค้าเสรี และสภาพเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศที่กำลังพบเจอข้อท้าทายจากสถานการณ์เศรษฐกิจในภาพรวมระดับโลก รวมถึงปัจจัยภายในที่ทำให้กระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศ

ด้านสังคม

นอกจากในด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว บริบทด้านสังคมของตุรกีก็ค่อนข้างเห็นโอกาสเชิงบวกที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีศักยภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความหลากหลายของผู้คนในวิถีคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรม ส่วนในด้านประวัติศาสตร์

ความเป็นอัตโนมัติเป็นประวัติศาสตร์ที่มีพลัง วัฒนธรรม อาหาร ศิลปะและสถาปัตยกรรม มีความเฉพาะและโดดเด่น แนวคิดโลกวิสัย และวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่อย่างตะวันตก ลักษณะนิสัยของชาวตุรกีที่ให้ความสำคัญแก่การต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ภาพยนตร์ ละครและซีรีส์ของตุรกีสามารถเจาะกลุ่มผู้ชมได้หลายประเทศในแถบตะวันออกกลางและบอลข่าน รวมถึงเอเชียใต้ ภาพลักษณ์ในเวทีโลกในการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม การมีทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติจำนวนมาก การมีประชากรในวัยทำงานยังคงสูง ตลอดจนบทบาทขององค์กรทางสังคมรวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้มแข็ง ล้วนแล้วแต่เป็นจุดแข็งของประเทศตุรกี อย่างไรก็ตาม ตุรกียังมีข้อท้าทายในมิติทางสังคมที่มีความรู้สึกราชาตินิยมสูง ข้อถกเถียงระหว่างการเมืองกับศาสนายังคงเป็นประเด็นถกเถียงในสังคมตุรกี อัตราการว่างงานสูง งานจะกระจุกอยู่ในเมืองใหญ่ค่อนข้างมาก ความหลากหลายทางความคิดความเชื่อในบางครั้งนำไปสู่ความขัดแย้งในสังคมได้ ความเฉพาะของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตุรกีทำให้ตุรกีไม่สามารถถูกมองว่าเป็นทั้งยุโรปและตะวันออกกลางได้ ส่งผลต่อการรวมกลุ่มในระดับระหว่างประเทศอยู่บ้าง ภาษาตุรกีมีความเฉพาะและถูกมองว่าเป็นภาษาที่ใช้ในพื้นที่จำกัดทำให้อาจไม่เป็นที่นิยมในการศึกษาแต่การเผยแพร่ภาพลักษณ์รวมถึงการดำเนินทางธุรกิจหลายๆ ครั้งที่จะมุ่งเน้นใช้ภาษาตุรกีเป็นหลัก ทำให้เป็นข้อท้าทายสำคัญไม่น้อย

หากมองทั้งศักยภาพและข้อท้าทายจากบริบทของตุรกีประกอบกับบริบทของไทย จะพบว่าโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์สำหรับตุรกีนั้นมีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลปะ รวมถึงภาพยนตร์ ละคร ตลอดจนเจตนาในนโยบายในการส่งเสริมเรื่องการขยายเครื่องมือที่จะทำให้เกิดอำนาจอ่อนของรัฐบาลตุรกี ในขณะที่ประเทศไทยเองก็มีต้นทุนทางวัฒนธรรม อาหาร ซีรีส์หรือละครไทย มีแนวคิดในการเปิดรับคนต่างชาติ ประกอบกับนโยบายในการส่งเสริมเรื่องการขยายเครื่องมือที่จะทำให้เกิดอำนาจอ่อนของรัฐบาลไทยเองล้วนแล้วแต่เป็นโอกาสของการขยายความร่วมมือ นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังไม่มีภูมิหลังประวัติศาสตร์ที่ขัดแย้งกัน มีต้นทุนเฉพาะ อาทิ วัฒนธรรมที่โดดเด่นที่จะทำให้เกิดอำนาจอ่อนได้ ระดับประชาชนมีความสนใจที่จะท่องเที่ยวระหว่างกัน และมีจุดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีเมืองที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของโลก เช่น อิสตันบูล หรืออันทาเลีย ในตุรกี และกรุงเทพฯ หรือ ภูเก็ต ในไทย อีกทั้งทั้งสองประเทศมีแนวคิดและนโยบายที่เปิดกว้างสำหรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และไทย

เป็นประเทศที่เปิดโอกาสให้มีเสรีภาพในเรื่องศาสนานั้นกลุ่มคนมุสลิมในประเทศไทยก็ค่อนข้างมีทัศนคติเชิงบวกต่อประเทศตุรกีมากด้วย นอกจากนั้นในช่วงห้าปีที่ผ่านมาก็ยังพบว่ามี การเผยแพร่ข้อมูลระหว่างกันผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวัฒนธรรม อาหาร วิถีชีวิตหรือในมิติข้อมูลทางวิชาการ ทั้งยังมีผู้สนใจไปศึกษาต่อในประเทศตุรกีเพิ่มมากขึ้น แม้ว่าจะยังมีคนตุรกีเข้ามาศึกษาในไทยจำนวนไม่มากก็ตาม

ข้อท้าทายประการสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติทางสังคมอาจเป็นไปได้อย่างไม่เต็มที่มีผลมาจากไทยกับตุรกีไม่เคยมีจุดร่วมทางประวัติศาสตร์หรือในเชิงอัตลักษณ์ร่วมกัน ทำให้การทำความเข้าใจระหว่างกันและการรู้จักกันอาจจะยังไม่เพียงพอ นอกจากนั้นค่านิยมของสังคมไทยที่มีต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของการศึกษาและการพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติอื่น ๆ กับตุรกี ขณะเดียวกันวัฒนธรรมที่แตกต่าง โดยเฉพาะวัฒนธรรมอาหาร อาจจะทำให้สังคมเปิดใจรับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันยากกว่า วัฒนธรรมอาหารที่ใกล้เคียงกันและถูกปากมากกว่า ข้อท้าทายอีกประการสำคัญคือภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เนื่องจากคนตุรกีส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้ภาษาอังกฤษ เช่นเดียวกับคนไทย จึงทำให้ไม่มีภาษากลางที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นอีกเหตุผลที่ทำให้คนไทยไม่รู้จักตุรกีมากนัก และคนตุรกีไม่ค่อยรู้จักประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ด้านเทคโนโลยี

ตุรกีมีบริบทด้านการพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่มีศักยภาพไม่ว่าจะเป็นกรณีหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเทคโนโลยีและวัฒนธรรมที่ชัดเจน และมีหน่วยงานทั้งภายใต้สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนที่ช่วยหนุนเสริมการพัฒนาศักยภาพจากต่างประเทศ การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีที่ชัดเจน การมีพื้นที่และแสงความร่วมมือกับยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทำให้ตุรกีได้รับการถ่ายทอดวิทยาการและองค์ความรู้มาจากตะวันตก รวมถึงมหาวิทยาลัยในประเทศตุรกีมีการพัฒนาเข้าสู่การติดอันดับโลกที่สูงขึ้น และมีการผลิตผลงานทางวิชาการในจำนวนมากขึ้น ตุรกียังมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่โดดเด่น เช่น เทคโนโลยีด้านยานยนต์ ด้านอวกาศ อวูซยุโทโรปรณในอุตสาหกรรมป้องกันประเทศที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น ตลอดจน เครื่องใช้ไฟฟ้า พลังงานทดแทน เทคโนโลยีด้านการเกษตรและ เทคโนโลยีด้านการแพทย์ ซึ่งมีคุณภาพและราคาถูกลงกว่าหลายประเทศ อย่างไรก็ตาม

ตุรกียังมีข้อท้าทายในแง่ที่ศักยภาพการผลิตอาจจะยังไม่สามารถเทียบเท่ากับหลายประเทศได้ ตลาดในบางประเทศอาจจะยังไม่คุ้นชินกับสินค้าจากแบรนด์ตุรกี

หากมองทั้งศักยภาพและข้อท้าทายจากบริบทของตุรกีประกอบกับบริบทของไทย จะพบว่าโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เป็นไปได้สำหรับตุรกีแล้วมีการพัฒนาทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด มีหน่วยงานที่สนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีของตุรกีหลายหน่วยงาน ขณะที่ไทยนั้นมีนโยบาย BCG Economy และการสนับสนุนการพัฒนาองค์ความรู้และการผลิตนวัตกรรมจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมถึงภาคเอกชนบางส่วน สำหรับทั้งไทยและตุรกีจะพบว่ามีการเริ่มต้นในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงกรอบความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีระหว่างกัน เช่นระหว่าง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กับ The Scientific and Technological Research Institution of Turkey และระหว่าง สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) กับ Turkish Space Agency หรือ หน่วยงานที่พัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ทั้งในไทยและตุรกี เป็นต้น ซึ่งนับได้ว่าอยู่ในขั้นตอนเริ่มต้นที่ต้องการการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันอย่างเป็นรูปธรรมต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามข้อท้าทายประการสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ในมิติการพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมและความร่วมมือทางเทคโนโลยีอาจเป็นไปได้อย่างไม่เต็มที่อาจมีผลมาจากมีผู้ศึกษาต่อในประเทศตุรกีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เทคโนโลยีในมิติต่าง ๆ ยังไม่มากนัก นอกจากนั้น คนไทยก็ยังไม่รู้จักตุรกีไม่มากนัก ทำให้ความร่วมมือในช่วงเริ่มต้นอาจจะต้องอาศัยความต่อเนื่องและการทำงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาความร่วมมือได้มากขึ้น ตลอดจนการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยีของภาคเอกชนระหว่างกันก็อาจจะต้องอาศัยนโยบายที่ดึงดูดระหว่างกันมากขึ้น

Politics

พัฒนาการเมืองภายในประเทศ (การเป็นต้นแบบการปกครองของอาเซียน พัฒนาการทางด้านประชาธิปไตย)
พัฒนาการและการปรับตัวของนโยบายต่างประเทศ (การทูตเชิงรุกของรวม การจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย บทบาทใน OIC หรือช่องทางทางการทูตที่เข้มแข็ง เป็นต้น)

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

Economy

ประชารัฐร่วมแรงร่วมใจที่มีทักษะสูงมีระบบสาธารณสุขที่โดดเด่น / scf ที่เติบโตขึ้น / มีภาคธุรกิจและภาคการผลิต ที่มีศักยภาพระดับโลกการเป็นสมาชิกสหภาพศุลกากรกับสหภาพยุโรป / จุดยุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นเส้นทางในการขนส่งหรือการขยายสินค้า

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

Society

วิถีชีวิตแบบชนเมืองไม่อย่างตะวันตกมีความหลากหลายของผู้สูงอายุนวัตกรรมสังคม เชื้อ วัฒนธรรม/วงร-มิตาสถาร์ ความเป็นเอกฉันท์/วัฒนธรรม อาหาร ศิลปะและสถาปัตยกรรมมีความเฉพาะ และโดดเด่นลักษณะนิสัยของชนกร/ทุนการศึกษาบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้มแข็ง

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

Technology

หน่วยงานสนับสนุนทางภายใต้สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน/ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากสถาบันการศึกษา พัฒนาเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ เช่น ด้านยานยนต์ ด้านอวกาศ อารยสถาปัตย์ เครื่องใช้ไฟฟ้า พลังงานทดแทน การเกษตรและการแพทย์

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

โอกาส	ข้อท้าทาย
นโยบาย Sub-Area/ชุดยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยง / การริเริ่มการขับเคลื่อนกับ ประสิทธิภาพและปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงาน	ภูมิภาคที่ห่างไกล/ การให้ความรู้ด้านการระหว่างประเทศระหว่าง กับ การยกระดับความสัมพันธ์ระดับกลางระหว่างกันที่ไม่ชัดเจน/ ตรีที่เป็นไปได้และตั้ง/ สักปัญหากลางความขัดแย้งชายแดน

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

โอกาส	ข้อท้าทาย
Turkey's 2023 vision /Sectoral Dialogue Partners/ EEC & BCG Economy ของไทย/FTA อยู่ระหว่างดำเนินการการเชื่อมโยงระหว่างกันที่แน่นแฟ้นเพิ่มขึ้น/จุดยุทธศาสตร์ระหว่างกันที่ครอบคลุม	การลงทุนจากต่างชาติที่มีน้อย/ภาคที่ผลิตสินค้าทำสินค้าขายร่วมมีต้นทุนสูง/คู่ค้าที่อาจจะ/ ความสัมพันธ์ของ FTA/ สามารถสร้างข้อดีส่งประเทศ

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

โอกาส	ข้อท้าทาย
ไม่มีคู่แข่งประเทศที่มีขีดจำกัดด้านทุนที่จัดทำโดย EEC Soft Power และมีนโยบายระดับชาติ สนับสนุนวิสาหกิจด้านการท่องเที่ยวความหลากหลายทางวัฒนธรรม/การค้าเชิงวัฒนธรรม/การค้าเชิงสังคม/วัฒนธรรม/สังคมและธุรกิจ/ ภาวการณ์การสื่อสาร	ไม่เต็มใจร่วมทางประวัติศาสตร์ร่วมหรือดีเอ็นเอ/ การรู้ที่อาจจะ/ ขีดจำกัดด้านค่า/ ขีดจำกัดด้านค่า/ สังคมและธุรกิจ/ ภาวการณ์การสื่อสาร

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

โอกาส	ข้อท้าทาย
นโยบายและหน่วยงานที่สนับสนุนจากต่างประเทศมีความร่วมมือในการประชุมอาเซียนร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีระหว่างกัน	ไม่มีการเชื่อมโยง/ ขีดจำกัดด้านค่า/ ขีดจำกัดด้านค่า/ สังคมและธุรกิจ/ ภาวการณ์การสื่อสาร

ประเด็นเฉพาะของแผนกลยุทธ์

แผนกลยุทธ์
กับแผนยุทธ

ยุทธศาสตร์ชาติ / แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม/ BCG economy Model & EEC/ ทิศทางการต่างประเทศไทย/ บริบทอื่นๆ ภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง

ภาพ 1 สรุปศักยภาพ โอกาสและข้อท้าทายการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้นำมาสู่ข้อเสนอแนะของการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับตุรกีทั้ง 4 ด้าน ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในมิติต่าง ๆ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ฝ่ายการต่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงกลาโหม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักจุฬาราชมนตรี กลุ่มศิษย์เก่านักศึกษาไทยในตุรกี สภานักธุรกิจไทย-ตุรกี และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ด้านการเมือง

1. การเพิ่มกิจกรรมเชิงนโยบายระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะการขับเคลื่อนสู่การเยือนอย่างเป็นทางการระหว่างผู้นำทั้งสองประเทศ
2. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมิติการดำเนินการในประเด็นที่เป็นข้อท้าทายทางการเมืองร่วม เช่น การจัดการความขัดแย้งที่มีในชนกลุ่มน้อย การจัดการปัญหาผู้ลี้ภัย เป็นต้น
3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการในหน่วยงานการปกครองทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารจัดการเมืองและบทบาทของหน่วยงานในระดับจังหวัดในการพัฒนาประเทศ อาจจะพัฒนาสู่การสร้างความร่วมมือระหว่างเมืองที่มากขึ้น นอกเหนือจากการมองในมิติการท่องเที่ยว
4. การเสริมสร้างการทำความเข้าใจต่อประเทศไทยในฐานะการเป็นประเทศที่เปิดกว้างด้านศาสนา เพื่อพัฒนาการขับเคลื่อนในมิติการลดกระแสการเกิด Islamophobia จากระดับโลกสู่ระดับประเทศต่อไป
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในมิติการมองความมั่นคงระหว่างประเทศซึ่งตุรกีมีประสบการณ์จากการเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่สำคัญในโลกและภูมิภาค ตะวันออกกลางและบอลข่าน

ด้านเศรษฐกิจ

1. การดำเนินการจัดทำข้อตกลงการค้าเสรีที่กำลังดำเนินการอยู่ให้เสร็จสิ้นจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจและเพิ่มมูลค่าการซื้อขายไม่ว่าจะ

เป็นการนำเข้าและส่งออก ทั้งในภาคการผลิตและภาคบริการ

2. การเพิ่มการเยือนกันระหว่างภาครัฐและเอกชนระหว่างทั้งสองประเทศ เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยและเห็นโอกาสในการลงทุนหรือการขยายขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างกันได้มากขึ้น โดยในกระบวนการนี้ภาครัฐที่เกี่ยวข้องอาจมีการช่วยอำนวยความสะดวกขณะที่ภาคเอกชนอาจจะสามารถขนานการทำงานร่วมกันมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าที่ซื้อขายกัน หรืออาจแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และนวัตกรรมการผลิตตลอดจนการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการระหว่างกันได้

3. การทำธุรกิจการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับตุรกี อาจสามารถขยายไปสู่ส่วนที่ตุรกีมีศักยภาพได้มากขึ้นที่จะสามารถเป็นตลาดทางเลือกให้แก่ประเทศไทยได้ เช่น การก่อสร้าง การผลิตเทคโนโลยี อวรุส เครื่องใช้ไฟฟ้า สื่อภาพยนตร์ ยานยนต์ ยางพารา เป็นต้น

4. หากพิจารณาตามกรอบ BCG Economy อุตสาหกรรมภายใต้ S-Curve ที่จะสามารถส่งเสริมความร่วมมือระหว่างไทยกับตุรกีได้ อาจเป็นเรื่องเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการพัฒนากลุ่มธุรกิจ Startup ซึ่งเป็นสองส่วนที่ทั้งสองประเทศกำลังพัฒนาและดำเนินการ รวมไปถึงการพัฒนาความร่วมมือด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร และการท่องเที่ยวทางแพทย์ที่จะเป็นกรอบที่พัฒนาร่วมกันต่อไปได้

ด้านสังคม

1. หน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เห็นว่าทั้งไทยและตุรกีมีศักยภาพในการพัฒนาความสัมพันธ์ในทิศทางใด ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนของทั้งสองประเทศเข้าใจวัฒนธรรมของกันและกันมากขึ้น แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกันก็จะเป็นช่องทางในการสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้เกิดความร่วมมือในมิติอื่นได้ต่อไป

2. หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาควรพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษา ทั้งในระดับโรงเรียน และระดับมหาวิทยาลัย ตลอดจนการมีทุนการศึกษา ที่ดึงดูดให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่อกันมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นแล้วการนำเสนอศักยภาพหรือ

จุดเด่นของทั้งสองประเทศเพื่อประกอบการเลือกเรียนสาขาที่เป็นที่เชี่ยวชาญระหว่างกันมากขึ้น จะทำให้สามารถนำเอาองค์ความรู้ที่เป็นจุดเด่นให้เกิดประสิทธิผลต่อไปได้ชัดเจนมากขึ้น

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นที่เป็นจุดเด่นจากทั้งสองฝ่าย เช่น ประวัติศาสตร์ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย รวมถึงศิลปะ เหล่านี้อาจเป็นช่องทางในการขยายความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศที่มีความโดดเด่นในประเด็นเหล่านี้อยู่ หากแต่ธุรกิจอาจมีการพัฒนาองค์ความรู้และใช้วิทยาการเพื่อสร้างนวัตกรรมที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้

4. การพัฒนาสูตรอาหารที่มีลักษณะผสมผสาน (fusion) และการนำเสนอ ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมทางด้านอาหารระหว่างกันมากขึ้น

5. การพัฒนาเครื่องมือที่จะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและทำให้รู้จักกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ สื่อ ภาพยนตร์ นิยาย หรือกระทั่งการสัมมนาเชิงวิชาการ และบทความทางวิชาการ ก็อาจเป็นอีกช่องทางในการพัฒนาความสัมพันธ์ได้

6. ศิษย์เก่านักศึกษาไทยในตุรกี รวมถึงศิษย์เก่านักศึกษาตุรกีในไทย อาจจะเป็นกลุ่มคนสำคัญที่จะช่วยหนุนเสริมความสัมพันธ์และทำให้เกิดความรู้จักกันมากยิ่งขึ้น

7. ส่งเสริมการทำงานขององค์กรทางสังคมและองค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการเรื่องสวัสดิการของผู้คนหรือการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมได้มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และพัฒนากระบวนการทำงาน รวมถึงมีความร่วมมือระหว่างกัน

ด้านเทคโนโลยี

1. หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี สามารถพัฒนาการร่วมมือในการถ่ายทอดองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนผู้คน ตลอดจนการจัดโครงการพัฒนาทักษะ ที่จะพัฒนาไปจนถึงในระดับของการสร้างมูลค่าเศรษฐกิจระหว่างกันในอนาคตได้ อย่างไรก็ตามควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2. ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีการลงทุนและแลกเปลี่ยนความร่วมมือในด้านเทคโนโลยีระหว่างกันได้มากขึ้น

3. ส่งเสริมให้นักศึกษาไทยอาจเลือกในการศึกษาต่อในประเทศตุรกีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นในด้านยานยนต์ การก่อสร้าง การแพทย์ การเกษตร ด้านอวกาศ และพลังงาน

กล่าวโดยสรุป ประเทศไทยและตุรกีมีแนวนโยบายการต่างประเทศที่ต้องการสร้างความร่วมมือใหม่ ๆ กับประเทศอื่น ๆ เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ตุรกีมองว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของหลายภูมิภาค เช่น ยุโรป บอลข่าน เมดิเตอร์เรเนียน ทะเลดำ และเอเชีย การกำหนดนโยบายการต่างประเทศของตุรกีจึงมีลักษณะรอบด้านและเน้นความร่วมมือกับทุกประเทศ โดยมีกลไกความร่วมมือทั้งทวิภาคีและพหุภาคี ในทำนองเดียวกัน ไทยก็ต้องการสร้างความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้วย ซึ่งถ้าหากไทยและตุรกีมองเห็นถึงจุดร่วมกันในจุดนี้แล้ว การพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่ความเป็นหุ้นส่วนกันนั้นก็ไม่ได้ไป得太ไม่ยาก ข้อค้นพบชี้ให้เห็นโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่ ภูมิศาสตร์ที่ตั้งที่สามารถทำหน้าที่เป็นประตูไปสู่ภูมิภาคของกันและกันได้ การไร้ข้อขัดแย้งทางภูมิศาสตร์จะทำให้เกิดความไว้วางใจกันส่งผลดีต่อความร่วมมือกันในอนาคต ไทยกับตุรกีสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเรื่องขององค์ความรู้ เทคโนโลยี อันเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งการเจรจา FTA ที่กำลังเจรจายู่ก็นั้นจะทำให้ไทยกับตุรกีได้ส่งสินค้าและบริการไปมาต่อกันได้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ข้อท้าทายในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีที่สำคัญคือความห่างไกลกันทั้งทางด้านภูมิศาสตร์และความเข้าใจในเชิงวัฒนธรรมทั้งในระดับประชาชนและรัฐบาล โดยเฉพาะระดับประชาชน ฉะนั้น ถ้าหากรู้จักและเข้าใจกันมากขึ้นนั้น สินค้าไทยหรือสินค้าตุรกีก็อาจจะได้รับความนิยมมากขึ้น การปฏิสัมพันธ์ของผู้คน การท่องเที่ยวต่าง ๆ จะมีมากขึ้นตามไปด้วย โดยสรุป โจทย์สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-ตุรกีคือ การลดความรู้สึกห่างไกลกันของผู้คน และการเพิ่มการปฏิสัมพันธ์กันผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. “สาธารณรัฐตุรกี.” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563. <http://www.mfackn.com/th/content/5d5bcc2115e39c306000a1be?cate=5d5bcb4e15e39c3060006870>.

กระทรวงการต่างประเทศ. “สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา จัดงานชุมนุมนักเรียนไทยในตุรกี ครั้งที่ 8.” สืบค้น 16 ธันวาคม 2563. <https://www.mfa.go.th/th/content/5d5bd21215e39c3060027bca?cate=5d5bcb4e15e39c3060006843>.

กระทรวงการต่างประเทศ, “แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่างประเทศ (พ.ศ. 2561-2580),” สืบค้น 10 ตุลาคม 2564, <http://bit.ly/3X3NOik>.

กระทรวงการต่างประเทศ. “กระทรวงการต่างประเทศหารือความคืบหน้าและแนวทางส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) ในการประชุมหารือทางไกลกับสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก.” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564. <https://www.mfa.go.th/th/content/eeconsultativemeeting010264?cate=5d5bcb4e15e39c306000683d>.

กรุงเทพธุรกิจ. “ไทย-ตุรกี เจรจาเอฟทีเอ รอบ 7 สรุปได้อีก 2 ข้อบท.” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564. <https://www.bangkokbiznews.com/news/931092>.

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. “ตุรกีพร้อมเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนกับประเทศแถบเอเชีย.” สืบค้น 20 มีนาคม 2565. https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_viewphp?filename=contents_tach/712599/712599pdf&title=712599&cate=607&d=0

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. “ตุรกีตั้งเป้าเป็นผู้ผลิตและส่งออกสินค้า.” สืบค้น 20 มีนาคม 2565. https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename=contents_attach/762593/762593pdf&title=762593&cate=607&d=0.

ไกรฤกษ์ นานา. *จากอดีตถึงปัจจุบันความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี 50 ปี*. กรุงเทพฯ: ประพันธ์สาส์น, 2552. ประชาชาติธุรกิจ. “พาณิชย์ วางแผนเจรจา FTA ปี 2566 เดินหน้าเคลียร์ FTA เก่า-ใหม่.” สืบค้น 31 ธันวาคม 2565. <https://www.prachachat.net/economy/news-1152949>.

มดิชน. “JETC ไทย-ตุรกี ครั้งแรกรอบ 20 ปี ปูทางสู่หุ้นส่วนยุทธศาสตร์-ตั้งเป้าFTA”. สืบค้น 1 กุมภาพันธ์ 2566. https://www.matichon.co.th/foreign/news_3798588.

วสมน สาณะเสน. “Heritage of Ottoman Empire.” *The cloud*, 14 ธันวาคม 2563. <https://readthecloud.co/ottoman-empire-coat-of-arms-tughra/>.

สลโตน, นอร์แมน. *ประวัติศาสตร์ตุรกี [Turkey A Short History]*. แปลโดย ชาครีย์นรทิพย์ เสวกุล. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรุ๊ป, 2562.

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ. “สาธารณรัฐตุรกี Republic of Turkey.” สืบค้น 1 มีนาคม 2564. https://www.nia.go.th/newsnow/almanac-files/static/pdf/2564/%E0%B8%95%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%81%E0%B8%B5_2564.pdf.

สำนักข่าวอินโฟเควสท์. “ตุรกี-ไทยจับมือขยายตลาด พูทางสู่ FTA ดันยอดการค้าแตะ 5 พันล้านดอลลาร์.” สืบค้น 31 ธันวาคม 2565. <https://www.infoquest.co.th/2022/259654>.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. “BCG Economy Model.” สืบค้น 10 ตุลาคม 2564. <https://www.nstda.or.th/nac/2021/exhibition/bcg/>.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. “การค้าระหว่างประเทศของไทยกับตุรกี.” สืบค้น 14 ธันวาคม 2563. <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=TradeThSummary>.

เอกรินทร์ ต่วนศิริ และ อันวาร์ กอมะ. “เงื่อนไขความมั่นคง(กีวีพัฒนา)และประชาธิปไตยในตุรกี: บทเรียนและข้อสังเกตเบื้องต้น.” *วารสารเอเชียพิจาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*. 5, 9 (2561): (35-69).

ASEAN-Thailand Secretariat. “ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียนและภาคีภายนอก.” สืบค้น 15 ธันวาคม 2563. <https://www.asean2019.go.th/en/asean-relations/>

Glob Thailand. “ลู่วางความร่วมมือเศรษฐกิจไทย-ตุรกี จากการเปิดท่าอากาศยานใหม่ นครอิสตันบูล.” สืบค้น 16 ธันวาคม 2563. https://globthailand.com/turkey_0003/.

National Geographic Thailand. “มองอัตลักษณ์ชาวมุสลิมกรุงเทพ ผ่านสถาปัตยกรรมมัสยิด.” สืบค้น 12 ตุลาคม 2564. <https://www.facebook.com/NationalGeographicThailandphotos/a.453623720037/10165912396020038>.

Royal Thai Embassy, Ankara. “...บริษัท HAVELSAN ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1982... .” Facebook. 16 มีนาคม 2564. <https://web.facebook.com/rteankara/posts/1914443168705140>.

- Royal Thai Embassy, Ankara. “...บริษัท HIDROMEK ของตุรกี... .” Facebook. 11 มีนาคม 2564. <https://www.facebook.com/rteankara/posts/1910467259102731>.
- Royal Thai Embassy, Ankara. “...บริษัท STM ซึ่งเป็นบริษัทชั้นนำของตุรกีด้านวิศวกรรมทหารเรือ... .” Facebook. 12 มีนาคม 2564. <https://www.facebook.com/rteankara/posts/1911200422362748>.
- Royal Thai Embassy, Ankara. “...TEKNOPARK ANKARA เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีพาร์คชั้นนำของตุรกี...” Facebook. 16 มีนาคม 2564. <https://web.facebook.com/rteankara/posts/1914445715371552>.
- Workpoint, “โบอิง 740 นำสิ่งของพระราชทานช่วยเหลือแผ่นดินไหวตุรกี-รับ 23 คนไทยกลับ”. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566. <https://workpointtoday.com/politic-turkey/?fbclid=IwAR2CFx5oXKHcaJizPThJudJcB2UX5vvhCCnwBhxpmpfDjRmzOZ3RJuaQKqo>.

ภาษาอังกฤษ

- Alperen, Ümit and Ersoy, Eyüp. “Turkey and Asia Anew: A Foreign Policy Initiative in Passing.”, *The diplomat*, October 18, 2019. <https://thedi diplomat.com/2019/10/turkey-and-asia-anew-a-foreign-policy-initiative-in-passing/>.
- Altunışık, Meliha Benli. “The Possibilities and Limits of Turkey’s Soft Power in the Middle East.” *Insight Turkey* 10, no. 2 (2008): 41–54. <http://www.jstor.org/stable/26328673>.
- Arslan, D. Ali. “The evaluation of parliamentary democracy in Turkey and Turkish political Elites.” *Historia Actual Online*, no.6 (2005): 131-141. https://www.researchgate.net/publication/26508221_The_evaluation_of_parliamentary_democracy_in_Turkey_and_Turkish_political_elites
- ASEAN-Thailand Secretariat. “Bilateral meeting with H.E. Mr. Mevlüt Çavuşoğlu, Minister of Foreign Affairs of the Republic of Turkey.” Accessed December 14, 2020. <https://www.asean2019.go.th/en/photo/bilateral-meeting-with-h-e-mr-mevlut-cavusoglu-minister-of-foreign-affairs-of-the-republic-of-turkey/>.

- BBC News. "Turkey profile – Timeline." Accessed February 28, 2021. <https://www.bbc.com/news/world-europe-17994865>.
- Benhaïm, Yohanan and Öktem, Kerem. "The rise and fall of Turkey's soft power discourse." *European Journal for Turkish Studies*, no. 21 (2015): 1-24. <https://doi.org/10.4000/ejts.5275>.
- Bezmez, Temmuz Yigit and Bardakci, Selma. "Turkey's Turn to the Asia-Pacific." Accessed December 17, 2020. <https://thediplomat.com/2020/09/turkeys-turn-to-the-asia-pacific/>.
- Central Intelligence Agency. "Turkey." Accessed March 7, 2021. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey/#economy>.
- Çevik, Senem B. "Reassessing Turkey's soft power: the rules of attraction". *Alternatives* 44, (2019): 50-71. <https://doi.org/10.1177/0304375419853751>.
- Daily Sabah. "First train from China to Europe makes 'Silk Railway' dream come true in Turkey." Accessed December 18, 2020. <https://www.dailysabah.com/business/2019/11/06first-train-from-china-to-europe-makes-silk-railway-dream-come-true-in-turkey>.
- Daily Sabah. "New government support to boost Turkish cinema industry." Accessed March 6, 2021. <https://www.dailysabah.com/arts/cinema/new-government-support-to-boost-turkish-cinema-industry>.
- Defence Turkey, "Turkish Defense Companies Defense News Top 100 List 2020 Performance," Accessed March 14, 2021, <https://www.defenceturkey.com/en/content/turkish-defense-companies-defense-news-top-100-list-2020-performance-4246>.
- Development Initiatives. "Global Humanitarian Assistance Report 2019." Accessed March 3, 2021. <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2019/07/GHA-report-2019-full-report.pdf>.
- Dewdney, John C. and Malcolm Edward Yapp. "Kemalist policies." *Encyclopedia Britannica* Accessed March 1, 2021. <https://www.britannica.com/place/Turkey/Kemalist-policies>.

- Dursunođlu, Halit. "The Arabic Words in Turkey Turkish and The Sound Events (Changing) In These Words." *Turkish Studies*. Volume 9/9 (Summer 2014): 145-155. <https://turkishstudies.net/DergiTamDetay.aspx?ID=7028>.
- Emeklisi, Ajans. "Fortune 500 Türkiye Listesi (2021) Açıklandı," *Branding Türkiye*, July 9, 2021, <https://www.brandingturkiye.com/fortune-500-turkiye-listesi-2021-aciklandi/>.
- Ergocun, Gokhan. "Energy firm EXIST hits top of Fortune's Turkish 500 list." *Anadolu Agency*. July 2, 2021. <https://www.aa.com.tr/en/economy/energy-firm-exist-hits-top-of-fortunes-turkish-500-list/2292348>.
- Ergocun, Gokhan. "Turkey's exports hit \$169.5B in 2020." *Anadolu Agency*. January 29, 2021. <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkeys-exports-hit-1695b-in-2020/2126886vhk>.
- Ergocun, Gokhan. "Turkey: Population tops 83.6M in 2020." *Anadolu Agency*. February 4, 2021. <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-population-tops-836m-in-2020/2133367>.
- Ergocun, Gokhan. "Turkey: Strife at top led to 2001 economic crisis." *Anadolu Agency*. February 19, 2020. <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-strife-at-top-led-to-2001-economic-crisis/1738484>.
- Ergocun, Gokhan. "Viral year 2020: Turkey makes major technological Strides." *Anadolu Agency*. December 18, 2020. <https://www.aa.com.tr/en/science-technology/viral-year-2020-turkey-makes-major-technological-strides/2081062>.
- Ertuđrul, Ahmet and Selçuk, Faruk. "A brief account of the Turkish economy, 1980-2000." *Russian and East European Finance and Trade* 37, no.6 (2001): 6-30. <https://www.jstor.org/stable/27749598>
- European Commission. "Türkiye." Accessed March 16, 2021. <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/turkey/population-demographic-situation-languages-and-religions>.
- FAO. "Hazelnut Production." Accessed March 10, 2021. <http://www.fao.org/3/x4484e/x4484e03.htm>.

- FAO. "FAO in Turkey." Accessed March 10, 2021. <http://www.fao.org/turkey/fao-in-turkey/turkey-at-a-glance/en/>.
- Freedom House. "Turkey." Accessed February 3, 2021. <https://freedomhouse.org/country/turkey/freedom-world/2020>.
- Hobikoğlu, Elif and Çetinkaya, Mustafa. "In Innovative Entertainment Economy Framework, Economic Impacts of Culture Industries: Turkey and Hollywood Samples." *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 195. (2015): 1435-1442. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.06.440>.
- Hurriyet Dailynews. "40 Turkish firms among top 250 global contractors." Accessed August 30, 2021. <https://www.hurriyetdailynews.com/40-turkish-firms-among-top-250-global-contractors-167350#:~:text=Those%20Turkish%20contractors%20in%20the,%2C%20Cengiz%2C%20MBD%2C%20Feka%2C>.
- Hurriyet Dailynews. "Government unveils major logistics plan." December 18, 2020. <https://www.hurriyetdailynews.com/government-unveils-major-logistics-plan-150278>.
- Hurriyet Dailynews. "Teknofest welcomes over 250,000 visitors in 2 days." Accessed March 3, 2021. <https://www.hurriyetdailynews.com/teknofest-welcomes-over-250-000-visitors-in-2-days-146722>.
- Hurriyet Dailynews. "Turkey launches national space program." Accessed March 6, 2021. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-launches-national-space-program-139681>
- Hurriyet Dailynews, "Turkish population is quietly, rapidly aging, says professor," Accessed March 11, 2019, <https://www.hurriyetdailynews.com/turkish-population-is-quietly-rapidly-aging-says-professor-141791>
- Hurriyet Dailynews. "Turkey ranks second in TV series exports: Minister." Accessed March 6, 2021. <https://www.hurriyetdailynews.com/turkey-ranks-second-in-tv-series-exports-minister-122562>
- IMF, "Turkey GDP, current prices," Accessed March 06, 2021, <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/TUR?year=2021>

- IMF, "Turkey Inflation rate, average consumer prices," Accessed March 07, 2021, <https://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/TUR>.
- Kadi, İsmail H., and Andrew Peacock. *The Ottoman Empire and the Kingdom of Siam Through the Ages*. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 2017.
- Kalın, İbrahim. "Soft Power and Public Diplomacy in Turkey." *Perceptions: Journal of International Affairs*, no.3 (Autumn 2011): 5-23.
- Keyman, E. Fuat "A new Turkish foreign policy: towards proactive 'Moral Realism'". *Insight Turkey* 19, no. 1 (Winter 2017): 55-69.
- Khan, Aina J. "Ertuğrul: how an epic TV series became the 'Muslim Game of Thrones.'" *The Guardian*. August 12, 2020. <https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2020/aug/12/ertugrul-how-an-epic-tv-series-became-the-muslim-game-of-thrones>
- McClory, Jonathan. "The Soft Power 30." Accessed December 11, 2020. <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>.
- Ministry of Foreign Affairs. "The 20-year "5S" Foreign Affairs Masterplan." Accessed February 18, 2022. <https://image.mfa.go.th/mfa/0/mkKfL2iULZ/%E0%B9%80%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3/mfa-s-strategy.pdf>.
- Nuray, Fatih. "Industrial Production Index, January 2021." *TurkSTAT*. Accessed March 15, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Industrial-Production-Index-January-2021-37296&dil=2>.
- OECD. "*OECD Economic Surveys: Turkey 2021*." Accessed March 6, 2021. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-turkey-2021_2cd09ab1-en.

- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. “11. Büyükelçiler Konferansı Açılış Konuşması (11th Ambassadors Conference Opening Remarks).” Accessed December 17, 2020. <http://www.mfa.gov.tr/data/BAKAN/bkon2019-tr.pdf>.
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. “Relations between Turkey and Thailand.” Accessed December 14, 2020. <http://www.mfa.gov.tr/relations-between-turkey-and-thailand.en.mfa>.
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. “Turkey’s Enterprising and Humanitarian Foreign Policy.” Accessed December 14, 2020. <http://www.mfa.gov.tr/synopsis-of-the-turkish-foreign-policy.en.mfa>.
- Sahin, Tuba. “Turkey unveils new economic program for 2021-2023.” *Anadolu Agency*. September 29, 2020. <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-unveils-new-economic-program-for-2021-2023/1989306>.
- Statista, “Leading emerging logistics markets in 2022, based on the Agility Emerging Markets Logistics Index,” Accessed February 20, 2022, <https://www.statista.com/statistics/669044/emerging-economies-ranked-by-agility-emerging-markets-logistics-index/>.
- TRT World. “Turkey’s discovery of natural gas resource to give markets a boost in 2023.” Accessed December 18, 2020. <https://www.trtworld.com/turkey/turkey-s-discovery-of-natural-gas-resource-to-give-markets-a-boost-in-2023-39109>.
- TRT World. “Turkey’s largest defence manufacturer hits record growth amid pandemic.” February 24, 2021. <https://www.trtworld.com/magazine/turkey-s-largest-defence-manufacturer-hits-record-growth-amid-pandemic-44477>.
- TRT World. “US woman converts to Islam after watching Turkish show ‘Resurrection: Ertugrul’.” Accessed February 7, 2021. <https://www.trtworld.com/video/social-videos/us-woman-converts-to-islam-after-watching-turkish-show-resurrection-ertugrul/601fda9673de3100176663fd>.
- Turkish Studies Center. “Turkey in Today’s World: Significance for Thailand by H.E. Ms. Evren Dagdelen Akgun.” Youtube, October 29, 2020. <https://www>.

youtube.com/watch?v=bXRnWMHgWTY&feature=share&fbclid=IwAR3uPEeuHD_NjRHra6VnHT2LFKRGQnr97hbAVzsjn3Cu7li7447MyBrqc3E.

TÜBİTAK. “The Scientific and Technological Research Council of Turkey.” Accessed March 7, 2021. https://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/english/TUBITAKcatalogue.pdf.

UNHCR. “Refugees and Asylum Seekers in Turkey.” Accessed February 8, 2022. <https://www.unhcr.org/tr/en/refugees-and-asylum-seekers-in-turkey>.

Yağcı, Mustafa. “The Political Economy of AK Party Rule in Turkey: From a Regulatory to a Developmental State?.” *Insight Turkey* 19, No.2 (Spring 2017): 89-113. <https://doi.org/10.25253/99.2017192.06>

Yılmaz, Ömer. “A constructivist analysis of Turkish foreign policy in 1980s and 2000s: the example of Turkey-US relations.” Master thesis, University of Siegen, 2014.

Yoon, Hyunsoo. “Turkish Foreign Policy and Strategic Partnership in Asia-Pacific.” Master thesis, Middle East Technical University, 2019.

World Bank Group. “Turkey overview” Accessed December 18, 2020. <https://www.worldbank.org/en/country/turkey/overview>.

การสัมภาษณ์

ตัวแทนจากกองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

สัมภาษณ์. 30 มีนาคม 2564

ตัวแทนจากกองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.

สัมภาษณ์. 30 มีนาคม 2564

ตัวแทนจากกองยุโรปตะวันออก กรมยุโรป กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์. 29 มีนาคม

2564

ตัวแทนจากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการา. สัมภาษณ์. 5 พฤษภาคม 2564

นางพันทิพา เอี่ยมสุทธา เอกะโรหิต. เอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงอังการา. สัมภาษณ์. 15 กุมภาพันธ์

2564

นายชาครีย์นรทิพย์ เสวกุล. อัครราชทูตที่ปรึกษา ณ กรุงอังการา. สัมภาษณ์. 23 ธันวาคม 2563

นายพลศักดิ์ คุณอุดม. ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงอังการา.

สัมภาษณ์. 18 กุมภาพันธ์ 2564

ผศ. ดร. มาโนชญ์ อารีย์. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. สัมภาษณ์. 6 พฤษภาคม 2564

Ahmet Tuğcu. General Manager Turkish Airlines ประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์. 31

มีนาคม 2564

Asst. Prof. Dr. Hatice ÇELİK. Department Head of Asian Studies, Institute for Area

Studies, Social Sciences University of Ankara. สัมภาษณ์. 27 สิงหาคม 2564

H.E. Evren Dağdelen Akgün. เอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย. สัมภาษณ์. 29 ตุลาคม

2563

Prof. Dr. Selcuk Colakoğlu. Department of International Relations at Yıldırım Beyazıt

University (YBU). สัมภาษณ์. 10 พฤษภาคม 2564

เกี่ยวกับผู้เขียน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยาสมีน ชัตตาร์ เป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในวิชาเอกความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีความสนใจทางด้านวิชาการในมิติการเมืองในประเทศตุรกีและภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ สันติภาพและความขัดแย้ง การทูตเชิงมนุษยธรรม และบทบาทของผู้หญิงในการเมือง จบปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจาก Istanbul University ประเทศตุรกี ปริญญาโทด้านการเมืองจาก Jawaharlal Nehru University ประเทศอินเดีย และ ปริญญาตรีรัฐศาสตร์ สาขาการระหว่างประเทศ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร. อันวาร์ กอมา เป็นอาจารย์ประจำและรักษาการหัวหน้าศูนย์ศึกษาตุรกี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จบปริญญาเอกด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจาก Dokuz Eylul University ประเทศตุรกี ปริญญาโทด้านนโยบายสาธารณะในอิสลาม จาก Hamad Bin Khalifa University ประเทศกาตาร์ และปริญญาตรีด้านรัฐศาสตร์จาก International Islamic University Malaysia

นางสาวมรัวะ พลายนพล เป็นผู้ช่วยวิจัยในงานวิจัยเรื่อง “โอกาสและข้อท้าทายในความสัมพันธ์ไทย-ตุรกี” จบปริญญาโทด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจาก Ankara Haci Bayram Veli University ประเทศตุรกี ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (International Studies Center – ISC) จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนเมษายน 2530 โดยพลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้นเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านวิชาการต่างๆ เช่น การบรรยายและสัมมนา การระดมสมองระหว่างข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศและหน่วยราชการต่าง ๆ กับนักวิชาการภาคเอกชน สื่อมวลชนและผู้แทนภาคประชาสังคม รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันวิชาการทั้งในประเทศและในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศได้ยุติการปฏิบัติงานไประยะหนึ่งและงานบางส่วนได้ถูกมอบให้หน่วยงานอื่นภายใต้กระทรวงการต่างประเทศดำเนินการแทน

โดยที่ในปัจจุบัน สถานการณ์โลกและภูมิภาคได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ กระทรวงการต่างประเทศจึงรื้อฟื้นศูนย์ศึกษาการต่างประเทศขึ้นใหม่เมื่อเดือนสิงหาคม 2562 เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและนโยบายด้านการต่างประเทศในมิติต่างๆ อาทิ การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศและองค์การระดับภูมิภาค รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ด้านการทูตและการต่างประเทศ ตลอดจนทำหน้าที่เชื่อมต่อกับ “ชุมชนด้านการต่างประเทศ” ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ จัดพิมพ์เอกสารในชุด study paper เพื่อส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์และอภิปรายทางวิชาการในประเด็นเกี่ยวกับการทูตและการต่างประเทศ รวมทั้งเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการพิจารณาโยบายการต่างประเทศของไทย

เอกสารในชุด study paper ของศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ

ไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : การเมืองที่ผันผวนและความยุ่งยาก
ในช่วงต้นของความสัมพันธ์ทางการทูต (ค.ศ. 1975 - 1978)

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

ISBN 978-616-341-090-0

ยุทธศาสตร์การทูตสาธารณะของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้: บทเรียนและข้อเสนอแนะต่อไทย

เสกสรร อานันทศิริเกียรติ

ISBN 978-616-341-078-8

กฎหมายระหว่างประเทศกับการใช้แม่น้ำโขง

ศิริวดี งามวิเศษชัยกุล

ISBN 978-616-341-079-5

การทูตสิ่งแวดล้อม

ศุภมิตร ปิติพัฒน์

ISBN 978-616-341-091-7

กว่าจะมาเป็นประชาคมอาเซียน

ฐาภรณ์ พานิช

ISBN 978-616-341-104-4

อาเซียนในมุมมองของใต้หวัน

สิทธิพล เครือรัฐติกาล

ISBN 978-616-341-105-1

เมืองกับความเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

นรุตม์ เจริญศรี

ISBN 978-616-341-121-1

ฉกทศน์เพื่อรัฐศิลป์

นรุตม์ เจริญศรี

ISBN 978-616-341-130-3

ผู้สนใจสามารถขอรับได้ที่ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ อีเมลล์ isc@mfa.go.th
หรือสืบค้นได้ที่ isc.mfa.go.th

INTERNATIONAL STUDIES CENTER (ISC)
The Government Complex (Building B, 8th Floor),
Chaengwatthana Road, Bangkok 10210, Thailand

email: isc@mfa.go.th

website: isc.mfa.go.th